

DIAKONIA

3/2017

Keinoäly ei
korvaa kirkossa
kohtaamista

Koulutuksella
kehitetään
ammattitaitoa

Kohtaamisen
taito karttuu
Yhteisessä keittiössä

3 • 2017

sisältö

- 3** Pääkirjoitus – Diakonia edellyttää kykyä kohdata – myös tulevaisuudessa
- 4** Keinoäly ei korvaa kirkossa kohtaamista
- 6** Sote ja kirkko
- 8** Kirkkodialogi
- 10** Diakonian osaamisen paikka muuttuvissa rakenteissa
- 12** Diakonian johtamisen tulevaisuuden haasteet
- 14** Kuka tietää, mihin suuntaan diakonia kehittyy?
- 16** Yhdessä innostumaan!
- 18** Koulutuksella kehitetään ammattitaitoa
- 20** Uusia tuulia vai vanhoja juttuja
- 22** Puheenvuoroja digitalisaatiosta
- 24** Katso diakoni loikkaa – mutta miltä alustalta ja mihin suuntaan
- 26** Kurkota ohi kirkkopiirin
- 28** Osallisuus ja ilo sykähdyttävät Marhabanissa
- 30** Valokuva on kone, aikakone
- 32** Kohtaamisen taito karttuu Yhteisessä keittiössä
- 34** Panem et circenses – leipää ja sirkushuveja
- 36** Kehittyvä maaseudun diakoniatyö
- 38** Erilaisuus ei ole este yhteydelle
- 40** Kenen tahtoa kuunnellaan kun toimintaa kehitetään seurakunnissa?
- 42** ”Edes yksi merkintä CV:hen”
- 45** Menninkäinen – Tiesitkö tämän piispaehdokkaasta?
- 46** Pastoraalipsykologia on auttamisen lähtökohta sairaalapapin työssä
- 48** Ajatuksia sairaalasielunhoidosta
- 50** Miten tunnistaa vanhuksen kaltoinkohtelu?
- 52** Sanaton messu – haaste tyhjän edessä
- 54** Henttiset – Todennäköistä on vain epätodennäköinen
- 56** Mistä tulemme ja minne olemme menossa?
- 58** AA apuna päihdeongelman auttamisessa
- 61** Kirjat
- 64** Hartaus – Varmalla pohjalla

Kuvat: Antti Sepponen

Diakonia edellyttää kykyä kohdata – myös tulevaisuudessa

Diakoniabarometrissä kysyttiin diakoniatyöntekijöiltä, millaisia osaamistarpeita he näkevät tulevaisuudessa. Vastajat valitsivat viisi tärkeimmiksi katsomaansa osaamistarvetta kahdestakymmenestä vaihtoehdosta. Kaksi osaamistarvetta erottui muista: vuorovaikutus- ja kohtaamisaaminen sekä yhteistyö- ja verkosto-osaaminen. Vastajista suurin osa sisällytti ne omaan osaamistarveviisikkoonsa.

Kyky kohdata ihminen häntä arvostavalla, toivoa ja toimijuutta vahvistavalla tavalla on sellaista ydinosaa, jota tulee edellyttää jokaiselta kirkon työntekijältä ja jonka vahvistumista tulee pitkäjänteisesti kirkossa edistää. Monenlaisia ammatillisia taitoja voi ja pitääkin opiskella. Mutta jos laiminlyö kohtaamisaamisen, voidaan sanoa seppä **Jaakko Högmanin** siteeraamin sanoin: ”Yksi sinulta puuttuu ja sen mukana kaikki.”

Diakoniatyöntekijöiden vastaus kertoo kohtaamisaamistarpeen tunnistamisesta. He kohtaavat vaikeissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä useammin kuin muut kirkon työntekijät. He

joutuvat päivittäin kohtaamaan ihmisten hätää tavalla, joka pakottaa tunnistamaan ja tunnustamaan oman osaamistarpeen.

Kun mietimme kirkossa tulevaisuuden osaamistarpeita ja niihin vastamista, ehdoton lähtökohta on, että työntekijä itse tunnistaa itsessään tarpeen kouluttautua. Toinen keskeinen edellytys on, että työntekijä uskoo siihen, että voi oppia ja kehittyä työssään. Kolmas edellistä ruokkiva tekijä on, että työntekijä antaa ja saa kouluttautumiselleen aikaa.

Mikään näistä ei ole suinkaan itseltään selvää. Liian usein imemme valmiin työntekijän harhan, vaikka joltain osin uskomme kyllä, että tosiasioiden tunnistaminen on viisauden alku. Työyhteisön tulisikin olla tämän osalta armollinen, siis sellainen, että siinä ihmisen uskaltaa myöntää olevansa keskenäinen myös ammatillisesti.

Entä kouluttautumisusko? Ajattelen, että sitäkin täytyy vahvistaa pitkäjänteisesti. Siis tulee vahvistaa sellaista uskoa, että asioita voi oppia, jos niihin panostaa aikaa ja saa tukea. Tämänkin suh-

teen jotkut ovat kasvaneet otollisemmissa oloissa. Vanhemmat ovat tukeet ja ohjanneet vaikkapa baletti- tai pianotunneille, mikä on osaltaan vahvistanut lapsessa uskoa siihen, että hän voi oppia erilaisia asioita harjoittelemalla. Muutettavat muuttaen vastaavalla tavalla kirkossa tulee tukea ja ohjata työntekijöitä kouluttautumisessa.

Oppimishalun, -uskon ja -edellytysten vahvistaminen on siis kirkossa ehdoton edellytys sille, että meillä on tulevaisuudessakin osaavia työntekijöitä.

Diakoniatyöntekijät tunnistivat hyvin muutos- ja uudistusosaamistarpeen, joka nousee erilaisten globaalien, yhteiskunnallisten – ja kirkon omien – muutosalojen keskeltä. Muutokset edellyttävät kykyä paitsi tunnistaa uusi myös jättää vanha taakse. Muutosten ja uudistusten keskellä kantaa jatkossakin Jeesuksen antama esimerkki sellaisesta ihmisen kohtaamisesta, joka synnyttää uutta elämää. Uskoa itseän ja toisiin, toivoa tulevaisuuteen ja rakkautta muita kohtaan.

Kalle Kuusimäki

kalle.kuusimaki@evl.fi

Tittu Konttinen

3/2017

JULKAISIJA Diakonia ry, Kirkon diakonia ja sielunhoito, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinussäätiö. HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA Tiina Laine KUSTANTAJA Kotimaa Oy TOIMITUSKUNTA Pekka Asikainen, Kari Latvus, Heini Lekander, Mikko Malkavaara, Irene Nummela, Marko Pasma, Sari Peltonen, Terttu Pohjolainen, Seppo Sulko TOIMITUS PL 210, 00131 Helsinki PÄÄTOIMITTAJA Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901 TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ Raili Suviranta: ext-raili.suviranta@evl.fi TAITTO JA KUVANKÄSITTELY Kotimaa Oy TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET Perry Johansson, p. 040 734 4015, perry.johansson@ekumenia.fi TILAUSHINTA kotimaahan 45 €/vuosikerta, ulkomaille 50 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €. Osoitetietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. KANSI Antti Sepponen LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 4/2017 ilmestyy 21.12.2017. Lehden teemana on ”Vakaumuksen kunnioittaminen” ISSN 0355-8797 ILMOITUSHINNAT nelivärisenä 1,30 €/pmm. Ilmoitushintoihin lisätään arvonlisävero 24 %. ILMOITUSMYNTI Pirjo Teva, p. 040 680 4057, pirjo.teva@kotimaa.fi ILMOITUSTEN VASTAANOTTO JA VALMISTUS ilmoitusmyynti@kotimaa.fi

 KOTIMAA

Keinoäly ei korvaa kirkossa k

Työelämän nopea murros voi olla monille vaikea paikka. Elämän merkityksellisyyteen, ennustettavuuteen ja pysyvyyteen sekä sosiaaliin tarpeisiin liittyvät uudet haasteet eivät kuitenkaan anna aihetta vain kriisitunnelmiin. Myös kirkon työlle on tarjolla positiivisia näköaloja, arvioi Sitran asiantuntija Paavali Kukkonen.

Digitalisaatio jyrää.

”Automaatiopaniikkia potevat pelkäsivät jo 1970-luvun lopulla, että robotit vievät työt. Joudumme jatkossa raapimaan epävarman toimeentulomme sieltä täältä.”

”Hyvinvointi ja vakaa elämä ovat uhattuina. Keskiluokka kurjistuu. Vain huippuosaajat ovat tuottavia... Tällainen raflaava ja räväkkä pelottelutarina myy tänään, mutta me voimme olla tulevaisuudessa myös voittajia”, korostaa **Paavali Kukkonen**.

Hyvinvoivan ja menestyvän maan tulevaisuuden rakentamista edistävän Suomen itsenäisyyden juhlarä-

haston eli Sitran asiantuntija huomauttaa, että monet ihmiset ja tahot varoittavat nykyään, millaisia riskejä työn luonteen muuttumiseen liittyy.

Sitra sen sijaan pyrkii ennakoimaan ja tukemaan niitä uusia mahdollisuuksia, joita nyt syntyy.

”Meidän on helppoa nähdä uhkakuvat ja lietsoa niitä. Sitran tulokulmana on oppia elämään muutoksesa ja miettiä, miten muutoksiin sopeudutaan fiksusti ja menestyksekkäästi. Me pyrimme luomaan myönteisiä tulevaisuuden näköaloja.”

Ei ole täällä mitään pysyvää

”Vanha työ” on kansallista, paikallaan pysyvää, materiaalista, kollektiivista, kasvatonta, rutiininomaista, toistavaa ja tarkasti säädeltyä.

”Uusi työ” on globaalia, liikkuvaa, immateriaalista, yksilöllistä, henkilöitynyttä, joustavaa, luovaa ja vähemmän säädeltyä, Paavali Kukkonen pelkistää työelämän muutoksen megatrendit.

”En ole traditionalisti tai konservatiivi, mutta näen ihmisillä olevan psykologisen tarpeen saada kiinnekohtia elämäänsä. Jos elämän yhden keskeisen osan eli työn osalta häviää pysyvyys, sitä on etsittävä muualta.”

”Maaailman muuttuessa nopeasti ympärillä kirkon tarjoamaa pysyvyyttä saatetaan alkaa arvostaa uudella tavalla”, Kukkonen näkee.

Hän uskoo, ettei seurakuntien tarjoamien palveluiden tarve ainakaan vähene työelämän muuttuessa projektiluontoisemmaksi ja rikkonaisemmaksi.

”Epävarmuuden keskellä ihmiset palaavat peruskysymyksiin. Toden-

Työelämän muutos tapahtuu nyt nopeasti. Keskipalkkaisen työn pelätään jäävän jalkoihin ja työmarkkinoiden polarisoituvan.

näköisesti kirkon antaman tuen tarve ihmisten arjessa ja erilaisissa elämäntilanteissa korostuu”, Kukkonen ennustaa.

Kirkosta kasvun ja kohtaamisen paikka

Yhä useampi työntekijä joutuu etsimään elämässään suuntaa aika radiikaalistikin, opiskelemaan ja siirtymään uusiin asemiin ja tehtäviin, Sitran asiantuntija toteaa.

”Nämä ovat usein ihmiselle kehityskriisin ja inhimillisen kasvun paikkoja. Tällaisiin taitekohtiin voi liittyä myös hengellisiä tarpeita, jolloin moni saattaa kääntyä kirkon puoleen.”

”Kun ihmisen elämä ei enää etenekään kuin juna, kirkko voi auttaa hämmentävässä tilanteessa, tukea, olla läsnä ja tavoitettavissa. Kirkko pysyy varmasti luomaan luontevia kohtaamisen paikkoja ihmisille, joiden arkielämässä on yhteyden tarvetta.”

Identiteetin palikat hakusessa

Työ on yksi elämän tärkeimmistä merkityksenantajista. Joidenkin mielestä työelämän murros johtaa siihen, että yhä useampi voi toteuttaa itseään vapaasti työn kautta.

Kohtaamista

Mikko Huotari

työtä, jota esimerkiksi diakonit, nuorisotyöntekijät ja papit tekevät.”

”Tekoäly tulee tuskin mitenkään mullistavalla tavalla inhimillisen kohtaamisen, ihmisten kuuntelemisen ja myötäelämisen tilalle”, Kukkonen rohkaisee kirkon väkeä.

Takaraivossa tapakristityn tukipilari

Paavali Kukkonen puolustaa tapakristittyjä, jotka osallistuvat vaikkapa vain kerran vuodessa joulukirkkoon.

”Kirkossa tuntuu olevan surua siitä, kuinka paljon ihmiset osallistuvat toimintaan tai aktivoituvat seurakunnassa. Harvoin osallistuvillekin kirkko voi kuitenkin olla takaraivossa tärkeä tukipilari maailman muutoksen ja epävarmuuden keskellä.”

Kukkonen itse on käynyt kahdensadan metrin päässä kodistaan sijaitsevassa Helsingin Käpylän kirkossa vain kerran – omassa häissään.

”Kirkko on silti minunkin mielestäni yksi tukikohta ja turvapaikka, vaikken sitä paljon ajattele. Monelle tapakristitylle kirkon merkitys on pysyvyyden kannalta paljon suurempi kuin miltä oma osallistumisaktiivisuus näyttää.”

Heränneiden Aholansaareissa ripikoulunsa 20 vuotta sitten käynyt mies luonnehtii itseään liberaaliksi körtiksi.

”Kirkko ja sen elämämpiiri ovat yhä identiteettini suurimpia rakennuspalikoita.”

Vaikka työelämä on myllerryksessä, seurakuntien työlle on edelleen tarvetta ja tilausta kirkosta näennäisen vieraantuneenkin väestön parissa.

Janne Villa

Kirkko tarjoaa jatkossakin ihmisille pysyvyyttä, tukea arjessa, kasvun ja kohtaamisen paikkoja sekä merkityksellistä tekemistä, Paavali Kukkonen ennustaa.

”Minä pelkään, ettei kuva tule olemaan näin ruusuinen. Työn pirstaloituminen voi tarkoittaa myös sitä, että työn tarjoama merkityksellisyyden kokemus vähenee.”

”Kun identiteetin rakentamisen aineksia joudutaan hakemaan entistä enemmän muualta kuin työstä, ti-

lalle voi tulla muuta yhteiskunnallista tai harrastustoimintaa, mutta identiteetin palikoita saatetaan hakea myös kirkon ja sen sanoman kaltaisista elementeistä. Joka tapauksessa on vaikea uskoa, että teknologian kehitys voisi korvata ihmisen kohtaamisen kaltaista kirkon ydin-

Sote ja kirkko

Sote-uudistus on edennyt kangerrellen ja moni saattaa ajatella, ettei valmista tule lainkaan. Tuorein takaisku oli eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietintö, jossa todettiin, ettei esitystä valinnanvapauslaiksi voida säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä ilman huomattavia muutoksia.

Kyse oli suuresta linjauksesta, sillä valinnanvapauslaki oli itse asiassa laki etulinjan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä. Ehdotetussa laissa maakunnat eivät olisi saaneet tuottaa sote-keskusten tarjoamia perustason sote-palveluita muutoin kuin kilpailuilla markkinoilla toimivien yhtiöiden avulla. Tätä kutsuttiin yhtiöittämissopakoksi.

Perustuslakivaliokunta löysi huomautettavaa myös sote-uudistuksen pohjana olevasta maakuntauudistuksesta tai alueuudistuksesta, kuten hallitus sitä kutsuu. Alueuudistuksella on mullistavia vaikutuksia kirkon ja julkisen vallan, seurakuntien ja kuntien/maakuntien välisiin suhteisiin. Alueuudistuksessa 18 maakuntaa ottavat vastuun ennen muuta sote-palveluiden järjestämisestä. Tämän jälkeen kunnat eivät järjestä eivätkä tuota sote-palveluita. Noin puolet kuntien henkilöstöstä ja rahoista siirtyy maakunnille.

Katkeavatko vanhat yhteydet?

Maakuntamalli katkaisee vuosisatoja vanhan yhteyden kuntien ja seurakuntien välillä sote-palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa. Kuntien toimivallan katoaminen tarkoittaa paitsi pitkän perinteen myös olemassa olevien yhteistyösuhteiden katoamista. Seurakunnilla ja seurakuntayhtymillä sekä kunnilla on lukuisia virallisia ja epävirallisia yhteistyösuhteita, joihin liittyy myös taloudellisia vastuita. Selkein esimerkki ovat seurakuntien perheneuvontakeskusten yhteistyösopimukset kuntien kanssa.

Yhteistyön kehyksenä on ollut vuosisatainen toimiminen samalla alueella. Kunnallisen sosiaalipolitiikan keskeinen idea on ollut palveluiden järjestäminen ja tuottaminen lähellä ihmisiä. Paikalliset tarpeet ja paikalliset ratkaisut -perinne on tuttu myös seurakunnista. Tämä pätee aivan erityisesti diakoniatyöhön, joka on muotoutunut paikallisten tarpeiden mukaan hyvin erilaiseksi eri seurakunnissa. Yksi syy erilaisuuteen on se, millaiseksi työnjako on muodostunut kuntien ja seurakuntien välillä.

Tärkeä tekijä yhteistyökuvioiden syntyemiselle ja muotoutumiselle on ollut yhteinen hallintoperinne. Seurakuntien ja kuntien hallinto muistuttaa toisiaan, ja useat luottamushenkilöt toimivat sekä kunnan että seura-

kunnan hallinnossa. Yhteistyö on luontevaa, koska yksikään seurakunta ei toimi useamman kunnan alueella. Jos seurakuntia on saman kunnan alueella useampia, yhteistyön kehyksenä on seurakuntayhtymä.

Kirkon hallintomalli ei toimi sote-kuvioissa

Kirkon ja seurakuntien näkökulmasta erittäin suuri ongelma on se, ettei kirkolla ole maakuntatason hallintoa. Hiippakunnat toimivat eri maakuntien alueella. Näin ollen maakunnalla ei ole palveluiden järjestäjänä luontevaa yhteistyökumppania kirkossa.

Ongelma on vakava ja pitkäaikainen. Maakunnat tuskin voivat tehdä erilaisia sopimuksia esimerkiksi perheneuvonnan järjestämisestä eri puolilla maakuntaa. Kuka voi neuvotella sopimuksista ja edustaa seurakuntia suhteessa maakuntaan?

Luonnollisinta olisi, että hiippakuntarakenne vastaisi maakuntarakennetta. Kirkko on kuitenkin erittäin hidas uudistamaan hallintoaan ja rakenteitaan. Tuoreessa muistissa on seurakuntarakenneuudistuksen kaatuminen. Toisaalta maakuntarakenne ei välttämättä ole sekään pysyvä. Osa maakunnista on yksinkertaisesti liian pieniä ottamaan vastuuta sote-palveluiden järjestämisestä uudessa mallissa. On mahdollista, jopa todennäköistä, että sote-palvelut järjestetään harvemmassa kuin 18 maakunnassa muutamien vuosien siirtymäajan jälkeen.

Epävirallisissa yhteistyökuvioissa muutokset eivät välttämättä ole yhtä dramaattisia. Sosiaalityöntekijöiden työnantaja vaihtuu kunnassa maakuntien palvelulaitokseksi ja sosiaalityön toimintatavat uudistuvat, mutta henkilöt ja osa toimipaikoistakin pysyvät samoina. Uusi valinnanvapauslakiesitys todennäköisesti vähentää kilpailuille markkinoille vietävien sosiaalipalveluiden määrää. Tämä helpottaa diakonian ja sosiaalityön yhteistyökuvioiden ylläpitämistä.

Osaavatko diakonian asiakkaat valita?

Sote-uudistuksen yksi keskeisistä tavoitteista on asiakkaiden valinnanvapauden lisääminen. Toisille valinta voi olla uusi mahdollisuus, toisille se voi olla hämmennystä tuottava pakko. Valinnanvapauden käyttäminen edellyttää tietoja ja taitoja vertailla erilaisia palveluntuottajia. Heikossa asemassa olevilla diakoniatyön asiakkailla ei välttämättä ole näitä tietoja ja taitoja.

Toimeentulotuen Kela-siirto aiheutti ainakin tilapäisen kaaoksen, joka näkyi myös diakoniatyössä. Seurakuntien kannattaisi valmistautua siihen, että vastaavia tarpeita esiintyy myös sote-uudistuksen yhteydessä.

Sote-uudistuksen uudeksi tavoitteeksi on tullut julkisten palveluiden tuotannon yksityistäminen. Sote-keskusten rahoituksessa noudatettaneen niin kutsuttu kapitaatorahoitusta. Yksinkertaisesti sanottuna tämä tarkoittaa sitä, että yksityinen sote-keskus ansaitsee eniten sellaisista asiakkaista, jotka käyttävät vähiten palveluita.

Tuottajilla on selvä kannustin niin kutsuttuun kermankuorintaan eli siihen, että tuottajat pyrkivät ottamaan asiakkaikseen terveempiä ja paremmassa asemassa olevia ja toisaalta välttämään sairaita ja heikommassa asemassa olevia. Pahimmassa tapauksessa tämä voi tarkoittaa myös sitä, että yksityinen sote-keskus pyrkii pääsemään eroon sairaista ja huono-osaisista asiakkaista. Yksityisten palvelumarkkinoiden avaaminen ja kehittäminen voi johtaa myös muihin lieveilmiöihin.

Diakoniatyötä tarvitaan puolustamaan heikoimmassa asemassa olevia asiakkaita ja potilaita. On tärkeää varautua kuulemaan diakoniatyön asiakkaiden viestejä sote-uudistuksen etenemisestä ja välittää näitä viestejä aktiivisesti päätöksentekijöille.

Heikki Hiilamo

professori

VID Specialized University, Oslo

Kirkkodialogi

Onko diakonia osa Suomen evankelisluterilaista kirkkoa jatkossa?

Kuinka paljon voidaan vähentää diakonian resursseista? Nähdäänkö diakonia osana kristillistä julistusta ja kirkon perustehtävää? Kysymys on viestinnästä ja vaikuttamisesta. Kysymys on siitä, miten yhdessä sanoitetaan se, mitä diakonia tekee ja mikä sen merkitys on kirkossa ja koko yhteiskunnassa. Ei ole itsestään selvää, että diakonia pysyy osana seurakuntien toimintaa. Olisiko diakonia joustavampaa ja tehokkaampaa ulkoistettuna, esimerkiksi omana säätönä?

Onko taloudellinen avustaminen osa diakoniaa?

Miten sanoittaa diakoninen avustaminen niin, että sitä ei ymmärretä vain rahan tai esimerkiksi ruuan jakamiseksi vaan kokonaisvaltaiseksi kohtaamiseksi? Miten autetaan niin, että ihminen tuntee itsensä arvokkaaksi ja säilyttää kasvonsa. Miten se sanoitetaan niin, että yhteistyökumppanit, apua tarvitsevat ja myös kirkon ja seurakunnan päättäjät ymmärtävät?

Kirkon diakonirahastolla on viisi alueellista kokeilua, joissa haetaan uusia tapoja toimia ja avustaa. Tulevaisuudessa avustuspäätökset tehtäen entistä enemmän paikallisella tasolla. Pitää yhdessä pohtia, miten saadaan tehokkaimmin valtakunnallisesti tieto kirkossa tehtävästä taloudellisesta avustamisesta, ihmisten hädästä ja ratkaisukeinoista.

Miten diakoniassa tehtäviä pitäisi priorisoida?

Kun diakoniaa ei ole määritelty tarkasti, sen rajaaminen on vaikeaa. Tulisiko diakonia määritellä uudelleen? Nykyinen määritelmä viime vuosituohannelta ”... kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta.” (KJ 4, § 3) tarvitsee ehkä päivittämistä. Pitäisikö avun antamisen korostamisen sijaan puhua ihmisarvosta?

Priorisointiin liittyy myös ilmiö, joka näkyy useissa seurakunnissa: diakonian tehtäväksi valutetaan monia yleistehtäviä, jotka voisivat yhtä hyvin kuulua muille työaloille ja hallinnolle. Esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan organisointi, Yhteisvastuukeräys ja kehitysvammaisten rippikoulujen toteutukseen liittyvä organisointi on usein

diakonian vastuulla. Monissa seurakunnissa tällaiset työt on järjestetty onnistuneesti kaikkien työntekijöiden kesken. Näitä kokemuksia pitäisi jakaa.

Mitä lisäarvoa diakonia tuo vanhusten oloihin Suomessa?

Ihmisarvonäkökulmasta yhteiskunnasta pitäisi saada loppumaan puheet, joissa hoetaan, että ”vanhukset ovat taakka”. Päättäjät tuntuvat näkevän kaiken vain taloudellisesta näkökulmasta. Arvokkaita ihmisiä tuntuvat olevan vain ne, jotka ”tuottavat”. Miten diakonia parhaiten vaikuttaisi vanhusten hoivaan ja arvostukseen?

Miten digitalisaatio palvelisi diakoniaa?

Digitalisaatio ei ole vain peikko. Meidän pitäisi keskustella siitä, miten digitalisaatio parantaa mahdollisuuksia kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen. Uudenlaiset IT-ratkaisut voivat mahdollistaa ammattilaisten nopean yhdessä tekemisen ja rutiininomaisten työtehtävien vähenemisen. Myös ihmisten pompottelun vähentämisen luukulta luukulle pitäisi olla digitalisaation kehittämisen tavoitteena. Nämä asiat voisivat sisältyä diakonian yhteiseen viestiin suunnittelijoille mm. sote-uudistuksen yhteydessä.

Enemmän yhdessä

Diakoniaa toteutetaan entistä enemmän yhdessä tehden. On tavoiteltavaa, että emme kokoa omia ryhmiä vaan toimimme yhdessä muiden paikallisten toimijoiden kanssa ja ratkomme ihmisten tilanteita samanaikaisesti muiden toimijoiden kanssa. Tämä mahdollistaa parhaiten kokonaisvaltaisen kohtaamisen. Kokonaisvaltainen kohtaaminen tarkoittaa sitä, että nähdään ihmisen koko elämäntilanne, ei vain yksi ”ongelma-alue”. Se tarkoittaa myös sitä, että mietitään huolellisesti jo etukäteen, millaisessa ympäristössä ja ilmapiirissä kohdataan, mitä ollaan valmiita tekemään ihmisen hyväksi ja kanssa. Keskeistä ihmisen kokonaisvaltaisessa kohtaamisessa on toisen ihmisen kunnioittaminen. Tässä kaikessa diakonia on edelläkävijä jo nyt. Muiden toimijoiden kanssa yhdessä tekemällä tämä

osaaminen laajenee ja ihmiset kokevat, että heidän ihmisarvoaan kunnioitetaan. Myös rinnalla kulkeminen mahdollistuu parhaiten yhdessä toimien. Pitää löytää kansatoimijoita. Kukaan työntekijä ei ehdi yksin kulkemaan aidosti monenkaan ihmisen rinnalla.

Tarvitaan kirkkodialogia

Edellä on joitain diakonian tämän hetken kysymyksiä. Näistä ja muistakin teemoista tarvitsemme jatkuvaa dialogia diakonian kehittämiseksi. Kirkko tarvitsee dialogia myös laajemmin. Julkisuudessakin kirkon sisäiset keskustelut näkyvät usein vain juupas-eipäs-kiistelyinä. Dialogissa sen sijaan asioita tutkitaan yhteisessä vuoropuhelussa. Kirkossa pitäisi erityisesti kiinnittää huomio siihen, että käymämme keskustelu olisi useammin dialogia. Samoin suomalainen yhteiskunta juuri nyt tarvitsee dialogia sekä polarisaation että vihapuheen vähentämiseksi.

Ehkä tärkein edellytys dialogissa onnistumiselle on, että tunnistaa omat tunteet ja pystyy niitä hallitsemaan keskustelussa – ei provosoidu. Myös kuuntelemisen taito on tärkeää ja muiden dialogiin osallistujien kunnioittaminen. Juuri siinä diakonia on edelläkävijä.

Kehitetään yhdessä diakoniaa aktiivisesti. Etsitään tapoja käydä dialogia kirkon sisällä. Kirkkodialogi alkakoon diakoniasta!

Tiina Saarela
asiantuntija
Kirkkohallitus

Diakonia on kuuntelemisen ja muiden kunnioittamisen edelläkävijä. Suomalainen yhteiskunta tarvitsee juuri nyt dialogia sekä polarisaation että vihapuheen vähentämiseksi.

Diakonian osaamisen paikka

Sosiaali- ja terveystalvelujen uudistus osana maakunta-hallintouudistusta on yksi suurimmista palvelu- ja hallintorakenteiden uudistuksista sitten vuoden 1865 kunnallasetuksen, jolloin siirryttiin kirkollisesta hallinnosta maalliseen hallintoon.

Kyseessä on mammuttimainen rakenteiden, rahoitusten, vastuiden, toimijuuksien ja valinnanvapauden muuttaminen, jossa on mukana julkinen, kolmas ja yksityissektori. Lähtökohdina tässä uudistuksessa on ollut yhdistää sosiaali- ja terveystalvelut, taata talvelujen oikea-aikainen saatavuus ja tasapuolisuus sekä kustannustehokkuus. Tulevan uudistuksen lainsäädäntö on edelleen kesken. Valmistelutyö sai viime kesänä jatkoaikaa niin, että uudistuksen voimaantulo on 1.1.2020. Uudistuksen myötä kunnan sijaan maakunta suunnittelee, johtaa ja rahoittaa valtion rahoituksella kaikki julkisesti järjestettävät sosiaali- ja terveystalvelut alueellaan.

Sosiaalihuollon ammattinimikkeet on suojattu ennen uudistusta

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstöstä (817/2015) vaikuttaa vuoden 2018 alusta siihen, kenellä on oikeus käyttää sosiaalihuollon ammattihenkilön ammattinimikettä kuten esimerkiksi sosionomi. Lain piiriin kuuluvat sosiaalityöntekijän, sosionomin ja geronomin ammatti-

nimikkeet. Ammattinimikkeen käyttöoikeuden edellytyksenä on, että henkilö on merkitty sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin nimikesuojattuna ammattihenkilönä. Nimikesuojatuissa tehtävissä voi toimia muukin henkilö, jolla on riittävä koulutus, kokemus ja ammattitaito. Näin ollen myös aiemman opistotasaisen diakoni-koulutuksen saaneet ovat voineet hakea sosionomin ammattinimikettä AMK-koulutettujen diakoni-sosionomien rinnalla.

Uudet valmistuvat sosionomit hakevat nyt rekisteriin heti valmistuessaan, mutta kaikki aiemmin valmistuneet hakevat laillistettua ammattinimikettään vuoden 2017 aikana. Hakemuksen käsittely kestää n. 6 kk ja siksi hakemukset on ohjattu tekemään kesäkuun loppuun mennessä. Sosiaali- ja terveystalalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) pitää sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä. Laillistuksen hakemisesta on saatavilla tietoa Valviran verkkosivuilla. Kirkon diakonian tehtävissä voi luonnollisesti edelleen toimia ilman rekisterissä oloa, mutta sosionomin tai sosiaalityöntekijän tehtäviin voidaan vuoden 2018 alusta hyväksyä vain ko. rekisterissä oleva. Terveystalhuollon ammattinimikkeiden nimikesuojaus on ollut olemassa jo aiemmin.

Mitä osaamista tulevaisuudessa tarvitaan

Talvelujen integraatio, asiakaslähtöiset talvelut ja valinnanvapaus muuttavat talveluita, työnjakoa ja osaa-

mistarpeita. Ammattilaisten osaamisen käyttäminen ja mahdollisuus uudistaa omaa osaamistaan joustavasti ovat jatkossa erityisen tärkeitä. Sosiaali- ja terveystalministeriö on tunnistanut erityisiksi haasteiksi neuvonnan ja ohjauksen sekä kustannustietoisuuteen liittyvät osaamistarpeet. Jotta sote-uudistuksesta kaavailut hyödyt toteutuvat, talveluohjaukseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Työtapojen ennakkoidaan muuttuvan asiakaskeskeisemmiksi ja yhä moniammatillisemmiksi. Digitalisaation ja laajemmin teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen korostuu. Työ siirtyy enemmän kodeissa tehtäväksi työksi, liikkuvaksi työksi ja matalan kynnyksen toiminnan suuntaan. Monitoimijuus ja verkostot nähdään tärkeiksi. Aktiivinen kuntouttava työote, tereyden edistäminen ja ennaltaehkäisevä työ luonnehtivat työtä tulevaisuudessa.

Diakonian paikka

Diakoninen lähestymistapa, joka huomioi ihmisen tarpeet – tunne, ymmärrys, osallistuminen, virkistys, luovuus, identiteetti – kokonaisvaltaisesti, on siis parhaimmillaan uusi innovaatioiden lähde. Diakonia katsoo ihmistä lähtökohtaisesti kokonaisena, ja tulevaisuuden osaamistarpeetkin kuulostavat diakonian näkökulmasta kovin tutulta.

Jotta tämä on diakonian arjessa juhlapuheiden rinnalla totta, myös meidän on katsottava peiliin ja uudistuttava toimintatavoissamme ihmisten todellisuuden muuttuessa. Tarvitsemme organisoitumista, joka

muuttuvissa rakenteissa

lähtee vielä enemmän ihmisten omasta aktiivisuudesta, keskinäisistä ja tasavertaisista ihmisten välisistä suhteista ja paikallisuudesta. Meidän on vahvistettava johtamiskulttuuria, joka nojaa eri toimijoiden ja erilaisen rajojen yli ulottuvaan yhteistojumijuuteen.

On suhtauduttava kriittisesti valalla olevaan ajatteluun siitä, että on olemassa ehdottomia, pysyviä totuuksia, jotka toimivat kaikkialla. Tarvitsemme paikalliseen toimintaan ja historiaan sopivan tiedon, menetelmien ja johtajuuden pohtimista. Oman ajattelun ja toimintaympäristön muutosten jatkuva reflektointi ja arvojen mukaan toimiminen ovat nyt myös johtamistyön keskiössä.

Airi Raitaranta

YTM, diakoni
asiantuntija,
ohjaus- ja kehittäminen
Tampereen hiippakunta

Jukka Valkesjo

Lähteitä:

Aaltonen, M. & Vauramo, E. 2016. Sote ja Suomi 2040. Kohti taloudellisesti, sosiaalisesti ja moraalisesti kestäväää Suomea. Suomen kuntaliitto. aluehallinto.fi
KOKEMUKSIA TULEVAISUUDEN OSAAMISTARPEIDEN LUOTAAMISESTA Tuula Kukkonen, Päivi Sihvo, Jari Helminen, Mirja Immonen, Eeva-Liisa Moisio, Marjo Poutanen, Jukka Tiikkaja, Sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kauneudenhoitoalojen erikoistumiskoulutustarpeiden kartoittaminen 2016, Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Raportteja, 39
Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstöstä (817/2015)
Laki terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä (559/1994)
valvira.fi

Teemaan liittyviä verkosto-tapaamisia syksyllä 2017 Tampereen hiippakunnassa

Sote ja seurakunnat – ajankohtaispäivä johtajille 5.10

Mukana professori Heikki Hiilamo, sote-projektijohtaja Jaakko Herrala ja professori Irene Roivainen

Ikäihmisten palvelut – sote – seurakunnat,
Kanta-Häme 9.10.
Mukana muutosagentti Annukka Kuismin

Ikäihmisten palvelut – sote – seurakunnat,
Päijät-Häme, 19.10
Mukana muutosagentti Anu Olkkonen- Nikula

Ikäihmisten palvelut – sote – seurakunnat,
Pirkanmaa, 2.11
Mukana muutosagentti Mari Patronen

Mikä on luovuttamaton diakonian virkaan liittyvä osaaminen, joka seurakunta-diakoniassa halutaan ammattilaisten kautta säilyttää?

Diakonian johtamisen tulevaisuuden haasteet

Viime aikoina tulevaisuuteen katsominen on mielestäni tuntunut aiempia vuosia vaikeammalta. Suomalainen yhteiskunta on murroksessa, johon vaikuttavat myös muutokset maailmanpolitiikassa. Yhteiskunnan sisällä esimerkiksi meneillään oleva sosiaali- ja terveyspalvelurakenteen uudistus muuttaa myös diakonian toimintaympäristöjä. Mihin diakonia suhteessa muihin toimijoihin jatkossa asemoituu ja millaista osaamista se diakoniatyötä tekevilta edellyttää, ovat kysymyksiä, joita työssäni mietin tällä hetkellä.

Köyhien asiaa vai kaikkien juttu

On todennäköistä, että kokoaikaisesti diakoniatyötä tekevien määrä tulee kirkossa laskemaan. Jäljelle jäävät diakonian virat ovat entistä laaja-alaisempia. Nyt jo monella diakoniatyöntekijällä Jyväskylässäkin on 20 % tehtävänkuvasta läheyyksen ja kansainvälisen vastuun tehtäviä. Tuollainen yhdistelmä on vielä luonteva, mutta seurakunnissa kasvaa tarve tehdä mitä erilaisimpia yhdistelmiä. Mikä on silloin luovuttamaton diakonian virkaan liittyvä osaaminen, joka seurakuntadiakoniassa halutaan ammattilaisten kautta säilyttää? Julkisudessa kirkon diakoniaa nostetaan mielellään esille kaikista heikoimassa asemassa olevien auttajana. Mutta kuka tuon määrittelyn tekee ja osuuko se aina oikeaan? Ja paljonko diakonian ammattilaiset saavat aikaan ilman mukana olevaa vapaaehtoisten joukkoa? Ihmisten

into lahjoittaa rahaa tai tavaroita diakonian kautta kertoo mielestäni, että diakoniaan luotetaan. Luotettavaan toimintaan on helppo kutsua ihmisiä mukaan. Mutta onko diakoniassa osa-alueita, joita pyrimme pitämään ammattilaisten hallussa? Ja jos sellainen osa-alue on, niin se tulisi mielestäni nykyistä selkeämmin määritellä. Ja toisin päin, onko meillä aina sittenkään rohkeutta kuulla ja huomata hiljaisia signaaleja tai lähteä tukemaan uusia toimijoita omassa seurakunnassamme? Vai teemmekö asioita miellyttääksemme pitkäaikaisia luottamushenkilöitä tai jotakin muuta tahoa?

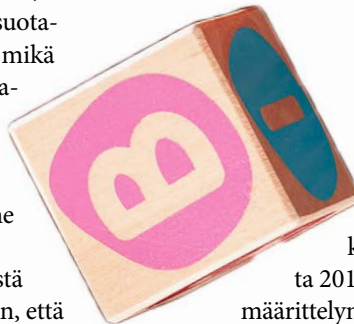
Muuttuva hengellinen maasto ja kirkon diakonia

Ainakin isommilla paikkakunnilla moni liikkuu sujuvasti erilaisten kristittyjen ryhmien mutta myös muiden uskonnollisten tai ”henkis-

ten” liikkeiden välillä. Olenkin kutsunut itseäni ”puritaaniluterilaiseksi”, kun ääneen pohdin joskus kirkkoherralle, missä kulkee raja, jolloin voin sanoa henkilölle, että en soisi hänen osallistuvan johonkin toimintaan. Ehkä se on yksi rajakoh- ta, jos huomaan jonkun yhteisön toiminnan heikentävän ihmisen hy- vinvointia huomattavasti. Myös dia- konian kentässä on uusia toimijoita, muutkin seurakunnat puhuvat diakoniasta, vaikka tarkoittavat sillä varsin eri asioita kuin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirk- kohallituksen asiantuntijat tai kal- taiseni diakonian työalajohtaja. Mi- tä on luterilainen diakonia suhtees- sa muiden uskonnollisten yhteisö- jen auttamiseen vai onko tarvetta tehdä erottelua? Ajattelemmeko, että kaikki hyvän tekeminen on suota- vaa, olipa innoituksen lähde mikä vain? Miten tulkitsemme Raa- mattua, millaista innoitusta se antaa tämän päivän kir- kon diakoniaan tässä yhteis- kunnassa. Ja miten puhumme kirkon diakoniasta niin, että kuka tahansa ymmärtää, mistä on kysymys? Hiljattain kuulin, että esimerkiksi lähimmäinen ei ole välttämättä kaikille nuo- remmille ihmisille enää tuttu sana. Diakoniasta puhuttaessa pitää uudistaa kieltä, jolla siitä puhu- taan, samaan ai- kaan kun sisältöäkin päivitetään.

Työ muuttuu, jostaako työntekijä

Jyväskylän seurakunnassa on val- misteilla työaikakokeilu, jonka on

tarkoitus al- kaa alkuvuodes- ta 2018. Työajan määrittelyn muutos pelot- taa monia, samoin edellä mai- nitsemäni tehtävänkuvien muokkaaminen. Kirkon työssä on monia, joilla on työssä vahvoja henki- lökohtaisia kiinnostuk- sen kohteita. Varsin va- paa ja itsenäinen työ on mahdollistanut työn painot- tamisen usein siihen, mistä työntekijä itse on kiinnostunut. Seurakuntalaisten tarpeet ja toiveet ovat saattaneet jäädä välillä kartoit- tamatta.

Jyväskylässä aloittaa tänä syksynä uusi iso kauppakeskus Seppä. Sinne

tulee seurakunnalle toimitilat. Olin aloitteen tekijänä, että kuluneen ke- sän aikana kauppakeskuksen jo val- mistuneessa osassa toteutettiin ky- sely, millaista toimintaa ihmiset toi- vovat uuteen tilaan. Kaikkia toivei- ta emme voi toteuttaa, mutta kysyt- ty nyt ainakin on. Mielestäni seura- kunnan toimintaa suunnitellaan liian usein seurakuntatalon ko- koushuoneessa, pitkäaikaisella työ- yhteisön porukalla, ummehtuneen makuisen kahvin voimin. Yhdessä tekemisen toimintakulttuurin edis- tämisessä on kirkossa vielä paljon työtä tehtävänä.

Heini Lekander

diakoni, YTM
diakonian työalasihteeri
Jyväskylän seurakunta

Kuka tietää, mihin suuntaan diakonia kehittyy?

Diakoniabarometri 2016 tarkasteli, miten diakoniatyöntekijät, kirkkoherrat ja talouspäälliköt sekä kirkon alan kouluttavat laitokset näkevät tulevaisuuden osaamistarpeen kirkon töissä. Kaikki kolme ryhmää mainitsivat keskeisimpinä vuorovaikutus- ja kohtaamisosaamisen sekä yhteistyö- ja verkosto-osaamisen. Näiden jälkeen näkemykset erosivat.

Kouluttavat oppilaitokset tähtäävät hankkeiden ja projektien diakoniaan monikulttuurisessa Suomessa

Kouluttavat laitokset pitävät hankeosaamisen osa-alueita (organisointi, projekti- ja prosessiosaaminen, markkinointi) keskeisinä tulevaisuuden osaamisalueina. Sosiaali- ja terveysalalla tehdään mittavia hankkeita, joiden rahoittajat löytyvät esim. säätiöistä, EU:sta ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuselta (STEA). Seurakuntia on tällä hetkellä kovin vähän mukana hanketyyppisessä diakonia-alan työssä. Esim. THL:n SOKRA-hankkeessa ei kumppaneina ole tietääkseni yhtään seurakuntaa.

Kouluttavien laitosten mukaan hankeosaaminen on keskeinen seurakuntien tulevaisuuden osaamisalue. Onko kyse siitä, että oppilaitokset katsovat tilannetta omasta kontekstistaan eivätkä näe, ettei tällainen toimintamalli koske seurakuntia? Vai onko kyse siitä, että oppilaitokset ovat havainneet hanketyyppisen työn tehokkaaksi ja toimivaksi työtavaksi, jossa tuloksia tehdään osin ulkopuolisen rahoituksen turvin ja että ne siksi toivovat hanketyön jatkossa näkyvän vahvemmin myös seurakuntatyössä?

Monikulttuurisuuden ja uskonto-osaamisen tulkinnassa kouluttavat laitokset eroavat merkittävästi seurakuntavastaajista. Onko tässä mahdollisesti oppilaitospaikkakuntia koskeva harha? Kyselyjen seurakuntavastaajat edustavat koko Suomea, mutta oppilaitosvastaajat tulevat suurista yliopistokaupungeista. Monikulttuurisuus ei ole arkipäivää kaikkialla. Toisaalta ei voi etukäteen tietää, millaiselle paikkakunnalle opiskelija valmistuttuaan työllistyy. Monikulttuurisilla ja moniuskontoisilla paikkakunnilla tämä osaaminen on tarpeen, joten koulutuksen tulee tarjota valmiuksia. Eikä tämä osaaminen kenellekään pahitteeksi ole.

Johtajat korostavat muutososaamista ja esimies- ja taloustaitoja

Sosiaaliturvaan, yleiseen turvallisuuteen tai maailmanpoliittisiin epävakauksiin liittyvissä muutoksissa seurakunnalta edellytetään erityisesti diakonista osaamista. Muutos- ja uudistusosaaminen liittyy myös hanketyyppiin työtoteeseen. Tätä taustaa vasten on erikoista, että kirkkoherroista ja talousjohtajista sekä oppilaitosten edustajista 2/3 piti muutos- ja uudistusosaamista tärkeimpien tulevaisuuden osaamisalueiden joukossa, mutta diakoniatyöntekijöistä vain 1/3.

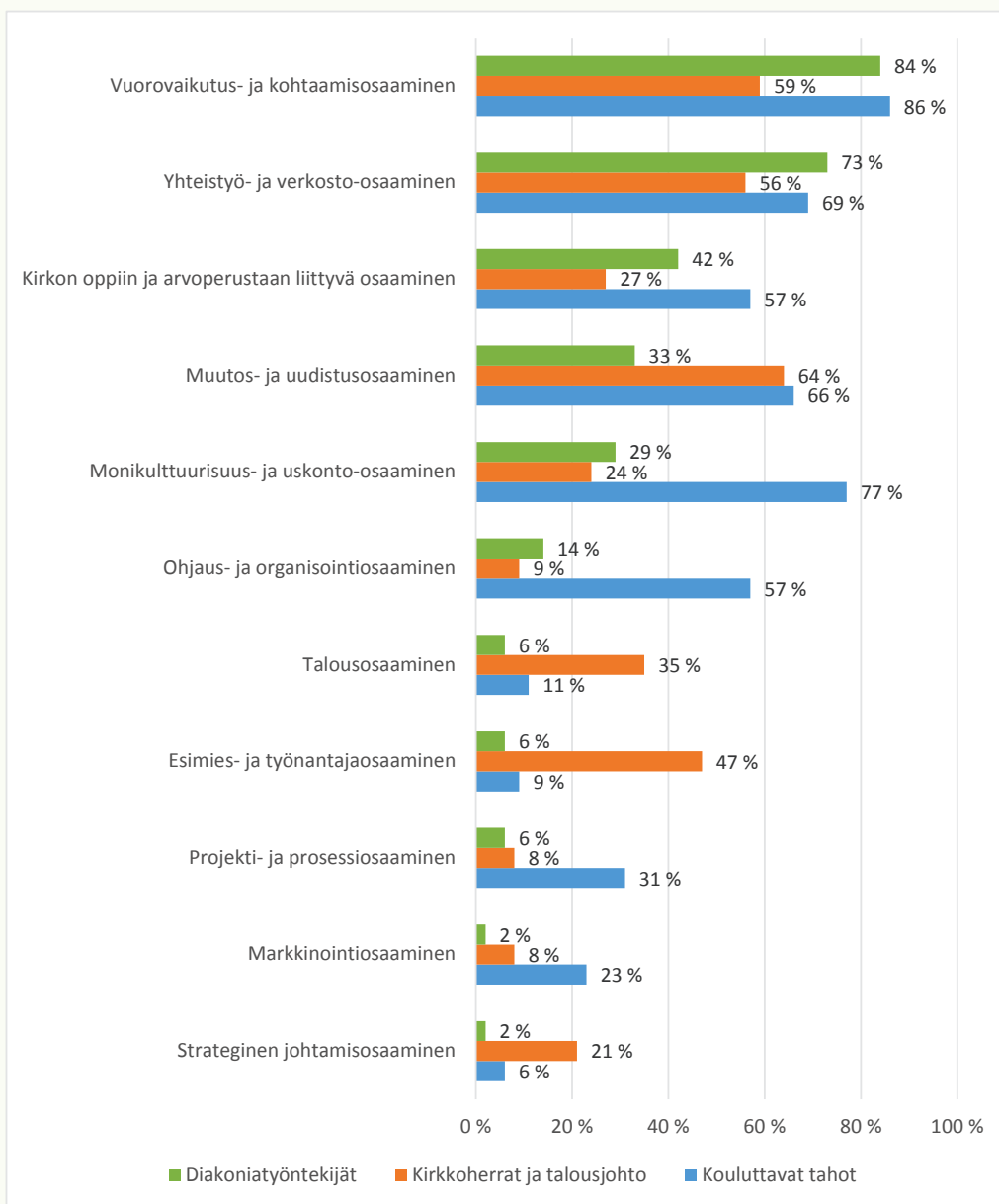
Johtajat pitävät muita vastaajia tärkeimpinä esimies- ja työnantajiosaamista, talousosaamista ja strategista johtamisosaamista, lieneekö tässä kyseessä oman kontekstin muodostama harha? Vaikka esimies- ja alaistaidot ja toisaalta talousosaaminen ovat hyödyllisiä jokaiselle, ovatko ne sittenkään todella kaikkien tarvitsemia taitoja? Eikö johtamisen idea esimerkiksi työalajohtamisessa ole vapauttaa muita työntekijöitä esimerkiksi vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön, kun työalajohtaja keskittyy huolehtimaan taloudesta ja kehittyy esimiestäidoissa? Lisäksi on aiheellista kysyä, kuinka hyödyllistä tai jopa haitallista on korostaa talousosaamista ja talouspuhetta seurakunnan yhteisenä ydinasiانا.

Diakoniatyöntekijät nojaavat vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön

Diakoniabarometrin vastaajat ovat kokeneita diakoniatyöntekijöitä. Reilu kolmasosa vastaajista on tehnyt diakoniatyötä yli 20 vuotta ja 65 % vastaajista enemmän kuin 11 vuotta. Kun on tehnyt vuosikymmeniä työtä, on ehtinyt nähdä jo useita muutosvaiheita.

Vaikka kouluttavat laitokset ja toisaalta kirkkoherrat ja talousjohtajat korostivat myös muita osaamisalueita, diakoniatyöntekijät nojaavat vahvasti vuorovaikutus- ja kohtaamisosaamiseen sekä yhteistyö- ja verkosto-osaamiseen. Nämä toki ymmärrettävästi ovatkin diakoniatyön ydintä ajasta, paikasta ja yhteiskunnallisesta tilanteesta riippumatta. Voi olla aiheellista tarkastella lähemmin esimerkiksi vuorovaikutus- ja kohtaamisosaamisen sisältöä.

Diakoniabarometrin mukaan 62 % diakoniatyöntekijöistä kohtaa uhkaavasti tai aggressiivisesti käyttäytyviä työssään vähintäänkin muutaman kerran vuodessa. Toi-

saalta diakoniatyöntekijät edistävät aktiivisesti eri väestöryhmien rauhanomaista rinnakkaiseloä kohtaamalla itse ja mahdollistamalla kohtaamisia esimerkiksi edistämällä huono-osaisten osallisuutta seurakunnassa tai järjestämällä kantasuomalaisten ja turvapaikanhakijoiden yhteisiä toimintamuotoja. Vuorovaikutus- ja kohtaamisaosaaminen sekä yhteistyö- ja verkosto-osaaminen saavat siis uusia sisältöjä ajankohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Titi Gävert

diakonian asiantuntija
Kirkkohallitus

Diakoniabarometri 2016 toteuttajina olivat Diakonian tutkimuksen seura, Diakoniatyöntekijöiden liitto ja Kirkon diakonia ja sielunhoito. Diakoniabarometreihin 2013 ja 2016 liittyvät julkaisut löydät sivulta sakasti.evl.fi/diakoniabarometri.

Yhdessä innostumaan!

Pari vuotta sitten Espoon hiippakunnan tuomiokapitulissa aloimme miettiä tekijöitä, jotka elävät kirkon työntekijöille tarkoitetun koulutuksen maailmassa. Mietimme, mikä on tuomiokapitulin rooli ja tehtävä koulutuksien tarjoajana ja järjestäjänä.

Koulutusajattelun uudistus pohjaa Espoon hiippakunnan tuomiokapitulin toimintalinjaukseen. Siinä sanotaan, että tuomiokapitulimme vahvistaa kirkkoa tukemalla hiippakunnan seurakuntia. Tavoitteena on, että seurakunnat osaisivat hyödyntää tuomiokapitulin seurakuntien henkilöstölle ja luottamushenkilöille tarjoamaa tukea ja ohjausta. Työtä suunniteltaessa huomioidaan erityisesti työn rakenteet, työn merkitys, työn ilo ja hyvinvointi sekä hengellinen elämä. (<http://espoonhiippakunta.evl.fi/tuomiokapituli/kutsutuna-kirkon-tyossa-toimint/>)

Koulutusajattelun muuttaminen tarvelähtöiseksi edellyttää hiippakunnan roolin muutosta. Tuomiokapitulissa ei tiedetä, mitä seurakunnassa tarvitaan. Se tieto on seurakunnassa, ja tuomiokapitulin tulee kuulla seurakuntien tarpeita ja toiveita.

Tiedon tarve kasvaa

Toimintaympäristön muutokset asettavat uusia haasteita seurakuntien toiminnalle. Työelämän vaatimusten ja osaamistarpeiden

muutokset lisäävät tiedon saannin tarvetta. Nimenomaan tarpeesta nouseva koulutustarjonta on se, mitä tuomiokapitulissa halutaan kehittää. Monet kirkon koulutukset ovat sellaisia, joihin yksi työntekijä lähtee hakemaan osaamista yksilöllisestä tai oman ammattialansa tarpeesta käsin.

Ajatuksemme on, että tuomiokapitulin kouluttajat menevät seurakuntaan, ja mahdollisimman laajasti työyhteisö on yhdessä oppimassa ja kehittämässä yhteistä työtä. Koulutussuunnittelu on vuorovaikutteista eli se tehdään aina yhdessä tilaavan seurakunnan kanssa. Seurakuntien taloudelliset resurssit ovat supistuneet tai supistumassa – Espoon tuomiokapituli tulee tässä hiippakuntansa seurakuntia vastaan tarjoamalla ilmaista koulutusta! Kun seurakuntien kanssa yhdessä suunnitellaan koulutuksia ja niiden sisältöjä, voidaan paikallisuus ottaa paremmin huomioon sekä taata ajankohtauus ja nopearytmyisyys.

Tilauuskoulutukset on tarkoitettu koko seurakunnan työyhteisölle tai erikseen tiimeille. Koulutus voi tapahtua myös yhdessä johtoryhmän tai esimiesten kanssa. Seurakunnan työntekijät, luottamushenkilöt ja vapaaehtoiset voivat muodostaa koulutusryhmittymän. Tarvittaessa

Sirpa Tirni

työn näkyminen haastavat oppimaan uutta. Some-klinikka 2.0 -koulutuksessa tavoitteena on, että osallistuja hahmottaa some-viestintän osaksi seurakunnan kokonaisviestintää, tutustuu ajankohtaisiin alustoihin ja oppii käyttämään vähintään kahta eri sometyökalua.

Panostamme työhyvinvointiin

Työyhteisöjen ilmapiiri vaikuttaa työviihtyvyyteen ja työssä jaksamiseen. Työelämän muutokset näkyvät jo nyt myös seurakunnissa. Työhyvinvointiin panostaminen ja työtekiäjien jaksamisesta huolehtiminen takaavat seurakunnille motivoituneiden ja innostuneiden työntekijöiden joukon. Työhyvinvointi-koulutuksessa sisältöinä ovat muun muassa työyhteisötaitojen merkitys sekä työntekijöiden työhyvinvoinnin ylläpitämisen, työssä jaksamisen ja kehittymisen keinot.

Uusien työntekijöiden rekrytointi on haastava tehtävä, ja etenkin johtajien tulee tietää siihen liittyvistä laeista ja säännöksistä. Työtä helpottaa, kun päättäjillä on selkeä kuva henkilöstösuunnittelusta ja rekrytoinnin eri vaiheista. Näitä asioita mietitään Tervetuloa töihin – henkilöstösuunnittelu ja rekrytointi seurakunnassa -koulutuksessa.

Tilaukset koulutuksiin voi käydä tutustumassa linkin kautta:

<http://espoonhiippakunta.evl.fi/kirkon-toihin-ja-toissa/osaajana-kirkossa/tilaukset>

Sirpa Tirri

asiantuntija, diakonissa, HTM
Espoon hiippakunnan tuomiokapituli

koulutus voi tapahtua rovastikunnittain tai yhdessä toisen seurakunnan kanssa. Kokemusta on myös kaksikielisen seurakuntayhtymän koulutuksesta.

Koulutuksia, joita Espoon hiippakunnan seurakunnat ovat tilanneet, ovat muun muassa Some-klinikka 2.0., Messu yhdessä, Hengellisen elä-

män lähteillä, Kristillisen luontosuhteen jäljillä ja ympäristödiplomi, Mind the Gap, Rekrytointi ja henkilöstösuunnittelu, Vihreät riparit, Retriitti, Työhyvinvointi, Vuorovaikeus sekä Surevan kohtaaminen.

Kaikki kirkon työntekijät tekevät viestintää tavalla tai toisella. Sosiaalisessa mediassa mukana oleminen ja

Koulutuksella kehitetään

Tulevaisuuden osaamisen diakoniatyössä liittyy kysymyksiin mikä muuttuu ja miten muutokseen kanssa osataan elää ja tehdä työtä parhaalla mahdollisella tavalla. Näitä asioita mietitään Kirkon koulutuskeskuksessa.

Tulevaisuuden ennustaminen ja siihen liittyvän osaamisen ennakoointiin tarvitaan toivottuja ja mahdollisia vaihtoehtoja. Kohtaamisen kirkon voi ottaa yhdeksi vaihtoehdoksi, joka pyrkii ”toimimaan suuntana, kun kirkon elämää ja toimintaa uudistetaan vastaamaan muuttuvan maailman haasteita”. Kohtaamisen kirkko kutsuu ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rohkaisee välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Seurakunta on luottamuksen yhteisö, joka tuo erilaiset ihmiset yhteen, ja kirkko toimii haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten hyväksi ja yhdistää avuntarvitsijat ja -tarjoajat.

Mitä osaamista tällaiset suuntaavat edellyttävät? Koulutus ei ole itsetarkoitus vaan yksi keino, jolla työntekijä kehittää omaa ammattitaitoaan. Työntekijän koulutuksella työyhteisö saa uutta osaamista, joka lopputuloksessa tulee yhteiseen käyttöön.

Kirkon koulutuskeskus seuraa kirkon työhön kouluttavien korkeakoulujen koulutusta. Se, mitä Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja Yrkeshögskolan Novian koulutuksessa tapahtuu, näkyy joidenkin vuosien päästä diakonien ja diako-

nissojen osaamisena seurakunnissa. Diakoniakoulutuksen kahden perusammatin, sosionomin ja sairaanhoitajan, osaaminen tuo seurakuntiin laaja-alaista ja erikoistunutta osaamista. Jo opiskeluaikana tulevat työntekijät oppivat ottamaan todesta sen, että ihminen on henkinen, hengellinen, ruumiillinen ja sosiaalinen kokonaisuus.

Vuorovaikutus ja kohtaaminen

Kirkon koulutuskeskus on työstänyt yhdessä 370 seurakunnan työntekijän ja yhteistyökumppanin kanssa työpajoissa diakoniatyössä tarvittavaa tulevaisuuden osaamista. Lisäksi vuoden 2016 Diakoniabarometrissä kysyttiin tulevaisuuden osaamisesta. Aikahaarukka ennakkoinnissa on laitettu vuoteen 2030, jolloin suuri osa nykyisistä työntekijöistä on jo eläkkeellä.

Diakoniassa ihmiset ovat keskiössä ja siksi ei ole yllätys, että ihmisten välinen vuorovaikutus ja kohtaaminen sekä verkosto-osaaminen ovat tärkeimmät osaamisen alueet tulevaisuudessa. Kolmanneksi tärkeimpänä nähtiin kirkon oppiin ja arvoperustaan liittyvä osaaminen, joka tukee omaa tehtävää ja auttaa monimuotoisessa toimintaympäristössä.

Kirkko osaamistarpeineen ei poikkea muista, sillä samansuuntaista ennakoivat esimerkiksi Opetushallituksen aikuisten parissa tehtävän sosiaalialan työn työpajat. Niissä nähtiin tärkeäksi vuorovaikutus, arvot ja

etiikka sekä verkostoitumisen osaaminen.

Osaamista ihmisten kohtaamiseen tarvitsee jokainen kirkon työntekijä. Diakoniatyöntekijän arkea on olla yhdessä ihmisten kanssa, joiden elämään kuuluvat köyhyys, sairaus, yksinäisyys, työttömyys ja monet muut elämään vaikuttavat negatiiviset asiat. Elämän rosoisuus tulee kohti ja iholle. Kohtaamisessa korostuvat työntekijän taidot pysähtyä, olla läsnä ja kuunnella. Vuorovaikutuksessa oleminen voi vaatia matkaa epämukavuusalueelle, mutta jos mukavuusalueelta ei otakelta, kaventaa se työtä ja jättää monet ihmiset katveeseen.

Kehittyvät erityiskoulutukset

Kirkon koulutuskeskus on pyrkinyt vastaamaan tulevaisuuden osaamiseen kehittämällä erityiskoulutuksia yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Koulutusten kehittämisessä on käytetty osaamisen ennakkoinnin tuloksia, osallistujien palautetta sekä yhteiskunnan ja kirkon toimintaympäristön muutosta.

Yksi kehityksen tulos ovat moduuleista koostuvat erityiskoulutukset. Tavoitteita on uudistettu, ja muutososaaminen sekä kontekstinlukutaito kulkevat koulutusten matkassa. Diakonian erityiskoulutuksen lisäksi jumalanpalveluselämän, kasvatuksen, kansainvälisen työn, musiikin, raamattuteologian ja yhteistyön erityiskoulutukset muodostuvat erilaisista moduuleista, jotka ovat

ammattitaitoa

Koulutuskeskuksen koulutusajattelun mukaisesti avoimia kaikille ammattiryhmille.

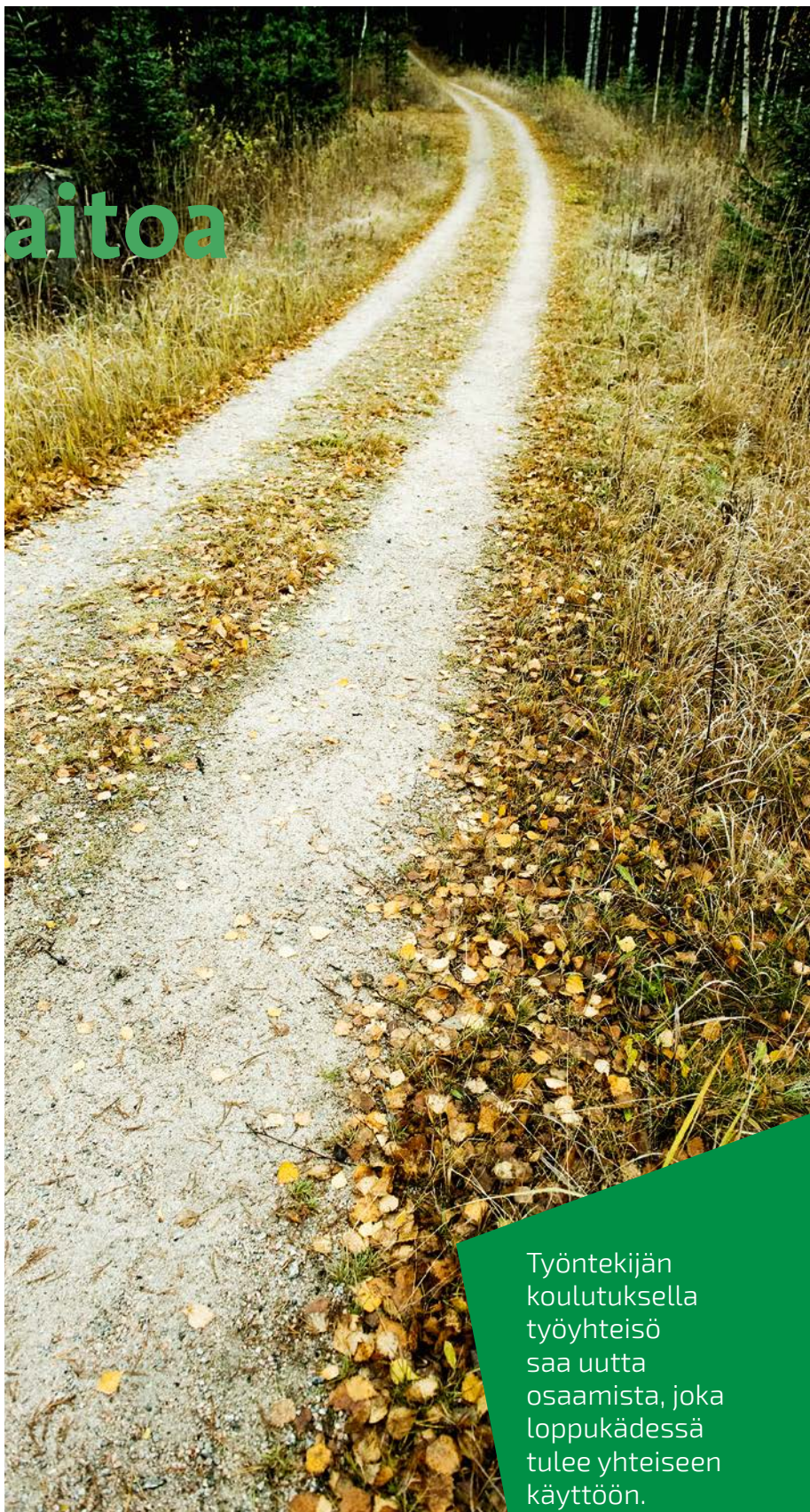
Diakoniabarometrin mukaan diakoniatyöntekijän esikuva on dynaaminen kehittäjä. Erityiskoulutusten moduulit tuottavat jokaisesta osallistujasta esikuvansa, sillä lähijaksojen lisäksi tärkeä osa koulutusta on työn kehittäminen omassa toimintaympäristössä. Koulutuksessa on mahdollista jakaa omia toimintatapoja, kokeilla uusia sekä saada ryhmäläisiltä ja ohjaajilta tukea työn kehittämiseen. Yhdessä jäsenetty tieto ja kokemus luovat uutta toimintatapaa, joka parhaimmillaan leviää eri puolille maata.

Vuorovaikutus- ja kohtaamisosamista kehitetään useissa moduuleissa. Kriisit ja traumat, Elämä ja kuolema ja Dialogisuus kirkon työssä -moduuleissa opetellaan kuuntelemaan, havainnoimaan itseä ja toista sekä antamaan tilaa ihmisen elämäntarinalle.

Erityiskoulutusten moduuleissa ovat mukana sekä yksilön kanssa taaputuva vuorovaikutusosaaminen että yhteisön kanssa toimiminen. Kirkko on toimintakulttuurin muutoksessa, jossa työntekijöiden tulee vähetä ja seurakuntalaisten nousta enemmän tasavertaisiksi toimijoiksi. Muutos tähän suuntaa vaatii työntekijöiden osaamisen kehittämistä vapaaehtoisten ja asukkaiden tukemisessa ja ohjaamisessa.

Helena Tuominen

Kirkon koulutuskeskus

Työntekijän koulutuksella työyhteisö saa uutta osaamista, joka loppukädessä tulee yhteiseen käyttöön.

Uusia tuulia vai vanhoja juttuja

Tulevaisuuden osaamista Diakonia-ammattikorkeakoulussa

Viimeisin Diakoniabarometri määrittelee diakoniatyön osaamistarpeet vuorovaikutusosaamiseksi, teologiseksi ja kirkon perustehtäväosaamiseksi, identiteettiosaamiseksi ja organisaatio-osaamiseksi. Se kuvaa sitä keskeistä osaamista, mitä diakoniatyössä tarvitaan, mutta yhteiskunnan muuttuessa ja monimuotoistuessa muuttuvat ja kasvavat myös osaamisvaateet. Tämä koskee myös kaikkea sosiaali- ja terveysalan toimintaa. Ihmistyössä ja sen ympärillä siirrytään aina vain ajattomampaan ja paikatommampaan elämään, kontaktit ovat lyhyitä, digitaalisia, usein entinen pitkäaikaisuuteen ja ennalta sovittuun ja suunniteltuun sitoutuminen on muuttunut projektiluonteiseksi.

Edellä mainittujen alojen työnteekijöiden työaika on muuttumassa yhä vaikeammin määriteltäväksi, kun ihmiset ympärillä ovat hereillä kaksikymmentäneljä tuntia vuorokaudessa joka päivä. Oman ajan hallinta, digitaalisten apuvälineiden hyödyntäminen sekä oikeanlainen verkostojen kokoaminen ja johtaminen tuovat uusia vaatimuksia ammattilaisille osaaajille.

Yrittäjämäinen ote ja digiosaaminen

Yrittäjyysopintojen mahdollistaminen on yksi tapa, jolla Diakonia-ammattikorkeakoulu pyrkii vastaamaan edellä kuvattuihin osaamishaasteisiin. Opiskelijoilla on viime vuodesta

alkaen ollut mahdollisuus opiskella yrittäjyyttä, digimaailmaa ja verkostotyöskentelyä yhdessä muiden pääkaupunkiseudun korkeakoulujen opiskelijoiden kanssa.

Kymmenen Diakin opiskelijaa osallistui lukuvuonna 2016–2017 Sitran rahoittamaan valtakunnalliseen yrittäjyyskoulutuskokonaisuuteen, joka tunnetaan nimellä NyStartUp. Koulutuskokonaisuuteen osallistuivat lisäksi Haa-ga-Helia -, Laurea - ja Humanistinen ammattikorkeakoulu sekä Helsingin yliopiston taideteollinen korkeakoulu. Mukana oli myös kattava joukko yrityksiä, joiden asiantuntijat toimivat opiskelijoiden sparraajina. Koulutukseen liittyi verkostoitumista opiskelijoiden ja opettajien välillä, tiimiytyminen omaksi yritykseksi, yritysideointia ja liiketoimintasuunnitelman tekoa. Se antoi tuntumaa oman yrityksen perustamiseen rahoituskanavien etsimisen ja lyhyiden myyntipuheiden myötä. Opiskelijat oppivat, että yrittäjän pitää osata toimia kilpailluilla markkinoilla, esitellä tuotteensa minuutissa ja olla sen jälkeen valmiita puolustamaan tuotettaan. Kuitenkin tärkein oppi oli, että pitää uskoa vahvasti omaan tekemiseensä.

Näissä kilpailutilanteissa diakkilaiset pärjäivät loistavasti. Heidän ideansa olivat sosiaalista eriarvoisuutta vähentäviä ja osallisuutta lisääviä. Koulutuksen loppupuolella järjestettiin kilpailu siitä, kuka edus-

Sähköiset sovellukset tulevat väistämättä osaksi sosiaali-, terveys- ja kirkon alan työtä.

taa pääkaupunkiseutua valtakunnallisessa finaalissa, ja tähän valittiin diakkilaisten innovoima sosiaalista syrjäytymistä ennalta ehkäisevä digisovellus. Liikeideana oli kännykään ladattava sovellus, joka näyttää käyttäjälleen kaikki rajatulla alueella olevat ilmaiset vapaa-ajan tapahtumat ja maksuttomat harrastukset. Jatkossa siihen voidaan liittää myös julkisten kulkuvälineiden aikataulut ja reittikartat, jotka mahdollistavat pääsemisen kyseiseen tapahtumaan.

Opiskelijat oppivat yrittämistä käytännössä. Yrittäjämäinen ote asioihin on sitä, että itse uskoo vahvasti siihen mitä tekee, haluaa sitä ja on valmis tekemään kovasti töitä sen puolesta. He kertoivat oppineensa myös sen, että tarvitaan kykyä oman ajan hallintaan ja ymmärrystä siitä, miten asioita viedään eteenpäin, esimerkiksi rahoittajien tai päättäjien suuntaan. He oppivat myös, kuinka määrätietoinen ja järjestelmällinen pitää olla, että saa yhteistyön toimimaan kaikkia osakkaita tyydyttävällä tavalla.

Digitaalisuus ja sen eri muodot näkyivät vahvasti monien opiskelijatiimien yritysten tuotteina. Erilaisia sovelluksia syntyi moneen eri tarkoitukseen, ja tämä nosti esiin digiosaimisen tarpeen hyvin arkisena. Opiskelijoille selvisi yrittäjäyyskoulutuksen edetessä se, että sähköiset sovellukset tulevat väistämättä osaksi sosiaali-, terveys- ja kirkon alan työtä, ja siksi on hyvä olla itse kehittämässä ja vaikuttamassa siihen, millaisia ne ovat.

Uudet tuulet

Diakin opiskelijoiden yrityksillä oli selkeä suunnitelma liiketoiminnasta ja ansaintalogiikasta, mutta he halusivat liittää yritystensä toiminta-ajatuksiin mukaan ennaltaehkäisevän sosiaalityön elementtejä. Nämä aikomukset tuottivat isoja haasteita yhteistyö- ja rahoitustahojen löytämiseksi. Vaadittiin hyviä neuvottelutaitoja, koska rahaa saa helpommin puhtaaseen kuin osin sosiaalityötä muistuttavaan liiketoimintaan. Verkosto-osaaminen korostui, kun piti löytää henkilöitä, joiden työ perustuisi säännölliseen vapaaehtoiseen työskentelyyn. Tästä korostuivat motivoinnin ja sitouttamisen taidot.

Uusia tuulia haistellessa huomaa, että ne perinteiset vahvuudet kuten ihmissuhdetaidot, ymmärrys siitä, miten asioita viedään eteenpäin ja oman ammatin osaaminen ovat yhä menestyksekkään toiminnan perusasioita, mutta myös sosiaali-, terveys- ja kirkon alan on seurattava muuttuvaa ympäristöä. Yrittäjähenkisen intohimoisesti omaan toimintaansa uskovat ammattilaiset levittävät ympärilleen intoa ja me-henkeä, ja sellaista kokiessaan ihmiset ympärillä innostuvat helposti ja sitoutuvat kestävämmiin.

Kirsi Sukula-Ruusunen
lehtori, HTL

Puheenvuoroja digitalisaatiosta seurakuntatyössä nyt ja tulevaisuudessa

Markus Kartano: **Oleellista hyvä ja merkityksellinen sisältö**

Helsingin seurakuntayhtymän verkkopappi **Markus Kartano** sanoo digitalisaation olevan yksi suurista tulevaisuuden mahdollisuuksista niin kirkossa kuin muussa yhteiskunnassa. Hänen mielestään merkittävintä asiassa on se, että digitalisaation myötä asioita voidaan tehdä yhä enemmän yhdessä fyysisestä sijainnista riippumatta. Digitalisaatio auttaa jakamaan informaatiota ja kommunikoimaan ihmisten kanssa uudella tavalla.

– Asioiden suunnittelu ja yhdessä tekeminen tapahtuvat yhä useammin sähköisillä alustoilla. Sosiaalinen media tuo vuorovaikutusta lähes kaikkialle, missä yhteys internetiin on olemassa, ja yhä useammin se on mukana mobiililaitteissa.

– Digitalisaation avulla voidaan vaikkapa välittää tunteita seurakunnallisista tapahtumista. Työntekijät voivat esimerkiksi pitää videoneuvotteluja eri puolella Suomea tai maailmaa olevien ihmisten kanssa.

Kartanon mukaan tekoäly ja automatisaatio tulevat olemaan jatkossa yhä enemmän osa ihmisten jokapäiväistä elämää.

– Jatkossa tekoälyn sovellukset auttavat esimerkiksi kalenterin hallinnassa entistä enemmän. Jos kehitys jatkuu samaan tahtiin kuin tähän asti, tulevaisuudessa tekniikan nopeutuminen ja uudet innovaatiot tekevät asioita yhä helpommiksi ja monipuolisemmiksi.

Kartanon mukaan seurakuntien haaste digitalisaatiossa on sama kuin muillakin tahoilla: ovatko mahdollisuudet kaikille samat.

– Pysyvätkö seurakuntalaiset ja työntekijät kehityksen perässä, jotta he voivat hyödyntää digitaalisuuden mahdollisuuksia? Onko kaikilla mahdollisuus hankkia tarvittavia laitteita ja osataanko niitä käyttää oikein? Seurakun-

nat voivat omalta osaltaan vähentää digisyrjäytymistä järjestämällä esimerkiksi ikäihmisille näitä taitoja kehittäviä toimintia.

Kartano toteaa, että pelkkä tekniikan käyttäminen ei riitä. Oleellista on pystyä tekemään digitaalisille alustoille hyvää ja merkityksellistä sisältöä. Lisäksi digitalisaation etäännyttävään vaikutukseen pitää kiinnittää riittävästi huomiota.

– Verkon kautta on helpompi kommunikoida esimerkiksi vihapuheella, jos vuorovaikutusta ei koeta samanlaisena kuin kasvokkain kohdatessa. Yksi digitalisaation haasteista on myös siinä, teemmekö sen takia jotain muuta tärkeää elämässämme vähemmän, kuten olemme läsnä ympärillämme oleville ihmisille.

Juha Kinanen: **Verkon avulla yhteisöön**

Nuori kirkko ry:n webkoordinaattorin, Jiipeenin päätoimittaja **Juha Kinanen** mielestä seurakuntien pitäisi jatkossa hyödyntää huomattavasti nykyistä enemmän verkon mahdollisuuksia yhteisöllisyydessä.

– Minulla on se käsitys, että nyt nettiä käytetään seurakunnissa lähinnä tiedottamiseen ja mainostamiseen eikä niinkään yhteisöllisyyden rakentamisessa. Seurakunnissa ajatellaan siten, että ne antavat verkon kautta jotain yhteisölle. Sen sijaan seurakuntien pitäisi mennä verkon avulla yhteisöön.

Kinaseen mukaan verkko haastaa saarnaamaan tottuneen seurakunnan.

– Verkkoon ei voi mennä saarnaamaan. Siellä on käytävä dialogia.

Kinaseen mukaan tulevaisuudessa seurakuntien on pohdittava, miten ne hyödyntävät esimerkiksi esineiden internetiä. Sillä tarkoitetaan internet-verkon laajentamista laitteisiin ja koneisiin, joita voidaan ohjata, mitata

ja sensoroida internet-verkon yli. Tästä esimerkkinä on vaikkapa maitopurkkeihin ja ruokapakkauksiin liitettävä mikrosiru.

– Tällöin vanhuksen jääkaapista voi tulla ilmoitus kotipalvelulle, jos jokin tuote on loppumassa tai ruokaa ei ole kulunut, ja asiaan voi tarvittaessa reagoida. Tämän tyyppisten palveluiden avulla vanhukset voivat asua kotona pitempään. Vastaavasti esimerkiksi lääkäripalvelut voivat kehittyä. Jatkossa diagnooseja voidaan tehdä etänä.

– Toki näistäkin asioista voidaan piirtää kauhukuvia: ihmiset ovat yksin kotona ja kukaan ei liiku mihinkään. En kuitenkaan tällaiseen usko. Ihmiset ovat niin sosiaalisia otuksia, että joka tapauksessa sosiaalisuuteen etsitään keinot.

Sini Mäkelä:

Some auttaa tekemään työtä näkyväksi

Keravan seurakunnassa on ollut parin vuoden ajan sosiaalisen median työryhmä SomeBody, jossa ovat edustettuina varhaiskasvatus, nuorisotyö, kansainvälinen työ, diakoniatyö, aikuistyö ja viestintä.

– Alkuvaiheessa mietimme tulokulmia, seurakunnan strategiaa ja työryhmämme tavoitteita. Mikä on työmme pohja ja mitä pidämme tärkeänä? Millainen lisä nimenomaan sosiaalinen media on sille työlle, jota jo teemme? Tästä nousi kolme tavoitetta: hengellisyys, seurakuntalaisuus ja näkyvyys, pastori **Sini Mäkelä** kertoo.

Mäkelä toteaa somen auttavan seurakuntia tekemään työtään näkyväksi: kirkon on mentävä sinne, missä ihmiset ovat.

– Ihmisillä tulee olla matala kynnyks yhteysnoittoon, ja seurakunnan on näytävä niin, että se on osa heidän arkeaan. Asioita on voitava kysyä tai niitä on voitava laittaa alulle ilman, että tarvitsee mennä fyysisesti virastoon tai välttämättä edes soittaa.

– Somessakin seurakuntalaisen kohtaa ihminen eikä vain seurakunnan logo tai kasvoton yritys. Tällöin seurakunnan työntekijän tulee tietysti toimia omilla profiileilla tai ainakin kertoa toiselle, kenen kanssa tämä on keskustellut.

Mäkelä toteaa, että toisinaan digitalisaatio saatetaan nähdä seurakunnissa taakkana, joka tulee muun työn päälle. Hänen mielestään on tärkeää ymmärtää somen ja muun digitalisaation olevan osa työtä.

– Sitä ei pidä nähdä vain lisänä, joka voidaan ensimmäisenä jättää pois. Tässä tarvitaan esimiehen tukea ja kannustusta. Esimiehen tehtävä on varmistaa myös riittävät aikaresurssit.

Mäkelä korostaa oikeanlaisten työvälineiden tärkeyttä. Kaikilla ei kuitenkaan tarvitse olla samanlaisia välineitä.

– Käyttötavat ja työn sisältö määrittelevät työvälineitä. Puhelimen ja padin ominaisuudet voivat määräytyä käyt-

Iloinen porkkana mainostaa Keravan seurakunnan diakoniaruokailuja.

töasteen mukaan. On perusteltua hankkia eri työntekijöille tiettyjä yhteisessä käytössä olevia välineitä. Niitä ovat esimerkiksi mikit ja kamera-alustat.

Mäkelän mukaan työnantajan on tärkeää budjetoida riittävästi digiin.

– Tällä hän voi samalla osoittaa, että seurakunta satsaa digitalisaatioon, eikä sitä nähdä vain ohimenevänä ilmiönä.

Keravalla digitalisaatiota on hyödynnetty äskettäin diakoniatyön markkinoinnissa. Perheille suunnattuja diakoniaruokailuja on mainostettu lounasmainosvideolla ja meemeillä.

– Tähän mennessä tuo video on tavoittanut Keravan seurakunnan Facebook-sivujen kautta yli 11 500 henkilöä. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten ihmisiä voidaan tavoittaa somen avulla.

Juhana Unkuri

KATSO DIAKONI LOIK – mutta miltä alustalta

Alkuverryttely

Olen työurallani jo lähes loppusuoralla. En kesäkuussa 1981 osannut edes kuvitella, millaisia muutoksia diakoniatyössä tulee tapahtumaan. Työtapoja, toimintamalleja ja myös ajattelutapaa on pitänyt uudistaa. Olen se henkilö, jolle sähkökirjoituskoneen korjausnäppäin ja vaihdettava kirjaskiekkokone olivat luksusta. Veljeltäni saatu 40-vuotissyntymäpäivälahja avasi uuden maailman. Sain häneltä ISDN-kortin tietokoneeseen ja siirryin internetin ihmemaailmaan. Se oli silloin useimmille hyvin vieras paikka. Niin outo, että kappalaisemmekin ottivat minut puhutteluun, kun huolestuivat, olenko ollenkaan reaali-maailmassa kiinni.

Kohtaaminen

Tutkimuksessa *Viimeisellä luukulla* (Juntunen – Grönlund – Hiilamo 2006) selvitettiin diakoniatyön roolia julkisen sosiaalityön rinnalla. Tutkimus osoitti, että ihmiselle on tärkeää tulla kohdatuksi. Se että joku pysähtyy, kuuntelee ja on aidosti läsnä. Sosiaalista vuorovaikutusta voidaan nykyisin tukea hyödyntämällä sosiaalista mediaa ja digitaalista vuorovaikutusta. Tekniikka ei kuitenkaan pysty täysin korvaamaan toisen ihmisen ymmärtämistä ja empatiaa. Digitaalinen vuorovaikutus edellyttää toisenlaista lähestymistapaa kuin vuorovaikutus kasvokkain. Jokainen ihminen tarvitsee yhteyttä toisten kanssa. Videopuhelut tuovat kyllä kasvot näkyviin, mutta kosketusta ne eivät välitä. Jos virastot eivät ole auki, niin puhelin-vastaajaan ei ehkä tule jätettyä viestiä, kun läheinen on kuollut ja pitäisi sopia hautajaisista. Kun kaipaisi sitä ihmistä lähelle. On vielä paljon niitä, joilla ei laitteita ole tai eivät osaa vielä / enää niitä käyttää. Jos kaikki palvelut siirretään verkkoon, niin kuinka paljon on niitä, jotka alamittaisina putoavat verkon läpi? Siepataanko heidät diakonian haaviin? Viimeinen luukku -tutkimus kertoi, miltä julkisen sosiaaliturvan aukot näyttivät diakonian

näkökulmasta, missä julkisen vallan vastuu petti ja mitä pitäisi tehdä, jotta köyhilläkin olisi mahdollisuus ihmisarvoiseen elämään Suomessa. Nyt tarvitaan diakonian tiheitä verkkoja.

Loikka

Olen aina inhonnut pituushyppyä. Se ei vain ole minun lajini, vaikka jalkani ovatkin suhteettoman pitkät. Kun puhutaan digiloikasta, tulee mieleen kolme asiaa: välineet, valmentaja ja harjoittelu. Ensiksi ne välineet. Tarvitset uuden työpuhelimien, koska se vanha 3310 ei todellakaan soveltunut rippikoulutyöhön. Laitteen jouduin hankkimaan itse lähimmän kaupungin myymälästä. Sen jälkeen asensin siihen itse tarvittavat ohjelmat. Mitään it-tukea tai vastaavaa ei ole. Muistuu mieleen Kirkkohallituksen KiPa-valistajan hämmennys, kun meillä ei ollut kannettavaa tietokonetta, ei videotykkiä eikä kokoustilassa toimivaa nettiyhteyttä. Verkkoon siirtyminen vaatii tietotaitoa laitteiden ja ohjelmien hankintaan. Onko kaikki yksittäisen työntekijän harteilla? Tarvitaan valmentaja eli tyyppi, joka opettaa ne ohjelmat, tukee niiden käytössä, auttaa laitteiden hankinnassa. Mutta vielä tarvitaan harjoittelua. Jos jotain ohjelmaa käyttää vain harvoin, on se aina kuin kävelisi vieraassa kaupungissa eikä olisi ihan varma, mihin suuntaan pitäisi mennä. Ja kun osa niistä ohjelmista on niin epäloogisia. Pitää treenata, pitää olla peruskunto. Tässä käänän katseeni Kirkkohallitukseen ja hiippakuntaan. Valitettavasti teidän tekonne ja päätöksenne eivät ole auttaneet vaan ne ovat imeneet viimeisetkin voimat ja rahat kentältä (ainakin kun on kyse pienestä seurakunnasta).

Vaatimukset

Mitä digiloikka edellyttää? Henkilökohtaista osaamista ja kykyä toimia luovalla tavalla. Kykyä ymmärtää jatkuvan oppimisen välttämättömyys ja edellytykset oppia aina uut-

KAA ja mihin suuntaan

ta. Ja vielä: median käyttötaidot, analyttisyys, tiedon suodattaminen, ennakointi, työskentely virtuaaliympäristössä, sosiaalinen älykkyys. Huh-huh, nyt hengästyttää. Loikkaa ei tehdä laitteita ja ohjelmia kehittämällä vaan ajattelu- ja työtapoja sekä toimintamalleja uudistamalla. Soveltaen vanhaa sananlaskua: tekniikan tulee olla renki eikä isäntä. Mobiilipalvelut voivat tuoda ikäihmisten arkeen helpotusta ja seuraa (ja ehkä jollekin taholle säästöjä). Julkisia palveluita ollaan rakentamassa ensisijaisesti digitaalisiksi. Mitä se tarkoittaa diakoniatyölle?

Diakoniatyöntekijä on linkittäjä. Käy eri toimijoiden jutuissa, yhdistää lankoja, asioita, ihmisiä. Valitettavasti varojen vähyden takia ei voi olla mahdollistaja rahoittamalla tai tekemällä hankintoja. Ihmiset tarvitsevat tänä päivänä taitoa hakea, arvioida ja soveltaa tietoa.

Todellisuus

Meillä ei ole sähköistä kalentaria, ei varausjärjestelmää, ei diakonian asiakashallintaohjelmaa. Kirkkoherran työpöydällä on lankapuhelin sillä pyritettävällä numerolevyllä. Virastossa puhelinvastaaja ja harvennetut aukioloajat eli sitä ihmistä ei ole paikalla. Työelämässä on vielä paljon niitä edessä kauas karkaavia eläkepäiviä odottavia, joille sähköiset systeemit ovat vieraita. Energiaa ja työaikaa menee epäoleelliseen. Kääntöpuoli lienee pelkästään somessa not-

kuvat, jotka eivät näe elämää ympärillään. Tavoite: Olla ihmisten kanssa siellä, missä he ovat. Aitoa kohtaamista myös somessa. Face, insta ja whatsapp riittävät tässä vaiheessa minulle.

Jaana Valtonen
diakoni
Humppilan seurakunta

Anu Kankaanpää

Kurkota ohi kirkkopiirin

Jotta ihmiset oikeasti olisivat kirkon toiminnan ytimessä, monen asian pitää muuttua.

"Meillä vapaaehtoiset hoitaa Leena, ota häneen yhteyttä." Onnea vaan sinulle, Leena, jolle seurakuntasi vapaaehtoisten koordinointi on vastuutettu.

Yleisimmin Leena on diakoniatyöntekijä tai lähetyssih-teeri, joille jostain ihmeellisestä syystä juuri tämä tehtävä parhaiten soveltuu. Ihmeitähän he vapaaehtoiskoordinoinnissa yksinään usein tekevätkin.

Leena voi myös olla projektityöntekijä, joka saa vapaaehtoistoiminnan koulutuksineen, palkitsemisineen ja yhteydenpitoineen toimimaan loistavasti, kunnes palkanmaksu loppuu. Ei auta, että Leena on yrittänyt jalkauttaa toimintaa kaikille työntekijöille, sillä ”Leena hoitaa meillä nämä vapaaehtoisasiat”.

Ja se viranhaltija, sehän saattaa lähteä. Vaikka eläkkeelle. Jonka jälkeen ”meillä vapaaehtoiset hoitaa...?”

Kirkko tulee takamatkalta

Vapaaehtoistoiminnan merkityksen on siunannut kokonainen kirkolliskokous kirkon tulevaisuusselonteon hyväksyessään. Sama asia on lauseena myös lähes jokaisen seurakunnan strategiassa.

Kuntapuolen strategioista sama lause löytyy myös, mutta siellä ollaan sote-uudistuksen pakottamana muutama askel edellä, mikä näkyy muun muassa yhteistyön tiivistämisenä eri järjestöjen kanssa. Järjestöt taas ovat va-

paahtoisrekrytoinnissa ajaneet niin kirkon kuin kuntienkin ohi vasemmalta ja oikealta, sillä järjestö – tai sen hanke – elää vapaaehtoisista.

Mutta jos vapaaehtoistoiminta muuttuisi kirkossakin sanasta lihaksi, kannattaako kirkon olla yksi toimija muiden toimijoiden joukossa? Kirkon oma vapaaehtoistoiminta pitäisi muuttaa strategiasta brändiksi. Onnistuneet brändit yhdistävät, kuten Yhteisvastuukeräys tai Naistenpankki.

Ymmärrettävät asiat kokoavat

Tampereen seurakunnista alkanut Suurella sydämellä -vapaaehtoistoiminta oli brändi. Sanapari tunnetaan vieläkin, vaikka itse toiminta jatkuu nykyisin Vapaaehtoistyo.fi-nimen alla.

Kun tavallinen ihminen etsii jotain kivaa tekemistä arvostamansa organisaation, kirkon, piiristä, hän ei osaa etsi mitään Suureen sydämeen viittaavaa. Eikä varsinkaan ”Kristuksen kirkon jäsenenä toimimista”. Miksi puhua sisäpiiriä hänelle, joka ei ole vuosiin ollut missään tekemisissä kirkon kanssa? Tai ei edes kuulu siihen. Kirkkokieli sulkee ulos, ja nyt halutaan kutsua ihmisiä sisään – ainakin kynnyksen tuntumaan.

Viime talvena Helsingissä asunnottomille avatut kirkot kokosivat uusia auttajia yhteen. Kirkko tarjosi luotettavan taustan. Asunnottomia haluttiin auttaa niillä tavallisilla taidoilla mitä kullakin oli: petaan sänkyjä, teen aamiaista.

Huomionarvoista onkin se, että itselle tärkeiksi koetut asiat yhdistävät yli kaikkien rajojen. Ei tarvitse kuin katsoa, minkälaisen kansanliikkeen maahanmuuttotulva sai aikaan.

Kirkon oma vapaaehtois-toiminta pitäisi muuttaa strategiasta brändiksi.

Piiri pieni pyörii

Parjatuilla kirkon tilastoillakin on meille asiaa. Muillakin työntekijöillä on vastuuta vapaaehtoisista; kanttorit esimerkiksi pyörittävät säännöllisesti 40 000 kuorolaisen vapaaehtoisjoukkoa. Kunhan kirkkohallituksen lanseeraamaa tilastointiohjelmaa palautteen perusteella parannetaan, alamme saada oikeaa tietoa siitä, mikä merkitys vapaaehtoisilla kirkossa nyt on ja mitä se tulevaisuudessa on.

Jo nyt saamme kuitenkin osviittaa. Kannattaako hyppiä riemusta, jos kirkolla kesäisten tilastotietojen mukaan on 100 000 vapaaehtoista (miinus kuorolaiset)? Meitä on täällä noin 5,5 miljoonaa.

Yleensä ylin johto alkaa kiinnostua hommista viimeistään silloin, kun on esittää menestystarinoita. Nyt olisi mahdollisuus rakentaa kirkolle sellainen. Kuka lähete mukaan?

Uskallatko ulos uuteen?

Leenat ovat jo lähteneet. Mutta jotta tästä tulee kirkon oma menestystarina, uusi itseymmärrys siitä, miten ollaan läsnä 2000-luvun ihmisten elämässä, Leena tarvitsee jokaista seurakunnan työntekijää. Ja erityisesti hän tarvitsee sitä, että kollega on valmis miettimään omaa työtään uudesta näkökulmasta: tarvitseeko juuri minun tyydyttää muutaman ihmisen kokoontumistarve kerran viikossa? Joka vuosi? Voinko astua ulos omalta mukavuusalueelta, tai edes työpisteeltäni?

Samoin hän tarvitsee kollegoita, jotka pystyvät miettimään ohi sisäisten ja ulkoisten rajojen tai työalojen ihmi-

siä yhdistäviä asioita:

kutominen, rakentaminen, ulkoilu, kotoilu, puhuminen, kuunteleminen.

Nämä kaikki ovat myös kirkon vapaaehtoisista tehtäviä.

Nämä kaikki ovat myös huimia yhteistyömahdollisuuksia yhteiskunnassamme. Ken kysyy, hän saa yllättäviä re-

sursseja.

”Leena” ei pysty yksin koko seurakunnan kaikki tervehdelleksi toivottavaa vapaaehtoistoiminnan brändiä luomaan. Olisi mullistavaa, jos kaikki seurakunnan työntekijät keittäjästä kirkkoherraan näkisivät vapaaehtoisuuden tämän ajan mahdollisuutena olla ihmisten kanssa.

Mitä tapahtuisi, jos osallisuus olisikin verbi?

Annemari Salmela

vapaaehtoistyo.fi-palvelun tuottaja
Kirkkopalvelut

Osallisuus ja ilosykähdyttävät Marhabanissa

Marhaban-keskus avasi ovensa Tampereella Kalevan kirkossa niin uusille kuin jo pidempään Tampereella asuneille. Olohuonemainen toiminta täyttää keskuksen neljänä päivänä viikossa.

Marhaban-keskus on saanut vaikutteita Suomen Lähetysseuran vastaavanlaisesta keskukselta Ranskan Marseillessa. Nytemmin toiminta on laajentunut ympäri Eurooppaa. Suomen ensimmäinen keskus avattiin Tampereella kesäkuun loppupuolella.

Marhabanin tavoite on luoda paikka, missä voi innostua, tutustua ja tehdä. Toiminta syntyy paikalle tulleista ihmisistä.

– Yhteisöllisyydellä ja jakamisella on todellinen paikkansa Marhabanissa, iloitsee Marhabanin vastaava työntekijä **Sanna Kramer**.

Vaikka keskus on ollut avoinna vasta muutaman kuukauden, kävijät ovat sen löytäneet hyvin. Paikalla on yleensä kymmenestä viiteenkymmenen kävijää.

Kotoutuminen on tärkeää

Tampereen Tuomiokirkkoseurakunnan eräät keskeisimmistä strategisista painopisteistä ovat yhteisöllisyys ja monikulttuurisuuden tukeminen.

Marhaban on lähetyksen toimintaa. – Olemme jo pidempään haaveilleet paikasta, jonne turvapaikanhakijoilla, paikallisilla ja maahanmuuttajilla olisi hyvä tulla, Kramer kertoo.

Kotoutuminen on merkityksellistä myös Marhabanin toimintaan osallistuville. On paikka, jonne voi tulla jakamaan elämää ja käyttämään omia taitoja.

– Täällä tunnen oloni turvalliseksi, eräs kävijöistä huikkaa.

Diakoniatyö Marhabanissa

Tampereella on jo aiemmin tehty työtä turvapaikanhakijoiden kanssa. Kaupin vastaanottokeskuksessa on muun muassa toiminut yhteisöpaja, jossa naiset ovat päässeet tekemään yhdessä.

– Jatkamme yhteisöpajan toimintaa Marhabanissa, kertovat diakonit **Hanna Välimaa** ja **Susanna Laitinen**. Yhteisöpaja sopii hyvin keskuksen ajatusmaailmaan, koska myös siinä keskiössä ovat osallistujat.

– Olemme kaikki samalla tasolla, Välimaa summaa.

Diakoniatyö Marhabanissa on ollut yhtä aikaa samanlaista ja aivan erilaista kuin aikaisemmin.

– Olemme enemmän saajapuolella, Välimaa iloitsee. Turvapaikanhakija-

naisten ystävällisyys ja vieraanvaraisuus ovat tulleet yllätyksenä.

Hyvä esimerkki oli yhteisöpajassa järjestetty piknik, jossa osallistujien oli tarkoitus tuoda pienet maistiaiset maan omasta ruuasta. Suomalaiset toivat ohjeistetusti pienet makupalat ja muut osallistujat nostivat isoja kattiloita ja kulhoja lastenvaunujen alaosista.

– Lopputuloksena saimme mieleenpainuvan piknik-päivän, jota muistellaan vieläkin, Laitinen ja Välimaa hymyilevät.

Mikä tekee Marhabanista erityisen

Tulevaisuudessa Marhabanista suunnitellaan paikkaa, jossa myös osallistujien kotimaa olisi vahvemmin läsnä. Kirkon laajat yhteydet ympäri maailmaa mahdollistavat aidon yhteyden lähtijän kotimaahan.

– Näin voimme yhdessä oppia myös muiden kulttuureista, Kramer vinkkaa.

Kalevan kirkolla on vahva oma toimijoukko, josta on ollut valtava apu toimintaa käynnistettäessä. Yhdessä tekeminen on muodostunut konkreettiseksi esimerkiksi pullaa leivottaessa tai neulekonetta korjattaessa.

– Hyödynnämme myös paljon sitä osaamista, mitä seurakuntayhtymällä jo on, Kramer jatkaa.

Yhteistyö Tampereen alueen järjestöjen kanssa on Marhabanin tavoitteena. Jo nyt sillä on useampia yhteistyökumppaneita, jotka tuovat monipuolisuutta ja syvyyttä toimintaan.

Ihmiset ovat parasta

Irakilainen **Ali** on ollut mukana Marhabanin toiminnassa alusta lähtien. Ali on opettanut Marhabanissa pop-up-tyyliin arabiaa, tehnyt keskuksen päivittäisiä töitä ja osallistunut toiminnan suunnitteluun.

– Parasta toiminnassa ovat ihmiset ja aika, minkä vietämme yhdessä, Ali kertoo. – Marhabanissa myös autetaan ja vastaanotetaan apua, hän jatkaa.

Marhabanin yksi pidetyimmistä ohjelmista on ollut ruuanlaittaminen. Yhdessä on valmistettu kurdi-laista, suomalaista, nigerialaista ja afganistanilaista ruokaa. – Nauru ja ilo ovat täyttäneet Kalevan kirkon seinät niillä kerroilla, Kramer kertoo.

Marhaban lyhyesti:

- Marhaban on kulttuurien ja ihmisten kohtaamispaikka, jonne kuka vain voi tulla maailmankatsomuksestaan riippumatta.
- Marhaban-keskus sijaitsee Kalevan kirkon seurakuntatiloissa, Liisanpuisto 1. Avoinna ma–to kello 13–16.
- Marhaban sosiaalisessa mediassa Marhaban-Tampere www.facebook.com/MarhabanTampere/
- Haluatko mukaan toimintaan? Tule Marhabaniin sen aukioloaikana tai laita viestiä Sanna Kramerille 050 574 4920

Tiedustelut:

Sanna Kramer 050 574 4920

sanna.kramer@evl.fi

Maria Haapavaara 040 804 8785

maria.haapavaara@evl.fi

Maria Haapavaara

Maria Haapavaara

Ahmed (vas.), Haydar, Päivi Kuivalainen, Susanna Laitinen, Sanna Kramer ja Mahmood ovat suunnittelemassa Marhabanin toimintaa.

Maria Haapavaara

Afganistanilaiseen ruuanvalmistukseen kuuluu myös ruuan kaunis koristelu

Ali Al-Abuudi

Malik jammailee kitaran kanssa.

Husein Mohammed Shaker

Pelaaminen on osa Marhabanin arkea.

Haydar Jiran

Marhabanissa juhlittiin elokuussa virallisia avajaisia.

Valokuva on kone, aikakone

Hetkessä siirryt kuvaushetken muistoihin

Asioiden ilmaiseminen sanoin voi olla vaikeaa, vaikka kuuntelu onkin diakoniatyössä yksi käytetyin kommunikoinnin muoto.

Perheen ryhmädynamiikka, asenneilmasto ja kielteinen ilmapiiri vaikeuttavat olennaisten asioiden hahmottamista. Nurmijärven seurakunnan diakoniassa on luotu ja kokeiltu Kuvaile kuvin ja sanoin -ryhmätoimintaa nuorten lapsiperheiden kanssa. Kolmen järjestetyn ryhmän tulokset ovat olleet rohkaisevia.

Yksi hujaus vain

Valokuva aktivoi muistoja, joiden palauttaminen mieleen voi muutoin olla vaikeaa. Ajassa liikkuminen onnistuu valokuvien avulla. Omaelämäkerrallisia kuvia katsellessa henkilö menee ajatuksissaan valokuvan ottamisen aikaan. Tämä on helppo testata Facebookissa, jossa jaetaan valokuvamuisto vaikkapa viiden vuoden takaa. Ensimmäiseksi aktivoituu tunnelma, mikä hetkeen liittyi.

Ryhmätoiminnan suunnittelu lähti käyntiin Kirkkopalveluiden myönnettyä hankkeelle 8200 euron suuruisen projektirahan vuonna 2014. Lisäksi paikallinen Lions-klubi LC Nurmijärvi lahjoitti projektiin 1000 euroa.

Yhdessä oivaltaen

Diakonissa, valokuvaterapian menetelmäohjaaja **Tarja Kolari** on hankkeen äiti. Hän kokosi työryhmän, johon kuuluivat alussa kasvatustieteiden maisteri **Tiina Rinne**, lastenohjaaja **Eeva Aro**, johtava diakoni **Tero Konttinen** sekä Nurmijärven kunnan perheohjaaja **Sari Mäenpää**.

Perhe- ja yksilöterapiakouluttaja, työnohjaaja **Tarja Koffert** on toiminut uudenlaisen pienryhmätyön taustavoimana ja työnohjaajana. Koffert on valokuvaterapian perustajajäsen sekä alan pioneeri. Hän on yksi *Valokuvan terapeutin voima* -kirjan kirjoittaja yhdessä **Leena Koulun**, **Ulla Halkolan** ja **Lauri Mannermaan** kanssa. Kirjaa on käytetty tausta-aineistona ryhmää suunnitellessa.

Perheen ja suvun tarina koskettaa jokaista.

Ryhmäiltojen lastenhoidosta vastasivat Perttula-Uotilan Martat.

Maan hiljaiset

Ymmärrys omasta lapsuudenkodista ja liittymisestä sukupolvien ketjuun hahmottuu valokuvien avulla. Valokuva helpottaa puhumista ja aktivoi tunteita. Myös arat ja hiljaiset pystyvät ilmaisemaan itseään, ja vuorovaikutus muuttuu moniääniseksi.

Lapsiperheiden ehkäisevien palveluiden olemassaolo on perheiden hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Kunnalla ja seurakunnalla on vankka ja onnistunut yhdessä toimimisen kulttuuri, joten perheet ryhmään ovat löytäneet laaja-alaisen yhteistyön turvin.

Parisuhteen vaikeudet, arjen haasteet, yksinäisyys ja voimattomuus ovat asioita, joihin vanhemmat tarvitsevat tukea. Apua kohdennetaan etupäässä kotiin, joten ryhmä houkuttelee kodin ulkopuolelle. Valokuvallisilla menetelmillä vertaistuen kautta voidaan avata uusia ulottuvuuksia nuorten perheiden tilanteeseen.

Ryhmässä ilmaistaan sekä omaa että perheen elämän-

Hetkessä otetun kuvan arvo nousee vuosien myötä. Kuvan tunnelmaan on helppo palata vuosikymmentenkin jälkeen. Niin se aika kuluu!

tarinaa omien ja symbolisten valokuvien, valokuvauksen sekä sanojen avulla. Valokuvat, valokuvaus ja tarinat auttavat tekemään löytöjä asioista, jotka antavat voimavaroja elämään, arkeen ja vuorovaikutukseen.

Ryhmäkokoontumisia on kymmenen, joista kahdeksan on arki-iltaisin seurakunnan tiloissa.

Kokoontumisten pääaiheet

1. Tutustuminen ja ryhmätoiminnan esittely, 2. Lapsuus / Lapsuuden verkosto ja vuorovaikutus, 3. Nuoruus / Identiteetti ja sosiaaliset ryhmät 4. Parisuhde / Parisuhteen vuorovaikutus, 5. Vanhemmuus / taidot, 6. Lähiverkosto / sosiaalinen tuki, 7. Koti / Arki, 8. Voimavarat. Viimeisen, ”tuplakerran” toteutus leiripäivänä.

9. Taidot 10. Tulevaisuus, unelmat ja haaveet.

Projektin avulla syntyi Nurmijärven kunnan ja seurakunnan työhön uusi ryhmätoiminta. Keväällä 2018 alkaa neljäs ryhmä. Työmenetelmää kehitetään ja toimintaa laajennetaan muillekin paikkakunnille.

Palautetta ryhmäläisiltä:

”Valokuvia opittiin katsomaan eri tavoin. Kuva on ollut muistilappu. Onnistunut otos on se mikä on kuvattu hetkessä.

Tarinan muodostaminen eletystä elämästä. Ehdottomasti sain voimavaroja. Kun puhuin vaikeista asioista, sit lähin virkistyneenä ryhmästä. Kävin läpi lapsuutta ja nuoruutta. Toisten kanssa ryhmässä tuli syvyyttä asioihin. Siirtää omalle lapselle tär-

Ehdottomasti sain voimavaroja.

keitä asioita. Vuorovaikutustaidot kehittyivät. Rauhoittava tilanne positivistien asioiden äärellä. Tuli nähdäksi. Hyvät muistot osin unohtuneet hektisen arjen alle.”

Tero Konttinen
johtava diakoni
Nurmijärvi

Tiedustelut:
tarja.kolari@evl.fi
050 430 8420 tai
tero.konttinen@evl.fi
040 829 3411

Kohtaamisen taito karttuu Yhteisessä keittiössä

Kohtaaminen on hyvin ajankohtainen ja muodikas sana – vaikkakin kirkon piireissä ikiaikainen. Yksinäisyyden ollessa kansakuntamme hyvinvointi- ja terveysongelmien yksi suurimmista juurisyistä on merkittävää, millaisen arvon me annamme kohtaamiselle sekä osallisuuden kokemuksen vahvistamiselle.

Terveys- ja hyvinvointipolitiikan professorin **Juho Saaren** mukaan yksinäisyys on yksi kansakuntamme suurimmista haasteista, sillä jopa 15–20 % väestöstä kokee itsensä yksinäiseksi. Lisäksi viidellä prosentilla asukkaista yksinäisyys on niin syvää, että se murtaa minäkuvaa. Yksinäisyyden sanotaan myös selittävän muun muassa päihdeongelmia, ylipainoa sekä masennusta. Tarvitaan osaamista vahvistaa ihmisen omaehtoista motivaatiota omaa elämää koskevissa kysymyksissä. Tämä motivaatio ei käyn-

nisty ilman vapautta valita, kykyä tehdä ja tunnetta, että kelpaa sellaisena kuin on.

Yhteiskunnallinen muutos maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksineen on saanut aikaan uudenlaisen toimintakulttuurin rakentumisen. Tarvitaan uudenlaista yhdessä tekemisen kulttuuria sekä asenne- muutosta. Muutoksen onkin sanottu olevan ainoa varma asia. Toiseksi varmaa on se, että enää kukaan ei voi tehdä yksin, sillä onnistunut muutos edellyttää yhdessä tekemistä. Muutos sekä yksilö- että yhteiskuntatasolla edellyttää kohdatuksi tulemisen tunnetta.

Sopivasti reformaation juhlavuonna 2017 Kirkkohallitus sai koordinoitavakseen sosiaali- ja terveysministeriön terveyden edistämisen kärkihankkeen, Yhteisen keittiön, jonka tehtävänä on vähentää yksinäisyyden tunnetta sekä vahvistaa osallisuuden kokemusta. Tulevien sote-palveluiden, järjestökentän palveluiden sekä kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn rinnalla tulee kuljettava sitä osaamista, mitä kirkon diakoniatyöllä on tarjottavanaan. Jos kirkko olisi työnhakija, sillä olisi maailman pisin Curriculum Vitae kohtaamistyössä. Siksi on hienoa, että juuri kirkko vie yhteisiä keittiöitä eteenpäin.

Tekemällä, vaikuttamalla ja auttamalla

Yhteinen keittiö -hanketta toteutetaan Etelä-Pohjanmaalla Seinäjoen kaupungin pilottikeittiön, Toimintojentalon, johdolla. Sitä halutaan kehittää ja konseptoida. Alun perin asukasyhdistyksen kautta alkunsa saanut keittiö vie osaamistaan muun muassa asukastoiminnan hyödyksi kokeilemalla keittiöiden syntymistä tyhjiillään oleviin kerhotiloihin. Lisäksi teemme näkyväksi myös kylillä olevaa yhteistoiminnan ja kansalaisaktiivisuuden kulttuuria, koska haluamme näyttää, miten hienosti asukkaat itse rakentavat yhteisöllisyyttä omista lähtökohdistaan käsin, osaanmistaan yhdistelemällä. Tällä kaikella tavoittelemme

Seinäjoen seurakunnan Ystävän Tuvalla on kokoontunut diakoni Johanna Piuholan (toinen oikealta) johdolla.

Sienien tunnistamisessa Marttojen sieniretkellä opastaa Tuija Biskop.

Tiina Lenkkeri

asukkaiden entistä vahvempaa yhteen kuulumisen tunnetta sekä kohdatuksi ja kuulluksi tulemisen tunteita, sillä nämä luovat pohjan hyvinvoinnille ja toisen ihmisen ymmärrykselle. Toiminnan tasolla liikumme tekemisen, vaikuttamisen ja auttamisen teemojen äärellä, joihin liittyviä toimintoja toteutamme hankkeessa laajan ja monialaisen kumppaniverkoston kanssa. Henkilöityneen aktiivisuuden dilemmasta haluamme päästä lähemmäksi hiljaisen äänen kuulemista, ja ruoan jakamisesta haluamme päästä lähemmäksi ruoan tekemistä.

Palvelut sinne missä ihmiset ovat

Vaikuttamisen mahdollisuuksien lisäämiseksi olemme valinneet keskusteleavan demokratian työkalun, johon hankkeen puitteissa tarjoamme koulutusta sekä diakonia- että sosiaalityöntekijöille. Työmenetelmä tarjoaa arjen työn keskelle ketterän, helpon ja konkreettisen tavan, jonka avulla voi kuulla asiakkaan ajatuksia ja mielenpiteitä sekä viedä niitä tarvittaessa myös eteenpäin osaksi palveluiden kehittämistä ja päätöksentekoa. Lisäksi tuomme yhteiseen keittiöön sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämiseen ja asiakasosallisuuteen liittyvän yhteiskehittämisen työpajan, jossa yhteisen pöydän ääreen kokoontuvat asukkaat, asiakkaat, ammattilaiset ja päättäjät. Marttojen sien- ja ruokakurssit taas opastavat terveellisen ravinnon pariin. Seurakunnan omassa yhteisessä keittiössä, Ystävän Tuvalla, on mahdollisuus lisätä ruokapankkitoiminnan rinnalle

kohtaamista siten, että kävijät saavat hetken istahtaa yhteisen aamupuuron äärellä.

Uudenlaiset kokeilut ja avaukset ovat erittäin tervetulleita. Lisäksi vanhoja hyviä käytäntöjä voi palauttaa toimintaan uudelleen, kuten esimerkiksi teemme diakonia- ja sosiaalityöntekijöiden paripäivystysten osalta. Palvelut on tuotava sinne, missä ovat ihmiset – ei toisinpäin! Yhteiset monialaiset koulutukset sekä yhteisessä keittiössä monialaisesti päivystäminen toimivat osaltaan myös monialaisen toimintakulttuurin vahvistajina. Sosiaalityön lisäksi teemme yhteistä työtä laajan joukon kanssa, kuten esimerkiksi Seinäjoen Ammattikorkeakoulun, Marttojen, Maa- ja Kotitalousnaisten, Seinäjoen seurakunnan, Lapuan hiippakunnan, Eteläpohjalaiset Kylät ry:n, Sevas Kodit Oy:n sekä useiden eri hankkeiden kanssa.

Sanotaan, että hyvän johtaminen sekä sen vieminen rakenteisiin luovat mahdollisuuksia kohtaamisiin. Haasteena on kuitenkin liittää kohtaamisen ideologia osaksi hallintorakenteita, mutta toisaalta myös tuoda hallintorakenteita osaksi kohtaamista. Onnistunut muutos edellyttää yhdessä tekemistä, mutta ennen kaikkea hyvän jakamista. Rakenteiden tulee mahdollistaa se, että voi olla ihminen ihmiselle. Yhteisessä keittiössä voi olla.

Julia Sillanpää

YTM, sosiaalipsykologi, tohtorikoulutettava
Yhteinen keittiö -hankkeen aluekoordinaattori
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Kuvat Porvoon Yhteisen keittiön arkisto

Ruoantarjoilua Porvoon Yhteisen keittiön avajaisissa.

Panem et circenses

– leipää ja sirkushuveja, myötäelämisen taitoa ja kohtaamisia

Yhteinen keittiö on sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallinen kärkihanke vuosille 2017–2018. Porvoon Yhteinen keittiö -hankkeessa edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta ruokaan liittyvällä yhteisellä tekemisellä.

Porvoon Yhteinen keittiö -hanke kokoaa kaikki Porvoon seudun ihmiset tekemään yhdessä ruokaa puolentoista seuraavan vuoden ajan. Hanketta toteuttaa porvoolaisten kumppanien kanssa Työttömien ay-jäsenten tukiyhdistys TATSI ry. Mukana ovat muun muassa Porvoon seurakunta, kaupunki ja paikalliset yhdistykset.

Mikä on yhteinen keittiö? Voisiko se olla street foodia mopopojille, hernekeittoa laskiaispullan kera, rantakalailta tai yhteiset sadonkorjuujuhlat puutarhapalstoilla? Porvoon yhteisen keittiön perusideana on, että emme tarvitse ensin seiniä ja tiskikoneita vaan menemme sinne, missä ihmiset kokoontuvat muutenkin. Emme jätä yhteistä ruokailua pelkästään syömiseen vaan tähtäämme ennen kaikkea yhteiseen tekemiseen ja ihmisten aktivoimiseen.

Ruokaan liittyy paljon tunteita, intohimoa, lämpöä ja mielipiteitä. Ruualla voi tuoda esiin omaa kulttuuriaan, oli ihminen kotoisin mistä päin maailmaa tahansa.

Olemme järjestäneet kevään aloituksen jälkeen mm. villiyrttikurssin,

sieniretken, Perheiden yhteisen puutarhan kanssa sadonkorjuujuhlat sekä osallistuneet Kevätkummun kaupunginosan asukasjuhliin ja hoitaneet yhteisen keittiön omia mehiläispesäiä.

Syksyn tullen siirrymme Gammelbackan hyvinvointikeskukseen, jossa järjestämme yhdessä vapaaehtoisten kanssa säännöllisiä, kaikille avoimia ruokailuja. Tarkoituksemme on aloittaa yhteistyö ”pölkkyjengin” eli ostarilla notkuvan päihdeongelmaisten ryhmän kanssa. He ovat olleet mukana alueen kehittämishankkeessa. Toiveena on, että heille saataisiin oma kokoontumispaikka hieman ostarin ulkopuolelle. Yhteinen keittiö on mukana talkoissa.

Jokainen antoi oman työpanoksensa avajaisten onnistumisessa.

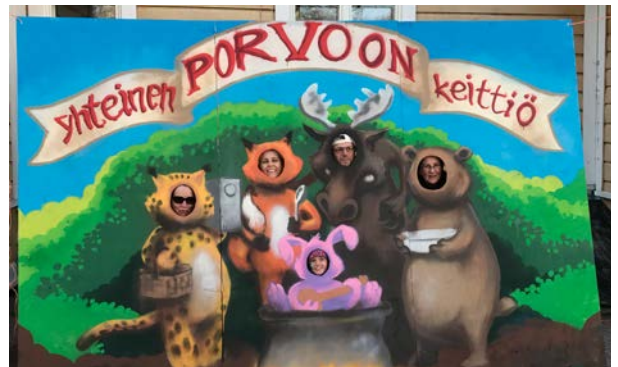
Kävijöitä kiinnosti Yhteisen keittiön konsepti.

**Yhteinen
keittiö**

Ruokaa laitettiin iloisella mielellä ja odotuksin.

Yhteisen keittiön valmistelijat eläimellisessä ryhmäkuvassa.

Ruoka on tunteita ja ruokailu voi olla hauskaa

Ruokaan liittyy paljon tunteita, intohimoa, lämpöä ja mielipiteitä. Ruualla voi tuoda esiin omaa kulttuuriaan, oli ihminen kotoisin mistä päin maailmaa tahansa.

Ovatko leipäjonot iloisia ja luokseen kutsuvia tapahtumia, entä diakoniaruokailut? Karnevaalihenkeset diakoniruokailut voisivat saavuttaa uudet, ruokailua kipeästi tarvitsevat ryhmät, monet köyhyydessä elävät lapsiperheet sekä eri-ikäiset yksinäiset ihmiset. Voisiko diakoniaruokailuun lisätä myös ruuan valmistuksen yhdessä, jolloin osallistujat oppisivat tarpeellisia taitoja, saisivat vertaistukea sekä kokisivat yhteenkuuluvuutta?

Leipäjonoihin ja ruoka-apuun liittyy stigmoja ja leimaantumista, kuuluuko näin olla? Jos näihin tilaisuuksiin lisätään hiukan karnevaalia ja kutsutaan laajemmin mukaan eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä tekemään yhdessä avustusruuasta aterioita, ravinnon lisäksi saataisiin osallistujille voimaantumista ja iloa. Yhdessä tekeminen on enemmän kuin kassallinen avustusruokaa.

Ruuan tekemisen ympärille voi luoda vuorovaikutusta niiden ihmisten välille, joiden tiet eivät muuten kohtaisi. Kohtaamiset lisäävät ymmärrystä eri ihmisryhmien välillä, jolloin säästymme monilta ennakoluulojen aiheuttamilta konflikteilta. Työttömät-työlliset, maa-

hanmuuttajat-kantasuomalaiset, lapsiperheet ja iäkkäämmät, oppisimme tuntemaan toisemme paremmin. Näin saadaan myös nuoret ja nuoret perheet mukaan yhteisiin ruokailuihin.

Työttömien työllistymisen kannalta syntyvät verkostot ovat kullankaivoja, tarvetta on myötäelämiselle, työllistymiselle, naapuriavulle, yksinäisyyden torjumiselle ja yhteiselle ilolle.

Kaikki ovat edelleenkin tervetulleita mukaan ideoimaan, mitä Porvoon Yhteinen keittiö voisi olla!

**Jouni Gustafsson
Tuomas Rouvila**

TATSI / Porvoon yhteinen keittiö

Kehittyvä maaseudun diakoniatyö

Yhteiskunnallinen, kulttuurinen ja kirkollinen todellisuus on erilaista maaseutukylillä kuin pääkaupunkiseudulla tai suuremmissa keskuksissa. Näyttää siltä, että alueellinen erilaistuminen seurakuntien välillä tulee kasvamaan, mikä on huomioitava myös diakoniatyön kehittämisessä. Kuntaliitokset ovat jo siirtäneet yhteiskunnan palveluja yhä kauemmas harvaan asutuilta alueilta, ja resurssien vähetessä myös seurakuntien toimintoja on jouduttu vähentämään ja siirtämään reuna-alueilta keskuksiin.

Yhteiskunnan ja kirkon rakenteissa tapahtuvat muutokset vaativat selkeää diakoniatyön toimintatapojen uudelleen arviointia. Jälleen on py-sähdyttävä ja kysyttävä, keitä ovat tässä ympäristössä ja tilanteessa ne heikoimmassa asemassa olevat, joiden elämää diakoniatyön pitäisi tukea ja keiden puolesta puhua. Ja millaisin toimintatavoin diakoniatyö voisi parhaiten olla kulkemassa heidän rinnallaan?

Hädän ääripää kätkeytyy

Maaseudulla ihmisen hätä ja kärsimys eivät välttämättä ole jonossa diakoniatuomiston ovella, vaan ne voivat olla kätkeytyneenä suljettujen ovien taakse. Pienissä yhteisöissä, joissa ihmiset tuntevat toisensa, saattavat elämän karikoissa nousevat häpeän tunteukset estää avun hakemisen. Kyläyhteisön keskellä ei ole helppo tunnustaa, että maatalousyrittäjän loputon velkataakka luhistaa sekä talouden että mielenterveyden, väkivalta sävyttää parisuhdetta tai päiheteidenkäytöstä on tullut yksinäisen arjessa ainoa selviytymiskeino.

Julkisen liikenteen puuttuminen ja muut liikkumisen ongelmat vaikeuttavat heikoimmassa asemassa olevien ihmisten avun saamista tai yhteyden tulemistä. Siksi hädän ääripään löytäminen vaatii työntekijältä lähtemistä seurakunnan tiloista sinne, missä ihmiset elävät. Perinteisten vastaanottojen tai kerhotoiminnan kautta ei tavoiteta niitä, jotka ovat eristäytyneet koteihinsa tai eivät kykene olemaan aktiivisia avun hakemisessa. Etsivä työtapo vaatii rohkeutta avata uusia ovia, nähdä ja kuulla hätä, ottaa puheeksi ja rakentaa siltoja.

Kunta- ja palvelurakenteiden muutoksessa diakoniatyöntekijät toimivat konkreettisesti turvaverkkona auttaen ihmisiä saamaan heille kuuluvia palveluja ja tukea elämäntilanteessaan. Diakoniatyöntekijä saattaa maaseutukylällä olla se tuttu lähi-

työntekijä, jonka puoleen ihminen ahdingossaan ensimmäiseksi kääntyy. Diakonian roolina on myös tehdä ihmisten hätää näkyväksi ja vaikuttaa siten, ettei kaukana keskuksesta asuvia unohteta. Maaseudulla ihminen on oikeus elää kodissaan, saada riittävät palvelut ja tarvitsemaansa tukea.

Seurakuntalaiset yhteisöllisyyttä rakentamaan

Yhteiskunnan palvelujen keskittymisen myötä diakoniatyö on toivottu kumppani paikallisen yhteisöllisyyden tukemisessa. Diakoniatyöntekijä voi toimia aloitteentekijänä yhteistyölle ja sillanrakentajana eri toimijoiden välillä. Sote-palveluiden uudistuminen voi avata myös uudenlaisia mahdollisuuksia ihmisten paikalliseen tukemiseen esimerkiksi liikkuvien palvelujen kautta.

Kuitenkin pienissä seurakunnissa yhden työntekijän mahdollisuudet toimia maantieteellisesti laajalla alueella ovat rajalliset. Siksi maaseutukylillä tapahtuva ryhmätoiminta vaatii yhä enemmän vapaaehtoisia seurakuntalaisia, jotka kutsuvat ja saattavat ihmisiä kerhoihin kyläiloille tai vaikkapa diakoniatyön avoimeen kesäkahvilaan. Seurakuntalaisen tukeminen ja kouluttaminen otamaan vastuuta yhteisöllisyyttä vahvistavasta ryhmätoiminnasta tai yksinäiselle lähimmäisenä toimimisesta antavat työntekijälle mahdollisuuden keskittyä kohtaamaan niitä ihmisiä, jotka tarvitsevat elämäntilanteessaan työntekijän ammatillista tukea.

Rohkeasti toimintatapojen uudistamiseen

Digitaalisuus tulee jatkossa olemaan osa yhteiskunnan ja myös kirkon palvelujen käyttöä. Vaikka ihmisen kasvokkainen kohtaaminen on diakonian luovuttamatonta ydintä, tulee myös diakoniatyöntekijä tulevaisuu-

desa yhä enemmän hyödyntämään digitaalisia palveluja. Diakoniatyöntekijä voi olla se, joka avustaa tietokonetta vailla olevaa ihmistä sähköisen toimeentulotukihakemuksen tekemisessä. Tai työntekijä voi auttaa asiakasta olemaan verkkopalvelun kautta yhteydessä viranomaisen tai kaukana asuvaan läheiseen.

Mahdollisuus ottaa diakoniatyöntekijään kontaktia verkon kautta voi madaltaa nuoren aikuisen kynnystä hakea apua yksinäisyyteen tai elämän ahdinkoon. Verkkopalvelut voivat myös mahdollistaa tiiviimmän yhteydenpidon akuuteissa kriisitilanteissa erityisesti silloin, kun ihminen asuu pitkien välimatkojen päässä.

Luopuminen totutuista ja ehkä pitkän perinteen ohjaamista toimintatavoista ei ole helppoa. Työn kehittäminen vaatii rohkeutta arvioida olemassa olevia työtapoja ja sitä, kohdistuuko työ eniten apua tarvitseviin. Erityisesti yksin työtään tekevät diakoniatyöntekijät tarvitsevat tukea ja keskustelukumppania joko omasta työyhteisöstään tai naapuriseurakuntien kollegoilta. Myös luotamushenkilöt ja seurakuntakuntalaiset tulee ottaa mukaan diakoniatyön arviointiin ja uudistamiseen. Yhdessä kehittämiseen saa paremmin voimaa ja siihen on myös helppompi sitoutua.

Päivi Thitz

lehtori

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Irakilaissyntyinen Sarah Begwani (vasemmalla) toimii TEKO-hankkeessa vapaaehtoisena. Hänen vierellään hankepäällikkö Kirsi Popova ja diakoniatyöntekijä Kaisa Plomp.

Erilaisuus ei ole este yhteydelle

Tampereen Hervannan kaupunginosa on hyvin monikulttuurinen. Sen yli 20 000 asukkaasta noin viidennes on kotoisin muualta kuin Suomesta. Tänä vuonna käynnistynyt Tampereen seurakuntayhtymän koordinoima TEKO-hanke rakentaa nyt omaleimaiseen kaupunginosaan uudenlaista yhteisöllisyyttä.

Seurakuntien lisäksi EU-rahoitteisessa hankkeessa ovat mukana Tampereen kaupunki, Tampereen yliopisto sekä Tampereen ammattikorkeakoulu.

– Haluamme koota yhteen erilaisista maahanmuuttajiin liittyvää toimintaa, ja nimenomaan sellaista, jota tehdään yhdessä. Kotoutuminen ei edisty, jos maahanmuuttajat pyöriivät vain omissa kuvioissaan, miettii hankepäällikkö **Kirsi Popova**.

Keskeinen kohderyhmä ovat varsin hiljattain Suomeen tulleet maa-

hanmuuttajat. Heidän kotoutumisprosessinsa on vasta alussa, ja kaikki uudessa maassa saattaa tuntua vieraalta.

– Tärkeä toimintamuotomme on Kototori, joka on matalan kynnyksen neuvontapiste maahanmuuttajille. Sille on todellakin kysyntää.

Jalkautuminen kentälle tärkeää

TEKO-hanke on jo käynnistänyt monenlaista toimintaa. Kototorin li-

säksi on muun muassa erilaisia harastusryhmiä. Keskiviikkoisin kokoontuu Hervanta yhdessä -kahvila, jonne kaikki ovat tervetulleita.

– Kahvila tarjoaa erinomaisen tavan verkostoitua niillekin, joiden suomen kielen taito on heikko. Siellä turvallisessa ympäristössä ei tarvitse pelätä virheiden tekemistä. Kävijöistä toistaiseksi valtaosa on maahanmuuttajia, mutta toivomme kantasuomalaisiakin mukaan yhä enemmän, Popova kertoo.

Loppuvuonna TEKO-hanke lähtee entistäkin aktiivisemmin jalkautumaan kentälle. Tavoitteena on tuoda hankkeen mahdollisuuksia kadunihmisten tietoisuuteen.

– Alamme myös eri toimenpiteillä tavoitella eri tahojen portinvartijahmisiä rakentamaan yhdessä tätä yhteisöämme. Järjestämme esimerkiksi Lasisilta-dialogityöpajan, jossa erilaiset asukkaat kohtaavat. Myös käynnistyvällä kaapelikoulutuksella tulee olemaan samanlaisia tavoitteita, Popova kertoo.

Seurakunnalle iso mahdollisuus

Tampereen Eteläisen seurakunnan diakoniatyöntekijä **Kaisa Plomp** on innostunut TEKO-hankkeen mahdollisuuksista. Hän on toiminut pitkään Hervannassa maahanmuuttajatyössä ja nähnyt kaupunginosaan kulttuurisen kirjon laajentumisen.

– On hienoa, että mukaan on saatu erilaisia tahoja. Seurakunnan diakoniatyöntekijät parantavat omaa ammattiosaamistaan voidessaan teh-

dä yhteistyötä muiden viranomaisien ja myös järjestöjen työntekijöiden kanssa. Verkostoituminen tuo seurakunnan työhönkin lisäarvoa.

Diakoniatyöntekijän mukaan TEKO-hanke on tuomassa ihmisten kaipaamia palveluita takaisin lähiöön. Tampereellakin moni tärkeä asia on siirtynyt saataville keskustaan tai sen liepeille.

– Maahanmuuttajataustaisen on paljon helpompi hoitaa asioita Kototorin kaltaisessa matalan kynnyksen paikassa kuin varata huonolla kielitaidolla aika netin tai puhelimen kautta kaukana sijaitsevaan toimistoon. Kototorilla tulkkauskin järjestyy helpommin.

Miten tavoitetaan eri ihmisryhmät?

Jokainen ihminen ei hyvästäkään yrityksestä huolimatta aktivoitu. Kaisa Plomp tietää hyvin, että kaikkia maahanmuuttajaryhmiäkään ei ole helppo tavoittaa.

– Moni Hervantaan muualta tullut voi olla ihan tyytyväinen siihen, että ystäväpiirissä on vain samankielisiä ihmisiä. Mutta tästäkin huolimatta olisi hyvä, että olisi ainakin joitakin yhteisiä kohtaamisen paikkoja. Muuten se vähäinenkin suomen kielen taito voi hävitä.

Kantasuomalaisia vapaaehtoisia olisi tarpeen saada TEKO-hankkeen toimintoihin lisää. Plomp huomauttaa, että maahanmuuttajat kaipaavat kipeästi ystäviä.

– On toki selvää, että ystävyys maahanmuuttajan kanssa syntyy

vasta luottamuksen löydyttyä. Monenlaiset konkreettiset yhdessä tekemiset auttavat silloin, kun kielitaito ei vielä riitä ajatusten jakamiseen.

Uhasta voimavaraksi

Hyviä esimerkkejä ennakkoluulojen murtumisesta on jo löydyneissä. Kirkollakin on asiassa suuri rooli.

– Tampereen seurakuntien nuorten aikuisten Uusi verso -verkosto on ollut meidänkin kaupunginosasamme aktiivinen. Nuoret tulevat Hervanta yhdessä -kahvilaan pelaamaan lautapelejä uusien asukkaiden kanssa, kertoo Kaisa Plomp.

Plomp kaipaakaan sitä, että alkaisimme Suomessa nähdä toisenlaisuudessa muutakin kuin potentiaalisia uhkia.

– Erilaisuudessa voisi nähdä mahdollisuutta uuteen. Haluan olla esimerkiksi TEKO-hankkeen kautta vaikuttamassa asenteiden muuttamiseen.

Vuosien mittaan lukemattomia muista maista saapuneita kohdanneelle Kaisa Plompille on kehittynyt kirkas työnäky.

– Erilaisuus ei ole este yhteydelle. Ja jos oikeita sanoja ei löydy, on ruokous paras kanava muistaa toista, diakoniatyöntekijä hymyilee.

Vesa Keinonen

Kenen tahtoa kuunnella kun toimintaa kehitetään seura

Suomessa on liki 120 000 yhden vanhemman perhettä. Tällä perhemuodolla tarkoitetaan perhettä, jossa arkea pyörittää pääsääntöisesti yksi vanhempi. Ryhmään lukeutuu siten yksinhuoltajia, yhteishuoltajia, vuoroviikkovanhempia ja yksin lasta odottavia.

Kaikista lapsiperheistä yli viidennes on yhden vanhemman perheitä, ja lapsista joka kolmas elää jossain vaiheessa elämäänsä tällaisessa perheessä.

LapsiArkki on Kirkkohallituksen ja seurakuntien yhteinen hanke, jonka tavoite on ehkäistä yhden vanhemman perheiden ulkopuolisuutta tukemalla vanhempien jaksamista seurakuntien kautta. Kaksivuotista toimintamallin kehittämistä rahoittaa me-säätiö. Onko vanhemmuuden tuki silloin erilaista, kun perhettä luotsaa vain yksi vanhempi?

Tarve toiminnan kehittämisen keskiössä

Hankkeen alussa on kerätty lapsiperheiden vanhemmilta tietoa vanhemmuuden tuen tarpeista ja toiveista. Vastauksista on pystytty erottelemaan yhden ja kahden vanhemman perheiden vastaukset, ja

niitä on pystytty vertailemaan. Alustavien tulosten mukaan vastaukset eivät eroa juuri lainkaan toisistaan.

Vastauksista ilmeni selkeästi, että vanhemmat väsyvät, aika ei riitä ja tulee riittämättömyyden tunne. Eriytyisesti vastauksissa toivotaan kuuntelua, keskustelua ja kokemusten vaihtoa henkilöiden kanssa, joilla on samanlaisia kokemuksia. Lisäksi

vastauksissa korostuivat toiveet käytännön avusta esimerkiksi lastenhoidossa tai siivousapuna. Vanhemmat eivät kuitenkaan halua ylhäältä annettuja neuvoja ja ohjausta, mutta tukea toivottiin esimerkiksi kasvatusvinkkeinä ja sosiaalisen median, nettipelaamisen ja yleensä netin käyttöön liittyen.

Kun hanke käynnistyy ulkopuolisella rahoituksella, niin tavoitteiden

laan kunnissa?

ja päämäärän tulee olla selkeitä kaikille hankkeen osapuolille. Kerätyn tiedon pohjalta voidaan todeta, että vanhempien toiveet ja tarpeet ovat hyvin konkreettisia ja niihin pitäisi olla helppo vastata. Nyt tieto pitäisi ymmärtää ja ottaa rohkeasti käyttöön seurakunnissa. Se voi tarkoittaa työntekijöiden astumista pois omalta mukavuusalueeltaan ja se voi tarkoittaa myös sitä, että omaa asennetta tulee tarkistaa. Mutta erityisesti se tarkoittaa uudenlaista ajattelua ja tapaa tehdä asioita hieman toisin myös muiden toimijoiden kanssa.

Vanhemman hyvinvoinnin lisääntyessä lapsikin voi paremmin

Kehitettävän toiminnan lähtökohtana on kuitenkin ihmisen arvostava kohtaaminen, läsnäolo ja kuunteleminen. Kun vanhempi voi paremmin, hän jaksaa enemmän lasten kanssa ja lasten hyvinvointi lisääntyy. On hyvä kuitenkin muistaa, että yhden vanhemman perheissä jokaisen tarina on yksilöllinen. Yksinhuoltajuus saattaa olla turvallinen ja hyvä asia aiempaan verrattuna. Vastuun ottaminen ainoana vanhempana voi olla seurausta erosta, puolison kuolemasta tai se voi olla mietitty suunnitelma alusta asti. Työntekijöinä meillä ei tarvitse olla oikeita vastauksia kaikkiin kysymyksiin, riittää, että ol-

laan läsnä ja kuunnellaan.

Yksinkertaisuudessaan kyse on siis oman ajan mahdollistamisesta yhden vanhemman perheiden vanhemmille. Tämä onnistuu parhaiten järjestämällä ilta-aikaan lastenhoitoa. Tähän malliin voidaan yhdistää vertaistukea ja/tai keskusteluapua perheiden vanhemmille. Parhaimmillaan tämä toimii, kun toimintaa ovat tuottamassa seurakunnan eri toimialat, kunnan perhe- ja sosiaalityö, muut kolmannen sektorin toimijat sekä mahdollisesti vapaaehtoiset. Oppilaitokset ja erityisesti alan opiskelijat ovat myös hyvä ja arvokas lisä.

Läsnäoloa ja yhdessä tekemistä

Imatran seurakunnassa LapsiArkki on toiminut maaliskuun alusta alkaen, ja lastenhoitoa on ollut viikoittain keskiviikkoisin kello 17–19. Tärkeintä lastenhoidon järjestämisessä on ollut lasten kohtaaminen, heidän kuuntelemisensa ja ylipäättään vuoro-vaikutus heidän kanssaan. Jokaiselle kerralle on ollut olemassa myös joku teema, mutta ohjelmaan ei ole ollut pakko osallistua. Illan ohjelma on pidetty tarkoituksella vapaamuotoisena, sillä moni tulee paikalle hoitotai koulupäivän jälkeen. Suorittaminen on jätetty pois, sillä sitä on yhden vanhemman perheiden arjessa ihan riittävästi.

Yhden vanhemman perheiden vanhemmat ovat käyttäneet oman ajan harrastuksen parissa, asioilla käymiseen tai lepäilyyn. Kerätyn palautteen perusteella perheen sosiaaliset suhteet ja turvaverkot sekä perheen hyvinvointi ja jaksaminen ovat parantuneet lähes kaikissa perheissä. Samoin perheiden arjesta on tullut sujuvampaa.

Tarve tämänkaltaiselle perhetyölle on todennettu, ja toiminnan vaikuttavuus perheiden hyvinvoinnissa on merkittävää.

”Minulla on 5 v ja 3 v tytöt ja lapseni tykkää kovasti käydä LapsiArkin kerhossa! Heille se on jopa peräti ollut viikon kohokohta. Itsekin olen saanut hieman helpotusta arkeen tämän kerhon johdosta! Hienoa työtä teette!! Kiitos!!”

Päivi Malmivaara

LapsiArkki-hanke
projektipäällikkö

”Edes yksi merkintä CV:hen”

Polku X -hanke tamperelaisnuoria työllistämässä

Nuorisotyöttömyys on vakava ongelma tämän päivän Suomessa. Erityistä huolta kannetaan niistä nuorista, jotka eivät ole missään työssä, koulussa tai koulutuksessa. Näiltä nuorilta puuttuu usein toisen asteen koulutus tai se on jäänyt jostain syystä kesken. Valitettavan moni nuori huomaa myös kouluttautuneensa alalle, jonka työllistymisnäkyvät ovat lähinnä yrittäjyydessä, kuten työpajan ohjaaja Anita Aaltojärvi Polku X:stä toteaa. Kun töitä tai itselle sopivaa opiskelupaikkaa ei omin voimin tahdo löytyä, jää moni nuori kotiin, eikä hän käy tai näy enää missään.

Hankkeen tarkoitus ja toteutus

Tähän huoleen Tampereen seurakuntayhtymän diakonian ja yhteiskuntavastuun nykyinen toiminnanjohtaja **Anne Kangasniemi** halusi vastata muutama vuosi sitten toimiessaan nuorten ohjaus- ja toimintakeskus Messin johtajana. Yhdessä tamperelaisen Martinus-säätiön projektipäällikön **Merja Kerttulan** kanssa hän ideoi nuorten työllistämishankkeen, jolle saatiin rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta, toteuttaja-

Tampereen Ruokapankki

Nuoret lajittelevat yhdessä vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa EU:n varoilla hankittuja tuotteita sekä lahjoituselintarvikkeita.

tahoilta sekä Tampereen kaupungilta. Hanke käynnistyi alkuvuodesta 2016, ja se kestää marraskuun 2017 loppuun asti. Hankkeen tarkoituksena on tavoittaa tänä aikana noin kaksisataa 17–29-vuotiasta nuorta, joille pyritään löytämään reittejä kohti koulutusta tai työtä.

Tarjolla kokonaisvaltaista apua

Hankkeen työntekijöinä toimii kaksi työhönvalmentajaa, työpajojen ohjaajia sekä kaksi diakoniaa. Työhönvalmentajilla on vankka kokemus nuorten työllistämisestä julkisella puolella, mutta oman lisänsä tuovat diakonit, joille ohjataan ne nuoret, jotka tarvitsevat kokonaisvaltaisempaa apua haastavassa elämäntilan-

teessa. Diakonilla on mahdollisuus järjestää esimerkiksi ruoka-apua tai myöntää avustusta kulkemisen kannalta tärkeän bussilipun hankintaan. Joitain nuoria on autettu myös asunnon etsimisessä sekä tietokoneen hankinnassa. Diakoniatyön asiakkuus pyritään säilyttämään myös hankkeesta uloskirjautumisen jälkeen.

Kun nuori tulee mukaan Polku X -hankkeeseen, hän täyttää lomakkeen, jossa voi kertoa vapaaehtoisesti omasta taustastaan ja toiveistaan. Kenenkään ei siis ole pakko kertoa esimerkiksi mahdollisista diagnooseistaan, kuten diakoni **Pirjo Paloviita** toteaa, vaan hänet kohdataan apua tarvitsevana yksilönä juuri siinä hetkessä. Yhdessä nuoren kanssa mietitään hänelle parhaiten sopivia vaih-

toehtoja, liittyvät ne sitten työ- tai opiskelupaikkoihin. Auttamistarpeet ovat moninaisia, sillä moni nuori ei ole koskaan ollut edes kesätoissa tai hänestä voi tuntua ylivoimaisen vaikealta täyttää yksin oppilaitosten hakuvaakkeita. Hankkeen työntekijät ovatkin saaneet nuorilta kiitosta juuri siitä, miten perusteellisesti he ovat paneutuneet kunkin nuoren asioihin. Työhönvalmentajat ovat lähteneet mukaan haastatteluihin ja soitelleet heti uusia työtarjouksia, jos edellinen ei ole jostain syystä johtanut työkokeilupaikan saamiseen.

Työpaikkoja on ollut kolmen tasoisia. Ensinnäkin niitä on etsitty yksityisistä yrityksistä, toiseksi seurakunnista sekä viimeisenä vaihtoehtona hankkeen omilta pajoilta. Harjoitteluaika on keskimäärin kolme kuukautta, jossa ajassa nuori pääsee kokeilemaan työssäkäyntiä. Parhaimmassa tapauksessa harjoittelu on voinut johtaa oppisopimuksen solmimiseen työpaikan kanssa, mutta kuten diakoni **Mari Tuominen** toteaa, niin tärkeää on myös ”saada edes yksi merkintä CV:hen” tehdystä harjoittelusta. Seurakunnilla on ollut tarjolla työkokeilua esimerkiksi kiinteistönhuoltoalalla sekä erilaisissa kerhoissa. Pajatoimintaa on järjestetty muun muassa seurakuntatalolla, jossa toimivat media-, käsityö- ja keittiöpajat.

Onko työllistäminen diakoniatyötä?

Polku X -hankkeen eräs tavoite on ollut tehdä työkokeilumahdollisuuksien ja harjoittelupaikkojen tarjoamisesta seurakunnissa käytäntöä. Valittavan tavallista on, että harjoittelijoiden ottamiseen suhtaudutaan

Tampereen Ruokapankki

Nuoret osallistuvat myös RuokaNyssen toimintaan.

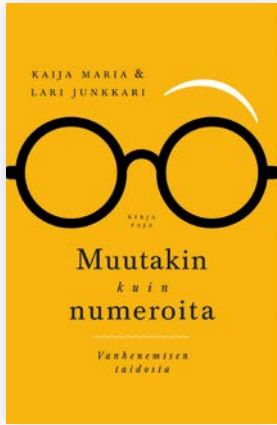
myös seurakunnissa hieman nihkeästi. Ohjaamisen katsotaan vievän resursseja omalta työltä, ja mielekkään työn löytymisen harjoittelijalle katsotaan olevan hankalaa. Joskus on jopa epäilty työkokeilijoiden perustaitoja ja yleistä pärjäämistä työelämässä. Työ ja työyhteisöön kuuluminen ovat kuitenkin tärkeä peruspilari jokaisen elämässä. Erityisen tärkeää yhteiskuntaan kiinnittymisen sekä positiivisen minäkuvan muodostumisen kannalta se on nuorille. Diakoniatyön perusajatuksena on ihmisten osallistaminen, mukaan ottaminen ja voimaannuttaminen. Mikä voisikaan olla diakonisessa mielessä parempi tapa auttaa nuoria pääsemään kiinni elämänsyrjään kuin auttaa heitä työ- tai opiskelupolulle?

Polku X -hanke loppuu pian, mutta se on jo nyt poikanut ainakin yhden uuden toimintamuodon Tampereen seurakuntayhtymässä. Nuoria

tullaan työllistämään jatkossa ainakin Ruokapankkitoiminnassa, jota seurakuntayhtymä hoitaa. Heidän tehtävänä on yhdessä vapaaehtois-työntekijöiden kanssa lajitella EU:n varoilla hankittuja tuotteita sekä lahjoituselintarvikkeita. He avustavat myös ruuan jakelussa kulkemalla mukana RuokaNyssen matkassa jakelupisteeltä toiselle. Tämä on erinomainen tilaisuus nuorelle päästä mukaan yhdessä toisten nuorten kanssa auttamaan vähäosaisia diakoniatyön asiakkaita ja näkemään seurakunnan diakoniatuomintaa. Anne Kangasniemen sanoin ”diakonia on saarnatonta kirkon työtä” ja Polku X:n kaltainen hanke oivallinen tilaisuus nostaa seurakunnan imagoa suuren yleisön silmissä.

Elina Kiviranta

sosionomi-diakoniopiskelija,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

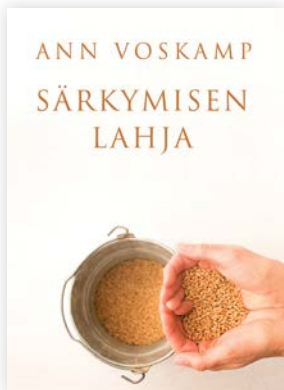
Kaija Maria ja Lari Junkkari
Muutakin kuin numeroita
– Vanhenemisen taidosta

Vanheta voi monella tavalla, mutta joka väittää, että ikä on vain numeroita, on väärässä. Kirja vanhenemisen taidosta johdattaa kohtaamiseen vanhenemisen kanssa avoimin silmin.

25,90 (31,90)

25⁹⁰

Ann Voskamp
Särkymisen lahja

Jumala näkee vahvuuden heikkouksissamme. Hän osoittaa, että avain on juuri niissä palasissa, joita epätoivoisesti yritämme liimata kokoon. Hän kutsuu särkyneet elämään täyttää elämää – juuri sellaisina, särkyneinä.

25,10 (27,90)

UUSI TIE

25¹⁰

Eero Huovinen
Parhain päin

Voiko johonkin parempaan uskoa vai voiko sitä vain toivoa? Helsingin entisen piispan viisaat pohdinnat liikkuvat laaja-alaisesti arjen omakohtaisista havainnoista hengellisiin ja ekumeenisiiin ympyröihin ja päätyvät suuriin turvallisiin käsiin.

26,90 (36,00)

WSOY

26⁹⁰

Anna-Mari Kaskinen, Miikka Ruokanen (toim.)

Sanan aika
– Kirkkovuosi 2017–2018

Vuosittain päivittyvä, rakastettu Sanan aika elää mukana kirkkovuodessa ja tarjoaa Raamatun tekstin arkeen ja juhlaan sekä rukouksen kullekin kirkkopyhälle.

6,60 (7,80)

6⁶⁰

Tapio Luoma
Siunauksen siivin

”Siunauksen pyytäminen ja Jumalan lahjoista kiittäminen pitävät yllä luottamusta hyvyyden voimaan. Juuri sitä me tarvitsemme joka päivä niin yksittäisinä ihmisinä kuin koko ihmiskuntana.” Espoon piispan Tapio Luoman viisaita ja rohkaisevia sanoja kauniina lahjakirjana.

16,10 (18,90)

MINERVA

16¹⁰

EXIT 3.0 cd

Uutuuslevy Exitin 30-vuotisen uran kunniaksi.

19,90 (22,90)

19⁹⁰

Tiesitkö tämän piispaehdokkaasta?

Helsinkiin valittiin piispa. Kohta on arkkipiispan vuoro. Ja jos hyvin käy, sitten etsitään taas johonkin hiippakuntaan uutta esipaimenta.

On joukko kollegoita, joille piispapeli on suurta urheilujuhlaa. He seuraavat kuumisaan tapahtumien käännteitä. Keitä nousee ehdokkaiksi? Keitä kannatetaan? Kenen taakse mitkäkin porukat ryhmittyvät?

Piispavaalien paneelit sytyttävät juorukallet liekkeihin. He analysoivat rikkiviisaina ehdokkaiden esiintymisiä. Teemu tykitti terävästi. Jaanalla oli oivaltava pointti. Kaisamari kiritti tahtia loppua kohti.

Kivaa. Nyt on mistä somettaa.

Kirkollinen tositv-viihde jatkuu vaalien jälkeen. Nyt arvioidaan tulosta. Mitä voittaja teki oikein? Mihin hävinneiden juoksu hiipui? Kuka töppäsi mitäkin?

Ja spekuloidaan tulevaa. Miten asiat muuttuvat hiippakunnassa? Siirryttiinkö konservatiiviseen vai liberaaliin suuntaan?

Nämä spekuleraajat ovat useimmiten pappeja. Juorukallet ja -liisat.

Äkkiseltään puskajuorutus tuntuu oudolta. Se on kuitenkin välttämätöntä. Piispanvalinnan prosessi vaatii sitä.

Ensin hyvät veljet ja siskot puhisevat keskenään nimettöminä. Sitten media alkaa puhua passiivissa. Sitä ja sitä nimeä nostetaan esille.

Potentiaaliset piispaehdokkaat puolestaan salakuuntelevat pöhinää ja mittailevat sen perusteella kannatustaan. Saanko riittävän suuria tekijöitä taakseni äänioikeutettujen keskuudesta?

Joillekin pelkkä oman nimen kuuleminen tuo jo kiksejä. Piispaksi asti lihakset eivät riitä, mutta itsetuntoa hivelee, kun nimi on esillä.

Jos sitten kandidaatista lööppijulkisuus tuntuu riittävältä ja sopivat paikalliset kunkut lupautuvat tukijaksi, hän astuu ulos kaapistasta. Tässä olen. Puhukaa minusta.

Äkkiseltään piispapelistä pöhisevät kollegat näyttävät vireiltä tyypeiltä. He tuntevat kirkon pienet ja suuret julkikikset. Ajan ilmiöt kiinnostavat. Fiksuja analyyseja irtoaa tämän tästä.

Mutta kun tarkemmin kuulostelee, niin se onkin vain tyhjää juoruamista. Puhutaan ihmisistä, ei asioista. Monien mielenkiinto loppahtaa vaalien jälkeen.

Perustila, hengen velttous, palaa takaisin.

Pastoraalipsykologia lähtökohta sairaalapa

Uudistetun sairaalasielunhoitajan erikoistumiskoulutuksen käytyään henkilöllä on valmius toimia ammatillisesti sielunhoitajana terveydenhuollossa ja kirkossa.

Sielunhoidon teoria- ja menetelmäopiskelun rinnalla on ammatillisuutta vahvistavia prosesseja: sukupuutyöryhmätyöskentely (50 h), henkilökohtainen työnohjaus (40 h) sekä joko valinnaisena olevat 1) oma psykoterapia tai 2) oma sielunhoito tai 3) hengellinen ohjaus (kestoltaan 50 h). Erikoistumiskoulutuksen viitekehystenä on pastoraaliteologinen ja -psykologinen tarkastelunäkökulma. Pastoraalipsykologiassa auttamisen lähtökohtana ovat autettavan tarpeet, ja siksi psykologinen tieto on sielunhoidossa keskeistä teologisen osaamisen rinnalla.

Psykoterapeuttiset valmiudet

Kun erikoistumiskoulutukseni alkoi, oli tehtävänä kirjoittaa, mitä odotuksia minulla on sielunhoitajana ja kirkon työntekijänä psykoterapeuttisten valmiuksien osalta.

Kirjoitin nämä viisi kohtaa odotuksiksi: Toivon itsetuntemuksen lisääntymistä, että omat sokeat pisteet ja niiden käsittely mahdollistuvat, jotta voin auttaa paremmin potilaita käsiteltyäni omia kipukohtiani. Odotuksiani olivat myös vastatransferenssiin liittyvät kysymykset ja oivallukset, jotta ”lukisin” paremmin potilaan minussa herättämiä tunteita kohtaamisten aikana ja ne eivät häiritseisi potilaan ja minun välistä vuorovaikutussuhdetta eivätkä olisi este kiinnittymiselle ja

sitoutumiselle sielunhoitosuhteeseen.

Mielestäni sairaalasielunhoitajan työssä on tärkeää, että voi käsitellä potilaan ilmaisemaa vihaa ja negatiivisia tunteita hänen hädässään. Erityisesti kriisityön ja trauman opin-tojakso antoi työn merkityksellisyyteen lisäpönttä, sillä kriisissä olevaa ihmistä ei saa jättää yksin, vaan on kohdattava vastuu pyynnöstä ja tartuttava työhön, jotta kriisin alkuvaiheessa voidaan luoda jatkumoa kohti reaktiovaiheen käsittelyä. Läsnaolo ja kuuntelu ovat sairaalapapin työtä kriisin alkuvaiheessa, kunnes potilas pystyy pohtimaan tapahtunutta yhdessä ilmaisten tunteitaan, jonka mahdollinen äkillinen sairaus tai menetys on synnyttänyt hänessä.

Sairaalapappina työn painopistealue on usein sairauden aiheuttamassa kriisissä, joko potilaan ja/ tai hänen läheisensä kohtaamana. Kriisiauttamisen tavoitteena on, että kriisi käydään läpi, jotta kriisi ei muutu traumaksi. Kyky erottaa kriisi ja trauma toisistaan on potilaan auttamisen kannalta tärkeä, jotta voin sielunhoitajana ohjata häntä mahdollisen traumatisoitumisen vuoksi myös psykoterapiaan. Tämä edellyttää potilaan omaa tahtoa ja halua elämän muutokseen. Valmius ymmärtää, onko kriisi elämän kriisi, psykologinen kehityskriisi vai äkillisen traumaattisen tapauksen aiheuttama kriisi, on selkiytynyt koulutuksen myötä. Kriisin luonne selviää keskustelussa potilaan kanssa, jolloin voidaan yhdessä pohtia potilaan kanssa, millaista apua hän tarvitsee sairaalasta pois lähtiessään.

Sairaalapappina tarvitsen omaa työnohjausta ja ryhmätyönohjausta, jotta voin puolestani purkaa työssä syntyneitä kuormia.

on auttamisen pin työssä

Työyhteisön tukeminen

Sairaalapappina olen käytettävissä henkilö-
kunnan tukemiseen. Työpaikkapappina olen
samalla ”meidän pappi”, mutta eri työnanta-
jan palveluksessa oleminen, eli kirkon kutsu-
mana hoitotyössä, antaa mahdollisuuden hy-
vään tarvittavaan etäisyyteen. Hyvä ulkopuo-
lisuus antaa tuen puolueettomuuteen, jolloin
on helpompi kohdata kaikkia työntekijäryh-
miä tasapuolisesti, kun ei ole osa työntekijä-
ryhmää.

Psykoterapeuttiset valmiudet antoivat sieto-
kykyä liikkua sielunhoitajana epävarmuus-
alueella identiteetin kannalta. On tilanteita,
joissa vakaumusta on kunnioitettava, kun su-
ruperheen vanhemmat eivät kuulu kirkkoon
eivätkä usko Jumalaan, kun olen järjestänyt
muistohetken sairaalan kappelissa pienelle
vastasyntyneelle pienokaiselle. Olen oppinut
kestämään sen, että sielunhoidollisesti on
merkittävää olla läsnä, kun vanhemmat sitä
pyytävät. Yhteistyö eri ammattiryhmien kes-
ken on vanhempien tukemista, ohjaamista ja
auttamista ensivaiheen hoidon osalta kättilöi-
den, sosiaalityöntekijöiden ja sairaalapappien
voimin.

Vastuu omasta hyvinvoinnista

Sairaalapappina toimin ja edustan pappislu-
pauksen mukaisesti horjumatonta transsen-
denssia, joka perustuu kirkon uskoon. Mei-
dän sanomamme ei saa eriytyä arjen todelli-
suudesta, jossa hoivatyön muutokset painavat
työntekijöitä. Siksi erikoistumiskoulutuksen

pastoraalipsykologian viitekehys, jossa työ-
hyvinvoinnin osioissa painotettiin ammatil-
lista yhteistyötä kollegiaalisuuden ohella, on
tärkeää. Yksin emme jaksa, mutta joukkuees-
sa on voimaa potilaan parhaaksi. Kehittämi-
sen näkökulmasta koen myös, että liiallinen
hyväksynnän tarve työelämässä ajaa meitä
suorittamaan, ja se estää kasvun mahdolli-
suudet. Siksi auttajana hoitotyössä olemme
vastuussa omasta hyvinvoinnistamme huo-
lehtimisesta, johon saimme koulutuksessam-
me tukea.

Kirjoitin erikoistumiskoulutuksemme
alussa kolme vuotta sitten ajatuksen **Jean
Vanierilta**, jonka myötä toivotan työhön Ju-
malan siunausta:

*”Elämän antaminen toiselle on sitä, että on
täynnä pyhää ihmettelyä ja kunnioitusta toi-
sen ihmisen salaisuuden edessä; että näkee
kauneuden kaiken sen sisällä ja takana mikä
on toisessa särkynyt.”* Tähän Jumala meitä
auttakoon, itse kunkin työssä ja elämässä.

Carina Lievendahl

sairaalapastori
Hyvinkään seurakunta

Ajatuksia sairaalasielunhoi

Puheenvuoroni on syntynyt Isto Peltomäen Diakonia-lehden numerossa 2/2017 olleen kirjoituksen: *Muuttuva sielunhoito ja hengellisyys innoittamana. Hienoa, että hän on pohtinut tätä aiheamaailmaa. Näin soisi tapahtuvan useamminkin.*

Sielunhoidon perusteiden lähtökohtana kristitylle on Jumalan sana. Sielunhoidollinen on Jeesuksen antama kuvaus viimeisestä tuomiosta: ...”Minä olin sairas, ja te kävitte minua katsomassa...” (Matt. 25: 35–36). Sana muuttuu lihaksi, kun kristittyinä menen esimerkiksi sairasvuoteen äärelle tai vankilaan tai kodittoman luo. Siinä toteutuu Lutherinkin (teoksessa: *Kristityn vapaus*) viestittämä kuvaus siitä, kuinka meidän tehtävänä on olla lähimmäiselle kristitty/Kristus.

Antti Sepponen

Teologiaa ja psykologiaa

Piispainkokous on 13.9.2011 hyväksynyt uudistetun sairaalasielunhoitajan erikoistumiskoulutuksen. Erikoistumiskoulutusta kuvataan esittelyvihkosessa näin: Koulutuksen läpäisevät sielunhoidon teoria- ja menetelmäopiskelu sekä ammatillisuutta vahvistavat prosessit. Erikoistumiskoulutuksen viitekehystenä on pastoraaliteologinen ja -psykologinen tarkastelunäkökulma.

Vaikka ajattelisin asiaa miten päin tahansa, johtopäätökseni on seuraava: juuri tällaisen tulee koulutuksen perustan ja suuntauksen olla. Sielunhoitoa yleensä, tapahtui se sitten sairaalassa tai muualla, ei voi kokemukseni mukaan edistää ellei ole näitä kahta kehystä: teologia ja psykologia. Julistustyössäkin olisi hyvä olla sielunhoidollinen ote. Ja sen saavuttamiseksi on tunnetta-va ihmisen psyykeen rakennetta ja psykologisia lainalaisuuksia. Mielestäni nämä näkökulmat sanasta ja ihmisen tuntemuksesta eivät ole toistensa vastakohtia vaan toistensa rikastuttajia ja myös sisäkkäisiä. Ihminen on sanan ilmoittajan, Jumalan luoma.

Oma erikoiskoulutukseni päättyi keväällä 2017. Olen ollut sairaalasielunhoitaja neljä vuotta ja sitä ennen perusseurakuntatyössä 23 vuotta. Molempien sarkojen ääressä koen, että terapian työvälineitä tarvitaan. Eikä niiden käyttäminen ole pois teologialta. Päinvastoin. Peltomäen mainitsema pietistinen sielunhoitokäsitys on minulle tuttu herätysliikkeeseen kuuluvana kristittyinä. Vanhaluterilainen näkemys julistuskeskeisyydestä on sekin perinteenä kirkon työntekijöille tuttu. Ainakin itse huomaan käyttäväni molempien suuntauksien elementtejä niin kuin myös **Irja Kilpeläisen** tuoman lähimmäisikeskeisen sielunhoidon elementtejä arkityössäni. Sekä paljon muitakin menetelmiä. Rikkautta on tuo moninaisuus. Itse en myöskään ole minkään terapiasuuntauksen vannoutunut ihailija. Arjen työhön löydän aineksia monista eri terapiasuuntauksista.

Luottamus rakentuu ajan kanssa

Sairaalan arjessa on tilanteita, joissa maalaisjärki sanoo, että tässä kohden en voi julistaa. Tai voin, mutta julistus pakenee kuin vesi hanhen selästä. Tilanteisiin liittyy usein syvää kipua, kärsimystä, aggressioita tai muita syviä tunteita. Väistämättä on nähtävä ihminen. Julistus olisi niissä tilanteissa lähes henkistä väkivaltaa. Ja mielestäni se olisi väärin myös sanan arvokkuutta kohtaan. Vaikea on myöskin puhua synnistä ihmiselle, joka on häpeän kahleissa. Jos ihminen kokee itsensä arvottomaksi, on miltei mahdotonta puhua synnistä. Usein tie synnistä ja armosta puhumiseen on pitkä. Jumalan armoa on mielestäni keskusteluiden alkumetreillä tuo sielunhoitajan läsnäolo.

Kaiken taustalla on luottamus. Kun luottamus on syntynyt, voidaan siirtyä syviinkin teologisiin ja eksistentiaalisin kysymyksiin. Sielunhoitajan kokemukseni on, että näin käy yllättävän usein ja olinpa käyttänyt mitä työskentelymetodeja tahansa tuon lähimmäisen kanssa matkaa tehdessä. Luottamuksen tarvitsee kuitenkin ensin rakentua ja siihen tarvitaan aikaa. Prosessi ”rikastuttaa” sekä lähimmäistä että lähimmäisen kuulijaa.

Teologi olen ja tärkeää on, että hoidan teologia itsessäni eli luen ja perehdyn ja käyn keskustelua teologiain ja muidenkin ammattilaisten kanssa. Teologia tarvitsee muita tieteenaloja tuekseen ja rikkaudekseen, niin myös terapian lahjoja. Ei taida olla mahdollista olla sielunhoitaja ilman terapeuttisten työvälineiden käyttöä. Niitä käyttää tiedostaen tai tiedostamattaan. Eikä niiden käyttö ole mielestäni pois teologiasta tai sanan julistukselta. Minun maailmassani sanan julistuksenkin tärkein aspekti on sielunhoidollisuus ja ihmisen kohtaaminen.

Lähellä ja samalla etäällä

Terapian työvälineet ovat mielestäni myös sukua teologian työvälineille. Tässä muutama esimerkki.

Esim. 1: Koulutuksessa pohdimme, kuinka on tarpeen sielunhoidollisissa keskusteluissa olla lähellä ihmistä, mutta kuitenkin säilyttää tietty etäisyys. Näin luulen, että toimii ammattilainen, terapeutti terapiaistunnossaan ja sielunhoitaja sielunhoidollisessa keskustelussa. Liikutaan-

pa sitten henkisen tai hengellisen (tai molempien) kehysten keskellä, lainalaisuudet ovat samankaltaisia. Jotta voi olla avuksi, on hyvä olla lähellä, mutta kuitenkin riittävän etäällä.

Esim. 2: Terapeutti on terapiaistunnoissa aivan kuin vastaanottimena asiakkaan tunteille. Samalla hän tarkkailee omaa reagointiaan. Samoin sielunhoitaja toimii vastaanottimena, mutta havainnoi myös omaa käyttäytymistään ja tunteitaan. Tässä tilanteessa ovat samalla viivalla sekä lähimmäinen että lähimmäisen kuulija. Ollaan ihminen ihmiselle, eikä siinä ole jotakin hyvin kristillistäkin? Sana on usein enemmän kuin konkreettiset sanat. Konkreettisia Raamatun sanojakin kuitenkin useimmiten sielunhoidollisessa keskustelussa tarvitaan.

Juha Seppälä

sairaalapastori
Tays

Hannu Jukola

Miten tunnistaa vanhuksen kaltoinkohtelu?

Viime aikoina mediassa on ollut paljon puhetta vanhusten kaltoinkohtelusta. Otsikoihin ovat nousseet vanhusten laitoshoidon riittämättömyys ja henkilökunnan tekemät hoidon laiminlyönnit. Vähemmälle huomiolle on kuitenkin jäänyt kaltoinkohtelu, jossa tekijänä on iäkkään läheinen; puoliso, aikuinen lapsi tai muu tuttava. Tässä artikkelissa käsitellään juuri tätä lähisuhteessa tapahtuvaa kaltoinkohtelua ja keskitytään erityisesti siihen, miten vanhusta tapaava työntekijä voi kaltoinkohtelun tunnistaa.

Vanhuksen kaltoinkohtelu

Vanhuksen kaltoinkohtelusta puhuttaessa on tärkeä ymmärtää, mistä siinä on kyse. Kaltoinkohtelu tarkoittaa kaikkea laiminlyöntiä ja väkivaltaa, joka aiheuttaa vanhukselle psyykkistä tai fyysistä hätää, kipua ja ahdistusta. Kaltoinkohtelu on lähisuhdeväkivaltaa, mutta vanhusten kohdalla se voi poiketa nuorempien ikäluokkien kokemasta lähisuhdeväkivallasta.

Kaltoinkohtelu ilmenee fyysisenä, seksuaalisena ja psyykkisenä väkivaltana, usein se on sen eri muotoja samanaikaisesti. Vanhusten kohdalla on tärkeä nostaa esiin myös taloudellinen hyväksikäyttö ja hoidon laiminlyönti. Taloudellista hyväksikäyt-

töä on tilanne, jossa vanhuksen läheinen käyttää tämän rahaa tai omaisuutta vanhuksen tahdon vastaisesti, kiristää häneltä rahaa tai käyttää edunvalvojan asemaa väärin. Hoidon laiminlyönnistä kertoo riittämätön tai puutteellinen hoito, joka aiheuttaa vanhukselle fyysistä ja emotionaalista hätää ja vaikuttaa hänen terveydentilaansa negatiivisesti.

Kaltoinkohtelun merkit

Kaltoinkohtelun merkkejä voi näkyä sekä vanhuksen ulkoisessa olemuksessa ja terveydentilassa että käytöksessä ja mielialassa. Kaltoinkohtelusta voivat kertoa myös vanhuksen koti ja elinolosuhteet, näitä ovat esimerkiksi huono hygienia- ja likaisuus. Kaltoinkohtelun ulkoisia merkkejä ovat fyysiset vammat ja sairaudet ja niiden paheneminen. Samankaltaisten mustelmien, hiertymien ja haavojen toistuminen raajoissa, keskivartalossa ja pään alueella on hälyttävä merkki. Vammojen vähättely tai piilottelu voivat myös kertoa väkivallasta. Vanhus voi myös kieltäytyä hoitoon hakeutumisesta.

Perussairauksien paheneminen ilman selkeää syytä voi kertoa taustalla piilevästä taloudellisesta hyväksikäytöstä. Vanhuksen läheinen voi kiristää häneltä rahaa, jolloin vanhuksella ei ole varaa lääkkeisiin, tai käyttää hänen lääkkeitään väärin. Jos vanhus on riippuvainen läheisen hoidosta, voi syy heikentyneeseen kuntoon olla hoidon laiminlyönti.

Kaltoinkohtelu vaikuttaa vanhuk-

sen mielialaan. Hän voi olla ahdistunut ja masentunut. Myös itkuisuus ja pelokkuus voivat kertoa kaltoinkohtelun kokemisesta. Kaltoinkohtelua kokeneella vanhuksella voi olla itsetuhoisia ajatuksia, puheita tai tekoja. Hän voi karttaa fyysistä kosketusta ja vetäytyä sosiaalisesta kontaktista. Toisaalta vanhus voi käyttäytyä korostuneen seksuaalisesti tai aggressiivisesti. Erityisesti muistisairautta sairastavan vanhuksen kohdalla mielialassa ja käytöksessä ilmenevät muutokset voivat olla haastava erottaa itse sairautteen liittyvistä oireista. On kuitenkin tärkeä verrata muutoksia vanhuksen aikaisempaan käyttäytymiseen.

Työntekijän tärkeä rooli

Jotta kaltoinkohtelua kokenutta vanhusta voidaan auttaa, tulee kaltoinkohtelu ensin tunnistaa. Tunnistaminen on ensimmäinen askel toimintaan. Tunnistaminen voi olla haastavaa, koska monet siitä kertovat merkit muistuttavat vanhenemiseen ja sairauksiin liittyviä oireita. Kun työntekijä alkaa epäillä kaltoinkohtelua, tulee vanhuksen tilannetta tarkastella kokonaisvaltaisesti. Huomioon tulee ottaa vanhuksen terveydentila ja yleisvointi. Äkilliset muutokset edellä mainituissa ovat aina syy tutkia tilannetta tarkemmin.

Lähisuhteessa tapahtuvan vanhuksen kaltoinkohtelun tapahtumapaikka on useimmiten vanhuksen koti ja tekijä vanhukselle läheinen ihminen, jolloin se voi olla ulkopuolisille näkymättömissä. Tämä tekee kaltoinkoh-

telun kokemisesta vahingollista. Kaltoinkohtelu vaikuttaa vanhuksen turvallisuuden tunteeseen ja heikentää terveyttä ja toimintakykyä. Kaltoinkohtelu voi johtaa jopa ennenaikaiseen kuolemaan. Tästä johtuen kotona asuvaa vanhusta tapaavalla työntekijällä on tärkeä rooli kaltoinkohtelun tunnistamisessa: hän voi olla kaltoinkohtelijan lisäksi ainoa ihminen, jota vanhus tapaa säännöllisesti.

Kaltoinkohtelun kokemiseen liittyy usein häpeän ja syyllisyyden tunteita. Työntekijän tulee ymmärtää, että vanhus voi olla peloissaan tai huolissaan myös läheisensä puolesta. Vaikka läheinen kohtelee vanhusta huonosti, voi hän silti olla vanhukseksi rakas ihminen. Varsinkin, jos kyseessä on vanhusta kaltoinkohtelleva aikuinen lapsi, vaatii tilanne herkkyyttä. Kaltoinkohtelun puheeksi otto on vanhuksen kuitenkin ehdottoman tärkeää. Vanhukselta voi kysyä suoraan esimerkiksi vammojen synnystä. On kuitenkin muistettava, että kertominen voi viedä aikaa. Luottamuksellinen suhde on kaiken perusta. Kaltoinkohtelua kokenut vanhus tarvitsee ympärille pitkäkestoista tukea.

Ilona Salonen

Diakonia-ammattikorkeakoulusta valmistunut sosionomi

Opinnäytetyö *Lähisuhteessa tapahtuvan iäkkään kaltoinkohtelun tunnistaminen kotihoidossa* : Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on luettavissa Theseus-tietokannassa.

Ilona Salonen

Kirkon työntekijä voi olla kaltoinkohtelijan lisäksi ainoa ihminen, jota vanhus tapaa säännöllisesti.

Sanaton messu -haaste tyhjän edessä

Mitä voi tapahtua, kun vakiintunut tapa väistyy? Miksi ottaisi riskin ja kokeilisi jotakin uutta?

Haaste

Pastori **Outi Hänninen** otti minuun yhteyden ja kysyi, kiinnostaisiko minua tulla hänen ja Liturgisen Ensemblen muusikoiden **Harri Kerkon** ja **Senni Valtosen** kanssa suunnittelemaan jumalanpalvelusta, joka toteutettaisiin ilman puhetta. Puheen sijaan käytettäisiin meditatiivista musiikkia, laulua, liturgista tanssia ja liikettä sekä viittomakieltä.

Oman mukavuusalueen ulkopuolelle hyppääminen tuottaa aina tuskaa ja ahdistusta. Olen voinut nauttia pitkään levollisesta olotilasta saadessani keskittyä yhteen asiaan eli meditatiivisen Pyhän tanssin ohjaimiseen.

Tietenkin vastasin pyyntöön, että tulen mielelläni mukaan suunnittelemaan Sanatonta messua. Kaikki uudet haasteet ovat aina tervetulleita kehittymisen polulla kivusta huolimatta.

Prosessi

Kuuntelin tulevan messun musiikkia. Olin vielä epätietoinen siitä, mihin kaikkiin osuuksiin suunnittelisin koreografiaa. Kirjoitin ylös messun kohtia ja mielikuvia, joita minulle kappaleista heräsi. Pääosin Harrin säveltämä ja Sennin sovittama ja improvisoima musiikki inspiroi kokeilemaan erilaisia liikelatuja. Liikkuin mielikuvissani myös kirkkosalin kokonaisuudessa, jossa tämä musiikki tulisi soimaan. *Isä meidän* -rukoukseen ja *Herran siunaukseen* minulla oli jo valmiina perusliikkeet, jotka muotoutuivat lopullisen kokonaisuuden ja käytettävissä olevan tilan mukaan liikkuvammiksi. Työn edetessä näihin valmiisiin käsiin ja pään liikkeisiin sai syvällisemmän tuntuman, jolloin niiden sekä askelten sopiva laajuus ja suunta saivat oikean muodon.

Työstin pitkään uusia koreografioita ja tein liikekokeiluja eri paikoissa: kotona, kesämökillä, metsässä ja meren rannalla. Aina ennen seuraavaa yhteisharjoitusta oli pakko rajata kokeiluja ja päättää, mitä liikkeitä ottaa ja mitä jättää.

Pala palalta kokonaisuus selkiytyi. Olimme jo pitkällä työssämme, kun saimme päätettyä, mihin osiin tulee liikettä hiljaisuudessa, mihin musiikkia ja mihin kohtiin molempia yhtä aikaa. Outin ja muusikoiden kanssa

Sanattomuus antaa tilaa pyhyden kokemiselle, kun saattaa hiljentyä kuuntelemaan ja katsomaan.

Jukka Hänninen

yhteistyössä liikkeet ja kokonaisuus loksahivat lopullisesti paikoilleen.

Toteutus

Vetää sanattomaksi, kun yrittää kuvailla musiikin, laulun ja liturgisen tanssin Sanatonta messua Asikkalan kirkossa. Oli kehitysvammaisten ro- vastikunnallinen pyhä. Kokemus oli hieno ja on kiitollinen olo, että sai olla mukana. Oli hienoa kuulla kehitysvammaisten ihmisten spontaania reagointia messun aikana. Vaelsimme yhdessä kulkueessa ja pudotimme kädestämme taakkoja symboloivan kiven, jonka tilalle saimme sulan. Se sai valon loistamaan vaelta- jien kasvoilta. Musiikki, laulu ja liike soivat yhteen.

Monet seurakuntalaiset ja messun toteutuksessa mukana olleet olivat kokeneet, että sanattomuus antoi tilaa pyhyden kokemiselle, kun saattoi hiljentyä kuuntelemaan ja katso- maan. Eikä kuulemma ollut tylsää.

Mitä saattoi syntyä?

Taiteellisen työskentelymme kautta ihmiset saivat välineen, jonka avulla he saattoivat kokea pyhyyttä. Jos me synnytimme pyhyydelle tilan, se saattoi tulla kaikkien läsnä olevien koettavaksi.

Miten taiteellinen messu ja taval- linen messu eroavat toisistaan? Voi kuulla paljon kritiikkiä teennäisyy- destä ja tylsyydestä messujen toi- mittamisessa. Nuo kokemukset voi- vat syntyä siitä, että pappi yrittää olla ylevä. Ei voi olla kuin ihminen, turha yrittää muuta.

Käsitetaiteilija **Joseph Beuys** on sanonut, että ehkä Kristus on jo tul- lut maan päälle uudestaan verhou- tuneena taiteen muotoon. Taiteiden harjoittamisen avulla saatamme ta- voittaa myös sisimmässämme piile- vän jumaluuden valon.

Jos tekee päivittäin jotakin tai- teellista, pysyy sielullisesti elävänä, lapsen kaltaisena. Ei ihminen elä-

vöidy seisomalla kirkkorakennuk- sen raunioissa, vaan konkreettisesti niin, että esimerkiksi laulaa, soittaa, tanssii, maalaa tai harjoittaa puhe- taidetta. Näin ihminen saa luovuutensa käyttöön. Eikä tarvitse erityi- sesti osata, mutta pitää uskaltaa aloittaa.

Kansallisteatterissa eräässä **Leea Klemolan** näytelmässä oli kirkon la- vasteet. Vanhus kysyi huolestuneena: ”Miten me saataisiin noi nuoret tule- maan tänne terveyskeskukseen?” Minulle kysymys tarjosi huikean oi- valluksen kirkon ongelmasta. Se maailma, johon heitä yritetään hou- kutella, on auttamatta vanhentunut.

Ihmisen luonnollinen tarve on nähdä ja kokea jotakin elävää. Ei sei- sovan veden äärellä halua kauan olla. Mieluummin katselee vettä ja kokee aaltojen liikkeen, kuuntelee kohinaa ja menee hyräillen aaltoihin uimaan.

Tiina Sara-aho

TM, Pyhän tanssin ohjaaja

Todennäköistä on vain epätodennäköinen

Yuval Noah lopettaa taannoisen menestyskirjansa ihmiskunnan lyhyestä historiasta hyvin pessimistiseen ja synkeään kysymykseen: Onko olemassa mitään vaarallisempaa kuin tyytymättömät ja vastuuttomat jumalat, jotka eivät tiedä, mitä haluavat?” Itse-tehty-Jumala on Noahille ihminen.

Tulevaisuuden ennakointi ja ennustaminen ovat ihmikunnalta onnistuneet poikkeuksellisen surkeasti. Eivät edes lähitulevaisuuteen suuntautuneet prognootit ole vakuuttaneet osumatarkkuudella. Tulevaisuuden epäonniset haltuunotot vahvistavat pikemminkin **Aristoteleen** viisauden, että tulevaisuudessa todennäköistä on epätodennäköisen toteutuminen. Historiamme poikkeuksellisen hyvin varmistamia ovat kuitenkin kaksi seuraavaa väittämää: Tulevaisuus on erilainen kuin nykyisyys, ja se on erilainen kuin kuvittelemme.

Aika nöyrällä mielellä on siis hahmotettava myös diakonian tulevaisuudessa tarvitsemaa osaamista. Se, että diakoniaa tarvitaan tulevaisuudenkin maailmassa, on minusta täysin selvä. Uskallan ennakoida, että diakoniaa tarvitaan jopa enemmän ja kipeämmin kuin nykyään.

Kaiken tuottamansa hyvän rinnalla globalisaatio luo jyrkkää taloudellista eriarvoisuutta, joka repii ammottavan kuilun usein myös yhden ja saman maan kansalaisyhteisöjen välille. Sivuu pudonneet tai sinne sysätyt ihmiset ja maailmamme menestyjät elävät yhä enemmän eritodellisuuksissa, toisiaan kohtaamatta, kuulematta ja ymmärtämättä. Ainoa hyvä, mitä itse löydän oikeistopopulistien ja nationalistien menneisyyteen juuttuneesta ajattelusta - tai ehkä paremmin ajattelun puutteesta - on se, että se pakottaa meidät näkemään ihmiset, jotka ovat menettäneet luottamuksensa yhteiskuntaan. Tämä taas haastaa jokaista diakonian toimijaa syventämään yhteiskunnallista ja poliittista osaamistaan sekä rohkeuttaan kamppailla syrjäyttäviä yhteiskunnallisia rakenteita ja (talous-)ideologioita vastaan. Ongelmien syiden esiin nosto ja niihin vaikuttaminen julkisuudessa on entistä-

kin välttämättömämpää. Kilteimmänkin diakoniatyöntekijän on uskaltauduttava terveeseen kriittisyyteen heidän tähtensä, jotka etsivät häneltä tukea ja apua. Diakonian täytyy tietää, mitä se haluaa.

Diakoniatyöntekijän peruskompetenssia nyt ja tulevaisuudessa ovat ihmisoikeudet ja niiden puolustaminen. Niin sanottu ”pakolaiskriisi” saattaa olla kevyttä alkulämmittelyä verrattuna ilmastonmuutoksen seurauksiin.

Pidän lisäksi selvänä, että jokaisen kirkon työntekijän on pystyttävä entistä paremmin selvittämään itselleen ja muille, miksi on kirkon työntekijä ja mihin kirkon työntekijänä työllään pyrkii. Tämä edellyttää sekä porautumista oman vakaumuksensa perusteisiin että työnsä lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Pintapuolisuuteen, puolivillaisuuteen ja hurskaisuun satuiluihin ei tulevalle kirkon työntekijällä pitäisi olla enää varaa.

Kirkon sanomaan ja sen edustajiin suhtaudutaan jatkossa yhä kriittisemmin, mikä edellyttää työntekijältä poikkeuksellista tiedollista ja psyykkistä valmiutta avoimeen, toista kuuntelemaan ja kunnioittavaan dialogiin – myös itselle vaikeista aiheista. Valmiutta haastaa lisäksi jatkuva kaupungistuminen. Kaupunki on aina ollut kirkkoille vaikea ympäristö, koska se on vapaamielisempi, kriittisempi, anonymimpi, moniarvoisempi ja muuttuvampi kuin mihin kirkko keskellä kylää oli koskaan ehtinyt oppia tai tottua.

Tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen kannalta vaarallista on se, että valtion toistuvat koulutuksen säästö- ja leikkausohjelmat minimoivat ja välineellistävät jo nyt diakonia-alan opiskelijoiden mahdollisuudet aitoon pohdintaan ja keskusteluun toistensa kanssa. Tulevassa työelämässä välttämättömät, entistä paremmat argumentaatio- ja keskustelutaidot sekä yhteistyövalmiudet opitaan yhdessä keskustelemalla ja reflektoimalla, ei nettiruutua tuijottamalla. Tässä suhteessa diakonia-alan

Markus Henttonen

Kirkon toimintaan voi osallistua tulematta millään tavoin osalliseksi kirkosta armahtavana yhteisönä. Yhteinen, yhdessä jaettu elämä on diakonian ydin.

koulutus uhkaa mielestäni ajautua kohti kriisiä, jota yleisessä ja yhteisessä digihuomassa ei välttämättä ole vielä tiedostettu.

Ammatillisuuttaan korostavalle diakonialle kipein oppimishaaste saattaa olla välttämätön luopuminen nykyisen diakonian vallitsevasta mallista. Mallia hallitsee liian usein markkinataloudelta kopioitu puhe asiakkaista ja palveluista – ei yhteinen ja yhdessä jaettu elämä. Asiakasfokusoitu malli paljastaa aivan liian konkreettisesti, että kirkon toimintaan voi osallistua tulematta millään tavoin osalliseksi kirkosta armahtavana yhteisönä. Yhteinen, yhdessä jaettu elämä on diakonian ydin. Sitä, miten se toteutuu, voi toimistodiakonialle opettaa moni mielenterveyskuntoutukseen sitoutunut toimija, jossa osallistumisesta on jo uskaltanut kaikkien osallisuuteen ja tasa-arvoon. Aito seurakunta on siellä usein hyvin lähellä. Samaa rohkeutta ja ”diakonista viisautta” (**Antti Raunio**) kaipaava koko kirkko.

Kai Henttonen

Kriminaali- ja päihdetyö

Mistä tulemme ja minne

Maailman ja yhteiskunnan muuttuminen näkyvät myös päihde- ja kriminaalityön asiakkaiden elämässä. Yksilökeskeinen elämäntapa ja jatkuva kiire jättävät ihmiset yksin ilman osallisuutta. Tämä lienee valitettavasti kaikkien ikäryhmien yhteinen kokemus. Tähän valtavaan yhteiskunnalliseen muutokseen seurakuntien tulisi vastata omalta osaltaan tarjoamalla läsnä olevaa ja kiireetöntä kohtaamista ihmisenä ihmiselle.

Kriminaali- ja päihdetyön haasteet muuttuvat tulevaisuudessa yhä haastavammiksi ja monimutkaisemmiksi. Tähän vaikuttavat muun muassa mielenterveysongelmat, vähäosaisuus, radikalisoituminen, monikulttuuristuminen ja huumausaineiden jatkuva kehittäminen kemiallisempaan suuntaan. Kriminaali- ja päihdetyössä pitäisi työntekijöillä olla yhä laajempia yhteistyöverkostoja, mutta tämän lisäksi tuettavalta ihmiseltä täytyy löytyä oma tahtotila muutokseen. Tämä syntyy vain silloin, kun ihminen kokee tulevansa nähdyksi ja arvostetuksi sellaisenaan virheistään huolimatta. Ihmisenarvoisia kokemuksia voidaan tarjota, jos asiakas otetaan mukaan seurakuntaan ja yhteiskuntaan pienin, hänelle sopivin askelin esimerkiksi vapaaehtoistyöhön.

Onko meillä tahtotilaa auttaa?

Jokaisella ihmisellä on taitoja, jotka voivat olla kokonaan piilossa myös häneltä itseltään. Näiden taitojen esiin saamiseksi tarvitaan toista ihmistä, joka tekee ne hänelle näkyväksi ja peilaa näitä

vahvuuksia hänelle. Katsomalla kauniisti ihmiseen ja hänen mahdollisuuksiinsa luodaan edellytykset ensiaskeleille mahdolliseen muutokseen.

Päihde- ja rikosmaailmassa eläneillä ihmisillä on usein lähes epäluonnollinen herkkyys aistia toisen ihmisen tunnetiloja ja tehdä siitä johtopäätöksiä. Tämä on asia, joka kannattaa muistaa heidän kanssaan työskennellessä. Kaikki seurakunnan työntekijät eivät koe kutsumusta kriminaali- ja päihdetyöhön, mutta joutuvat silti heitä kohtaamaan työssään. Tämän vuoksi olisi ensiarvoisen tärkeää, että omat ennakkoluulot olisi käsitelty työhönohjauksessa, jotta asiakas ei kokisi uusia pettymyksiä.

Maailma ja maapallo ovat tulleet koko ajan pienemmiksi kansainvälistymisen myötä. Reagoitakykyä maailmassa tapahtuviin muutoksiin tarvitaan nopeasti. Nopea reagointi liittyy myös siihen kysymykseen, onko meillä tahtotilaa auttaa ja tukea ja löytyykö meiltä lähimmäinen silloin, kun sitä oikeasti tarvitaan. Onko halua oppia toisista uskonnoista ja kulttuureista uskontodialogin kautta, ja miten me työntekijöinä voisimme omalta osaltamme olla ennaltaehkäisemässä radikalisoitumista yhteiskunnassamme?

Antti Sepponen

olemme menossa?

Ihminen on laumaeläin ja hakee omaa paikkaansa, jossa tulla vertaiseksi. Jos yhteisöä ei löydy niin sanottujen normaalien ihmisten joukosta, yhteisö löytyy usein esimerkiksi erilaisista jengeistä ja ryhmittymistä.

Epäterveet häpeän aiheet

Ihmiset ohjautuvat helposti ulkopäin, ja maailman digitalisoituessa aito vuorovaikutus vähenee valitettavasti koko ajan, ja samalla vähenee kyky oppia tunnetaitoja. Perheen arjessa vanhempien tai vanhemman puuttuminen hektisessä elämässä saattaa lisätä lapsille arvottomuuden tunnetta ja häpeää. Seurakunnan perhetyö ja pikkulapsiperheiden tukeminen ennaltaehkäisevät omalta osaltaan pahoinvointia, joka usein on nähtävissä vielä myöhemminkin kriminaali- ja päihdetyön asiakkaiden pahoinvoinnin taustalla.

Häpeä on edelleen meidän kulttuurissamme asia, josta ei puhuta, ja kuitenkin se vaikuttaa lähes jokaisessa perheessä jollakin tasolla. Tämäkin sukupolvi kantaa ylisukupolvista häpeää ja tiedostamattomia salaisuuksia, jotka täytyisi saada katkeamaan. Asiaa voidaan muuttaa vain

tiedostamalla ja tekemällä näkyväksi epäterveet häpeän aiheet, koska häpeä ruokkii häpeää ja epätervettä syyllisyyttä. Tämän vuoksi seurakuntien työntekijöiden olisi hyvä hallita erilaiset häpeän työskentelykeinot tai heillä pitäisi olla edes rohkeutta kysyä ja olla kiinnostunut asiasta. Henkilökuntaa tulee kouluttaa ja heidän ammattitaitoaan tulee pitää yllä, eikä tästä tulisi tulevaisuudessa säästää.

Seurakuntien tulisi harkita tulevaisuudessa myös uutta tapaa toimia. Vastikkeeton taloudellinen avustaminen ei välttämättä ole se oikein tapa auttaa. Työkykyinen tuen tarvitsija voisi hyötyä enemmän, jos avustuksen eteen tulisi tehdä palvelutehtävä toiselle ihmiselle. Tämä mahdollistaisi vuorovaikutuksen eri ihmisten välillä ja vastaavuuksien onnistumisen kautta tulevan kokemuksen tehtävän suorittajalle. Molemmien puolin tuleva hyvä tukisi aitoa lähimmäisyyttä.

Sielunhoito ja terapia ovat lähellä toisiaan, mutta sielunhoidossa on olemassa hengellinen ulottuvuus. Tämä on välineemme työssä viimeistään silloin, kun kaikki muut keinot on jo käytetty. Usein kriminaalisyössä kysymmekin melkein Jeesuksen tavoin: Mikä kaikki on sinulle vielä mahdollista tässä elämässä ja tulevaisuudessa?

Niina Kaijanniemi

vankiladiakoni
Satakunnan vankila

Mari Paija

erityisdiakonian vh.
Tampereen ev.lut.
seurakuntayhtymä

Niina Kaijanniemi

Mari Paija

AA apuna päihdeongelmaisen

Diakoniatyöntekijä tapaa työssään päihdeongelmaisia ihmisiä. Työntekijällä saattaa joskus olla vähän keinoja, joilla hän voisi olla avuksi juuri päihdeongelmaan liittyen. Anonyymit alkoholistit on toveriseura, joka toimii samalla alueella.

AA tarjoaa menetelmän, jonka avulla alkoholisti voi raitistua. Miten diakoniatyöntekijä voisi hyödyntää AA:ta?

Nykytilasta askel eteenpäin

Rovasti **Jaakko Simojoki** tuntee Anonyymien alkoholistien toveriseuran toimintaa. Hän on toiminut luottamushenkilönä eli niin sanottuna AA:n ystävänä. Hän kertoo, että kirkon ja AA:n suhteessa on pohjalla seurakuntien myönteinen asenne AA:ta kohtaan. Erot eivät ole minäkäänlainen ongelma.

– Monessakin seurakunnassa AA kokoontuu seurakunnan tiloissa. Vantaalla yhdellä diakoniatyöntekijällä oli erityisalueena yhteys päihde-työntekijöihin ja myös AA:han. Voisi sanoa, että yhteys on ollut säännöllistä, mutta harvaa.

– Usein yhteys saattaa olla vain, että hoitaa tilojen varauksen. Suurissa seurakunnissa on yhteydenpitoa AA:han ja muiden tahojen päihde-työntekijöihin, Simojoki sanoo.

Simojoki kertoo, että diakoniatyöntekijöiden luona käy paljon päihdeongelmaisia. AA on näkyvillä siten, että pöydillä on AA:n esitteitä.

– Mutta matka AA-ryhmään on

Jaakko Simojoen mielestä kehittämisen paikka on siinä, että työntekijällä olisi luonteva yhteys paikalliseen AA-ryhmään.

sitten eri juttu, Simojoki mietiskelee. Hän arvioi, että siinä välissä on aukko kohta, josta voisi ottaa askeleen eteenpäin.

Hän arvioi, että selkeä kehittämisen paikka on siinä, että työntekijällä olisi luonteva yhteys paikalliseen AA-ryhmään.

– On hyvä ajatus, että olisi nimetty AA-yhteyshenkilö, jolle työntekijä voisi soittaa. Hän voisi kertoa, että täällä on nyt henkilö, jolla on alkoholi-ongelma ja joka on kiinnostunut AA:sta. Ihminen voidaan noutaa AA-kokoukseen tai yhteyshenkilö voi tulla jututtamaan häntä.

Simojoki kertoo, että työssäoloaikana hän on tuntenut ihmisiä, jotka sekä käyvät kirkossa että ovat AA:laisia. Tällainen ihminen toimi hänelle yhteyshenkilönä Länsi-Vantaan AA-ryhmään.

– Yhteys AA:han voi löytyä esimerkiksi seurakuntien vapaaehtoisten työntekijöiden joukosta. Niissä on usein mukana AA:laisia, Simojoki sanoo.

Kokemuksia yhteistyöstä

Marika Kamps työskentelee diakonina Limingan seurakunnassa. Hänellä on kokemusta yhteistyöstä AA:n kanssa. Kamps kertoo, että seurakunnissa päihdeongelmaisten kohtaaminen kumuloituu juuri diakoniatyöhön.

– Osa asiakkaista on suurkuluttajia. Osa on kausijuojia, joiden joukossa on alkoholisteja. Jotkut tulevat humalassa vastaanotolle. Perheessä voi olla alkoholi-ongelma. Se ei ole syy, jonka takia tullaan vastaanotol-

auttamisessa

Kuvat: Anna Tilvis

Marika Kamps sanoo, että itse raitistumisen kokenut ihminen kykenee antamaan toivoa, koska hänellä on kokemus päihdeongelmasta toipumisesta.

le, mutta alkoholiongelma paljastuu myöhemmin, Kamps kertoo.

Kamps on sitä mieltä, että päihde-työssä diakoniatyöntekijän työkalut ovat aika vähäiset eikä koulutustakaan ole kovin paljon. Hänen kokemuksensa mukaan myös AA:ta voi käyttää hyödyksi, kun pyritään auttamaan alkoholiongelmaasta kärsivää.

– Työntekijänä on helpompi olla, kun paletissa on useita kanavia, eli että on monta vaihtoehtoa, joita voi tarjota asiakkaalle. AA on yksi niistä, Kamps kertoo.

Hän saattaa tarjota AA:ta yhtenä vaihtoehtona. Hän kysyy asiakkaalta, haluaisiko tämä jutella jonkun raitistuneen alkoholistin kanssa.

– Saatan kysyä, haluaisiko hän kuulla, miten voi lopettaa juomisen tai haluaisiko hän kuulla, millaista raitis elämä on, Kamps sanoo. Hän

pitää tärkeänä, että asiakkaalla on tunne, että hän voi itse valita.

AA:lainen tietää raitistumisesta

Kamps sanoo, ettei pitäisi tyytyä siihen, kun päihdeasiakas sanoo ei. Hän ei ole kyvykäs ajattelemaan omaa etuaan.

– Päihdeasiakkaat ovat tuulella käyviä. Pitäisi aina jaksaa tarjota uudestaan. Tarjoan aina kaikkea ja tarjoan aina uudestaan, Kamps kertoo.

Jos asiakas haluaa ja antaa luvan, Kamps soittaa AA:laiselle yhteystenkilölleen ja antaa tällä asiakkaan puhelinnumeron. Sen jälkeen AA:lainen soittaa asiakkaalle ja he sopivat tapaamisesta. Tapaaminen voi tapahtua esimerkiksi katkaisuhuoltopaikassa.

– Tapaaminen jää heidän väliseksi

asiaksi. Saatan kysyä asiakkaalta, oletteko tavanneet, mutta en utele enempää.

– Raitistunut ihminen kykenee antamaan toivoa, koska hänellä on kokemus päihdeongelmasta toipumisesta. Uskon, että kohtaamisesta jää elämään toivo, vaikka asiakas jatkaisikin juomista. Asia saattaa joskus muistua mieleen, Kamps sanoo.

Kamps kertoo, että päihdeasiakkaat ovat haastavia. Kohtaamisista saattaa tulla epätoivoinen olo eivätkä asiat etene. Yhteys AA:han on vapauttanut ja antanut päihdetyöhön yhden keinon, jota voi käyttää.

Kamps arvioi, että yhteistyö ei välttämättä ole helppoa. Aina ei haluta AA:n tai kenenkään muunkaan sotkeutuvan omaan työhön.

– On vaikea ajatella, että moni ihminen voisi auttaa minun asiakastani. On asiakkaan etu, että uskallan delegoida, hän sanoo.

Tulevaisuuden kehittämisen kohteeksi Kamps suosittelee, että diakoniatyöntekijän kannattaa ottaa selvää AA:sta.

– Diakoniatyöntekijän työkalupakissa olisi hyvä olla yhteys AA-ryhmään tai johon AA:n jäseneseen. Olisi hyvä, jos jopa henkilökohtaisesti tuntisi jonkun AA:ssa raitistuneen ihmisen, arvioi Kamps.

Anna Tilvis

Lisätietoja: aasuomi.fi

Seppo Viljamaa aloitti sielunhoidon asiantuntijana

Olen rovasti, perhe- ja paripsykoterapeutti Seppo Viljamaa.

Olen työskennellyt psykiatristen sairaaloiden sairaalapastorina 18 v ja viimeiset 9 v perheneuvojana. Harrastan kuntoilua, kulttuurista ja pappana olemista.

Olen aloittanut 1.9.2017 kahden vuoden määräaikaisessa sielunhoidon asiantuntijatehtävässä. Tehtävänäni on kehittää sielunhoitoa esim. oheista seurakuntien vapaaehtoisten toteuttamaa sielunhoitotyötä ja kirkon kriisiauttamista. Koulutan sielunhoidosta perehtyneitä opiskelijoita ja sielunhoitotyötä kirkossa tekeviä.

Seppo Viljamaa
Sielunhoidon asiantuntija

Kirkkohallitus
Toiminnallinen osasto
Diakonia ja sielunhoito
PL 210, 00131 Helsinki
040 688 1498
seppo.viljamaa@evl.fi

Uskonto, valta ja vuoropuhelu

Miksi uskonto sotkeutuu politiikkaan?
Mistä kasvaa uskonnollinen ekstremismi?
Miten uskonnot edistävät rauhaa?

AVOIN SEMINAARI keskiviikkona 22.11.2017 klo 15–18 (kahvit alk. klo 14.30) Pelastusarmeijan temppeleissä, Uudenmaankatu 40, Helsinki.

Seminaari johdattelee uskonnon rooliin tämän päivän maailmassa. Aiheeseen virittelevät:

- toimittaja ja tietokirjailija **Reeta Paakkinen**
- Syyrian rauhanhankkeen projektipäällikkö **Minna Saarnivaara**
- Uuden testamentin tutkimuksen dosentti **Niko Huttunen**

Ohjelmassa pohditaan myös uskonnondidaktiikan yliopistonlehtori **Saila Poulterin** johdolla, miten koulu voi edistää uskontojen keskinäistä ymmärrystä ja vuoropuhelua.

Tilaisuus on avoin ja maksuton. Kahvitarjoilun vuoksi toivomme ilmoittautumista 15.11. mennessä: marianne.kantonen@ort.fi

Sydämellisesti tervetuloa!
Suomen Ekumeeninen Neuvosto
Kasvatusasioiden jaosto.

Diakonian tutkimuksen päivä 10.11.2017 klo 9–16

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Kyläsaarenpolku 2, Helsinki

- Suomi 100 – Reformaatio 500: ajankuvia diakoniasta
- Aamupäivän luennoissa tarkastellaan ajankuvia köyhyydestä ja polarisaatiosta (Maria Ohisalo), muuttoliikkeestä (Ulla Siirto, Hanna Niemi ja Marja Katisko) sekä suomalaisesta luterilaisuudesta diakonian näkökulmasta (Veli-Matti Salminen).
- Iltapäivällä järjestetään neljä rinnakaista työryhmää aiheista köyhyys, muuttoliike, luterilaisuus 500 vuotta diakoniassa sekä muut ajassa elävät ilmiöt, joita diakonian alueella tutkitaan tai pitäisi tutkia. Tule esittelemään meneillään olevaa tai jo valmistunutta tutkimustasi tai kehittämishankettasi! Ota yhteyttä Titi Gävert (titi.gavert@evl.fi p. 050 3264789) tai Ulla Siirto (ulla.siirto@diak.fi p. 040 3505101).
- Diakonian tutkimuksen päivässä jaetaan Sivellin-palkinto ansioituneelle opinnäytetyön tekijälle. Lähetä ehdotuksesi palkinnonsaajasta: Tiina Ikonen (tiina.h.ikonen@helsinki.fi) tai Päivi Thitz (paivi.thitz@diak.fi).
- Diakonian tutkimuksen päivä on maksuton eikä edellytä etukäteisilmoittautumista. Lounas ja kahvit omakustanteiset.
- Muistathan aktivoida Diakonian tutkimuksen seuran jäsenyytesi kertomalla liittoosi (Diakoniatyöntekijöiden liitto tai Pappisliitto). Diakonian tutkimuksen seuran jäsenyys on liittojen jäsenetu. Seuran jäsenenä saat painetun Diakonian tutkimus aikakauskirjan kaksi kertaa vuodessa kotiisi toimitettuna.
- Lisätietoja www.dts.fi

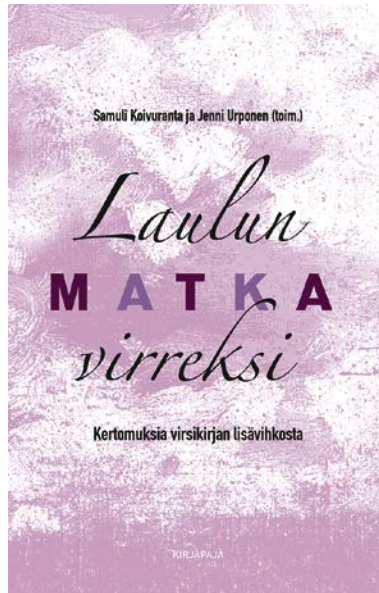
Käsikirja ja apuväline Virsikirjan lisävihkon käyttäjille

Samuli Koivuranta & Jenni Urponen (toim.):

Laulun matka virreksi – kertomuksia virsikirjan lisävihkosta. Kirjapaja 2017

”Löytöretki virsien juurille” lukee *Laulun matka virreksi* -kirjan takakannessa. Kyllä, sitä tämä kirja on mutta myös paljon muuta. **Jenni Urponen** ja **Samuli Koivurannan** toimittama kirja on myös matka virren nykyisyyteen ja jopa tulevaisuuteen, niin monipuolisesti siinä on käsitelty Virsikirjan lisävihkon virsiä ja myös virsien merkitystä kirkolle maailmanlaajuisesti.

Kirja sisältää kertomuksia Lisävihkon valmisteluprosessissa eri vaiheissa mukana olleilta henkilöiltä, mutta erityisen mielenkiintoista on lukea virsien tekijöiden omasanaista kertomuksia virsien sanojen ja sävelten synnystä. Niitä lukiessa on mielenkiintoista todeta, kuinka eri lähtökohdista virsiä voi tehdä. Esimerkiksi toiselle virsisäveltäjälle kyse on tiukasti analysoidusta ja suunnitellusta kokonaisuudesta ja toiselle melodista, joka vain putkahtaa josta-

kin. Tekstintekijöiden kertomukset tekstiensä lähtökohdista tuovat myös usean virren kohdalla aivan uuden ulottuvuuden kyseiseen virteeseen.

Kunkin virren kohdalle on etsitty myös viitaukset virteen liittyviin raamatunkohtiin sekä tehty erityisen innovatiivinen tietoisuus-osio, joita voi käyttää apuna niin asiahauissa kuin esimerkiksi vaikkapa pieni-

muotoisen virsivisan järjestämisessä seurakunnan eri tilaisuuksissa. Eri-tyisen hyödyllinen kirkkomuusikoita ajatellen on myös kirjan liiteosios- ta löytyvä materiaali, jossa on listattu Lisävihkon virsitekstien alkusanoja ja nimiä muissa julkaisuissa sekä Lisävihkon virsiä muiden maiden virsikirjoissa ja muissa laulukokoel- missa. Niistä on paljon hyötyä, kun kanttori etsii uusia sovituksia kuo- roilleen, tai niiden avulla seurakun- nan kansainväliseen jumalanpalve- lukseen voidaan löytää virsille eri- kielisiä tekstejä, jolloin seurakunta voi laulaa yhteisiä virsiä monikieli- sesti.

Kirjan kieli on sujuvaa ja helppo- lukuista ja kirjaa lukiessa tulee olo, että saa olla mukana seuraamassa yhteenkokoontuneiden virsientu- siastikkojen moniäänistä keskuste- lua. Kokonaisuudessaan kirjasta tu- lee vahva vaikutelma siitä, että virret ovat yksi kirkkomme suurimmista aarteista ja toimivat siltana sekä kris- tikunnan yhteiseen menneisyyteen että tulevaisuuteen.

Teija Tuukkanen

Tutkimus haastaa kirkon diakonian uudelleenmäärittelyyn

Kari Latvus, Diaconia as Care for the Poor? Critical Perspectives on the Development of Caritative Diaconia. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 53.2017. Tutkimus löytyy e-julkaisuna Sakastista.

”Kirkossa on tarve sosiaalisen vas- tuun laaja-alaisempaan ymmärtämi- seen: vastuu lähimmäisenrakkauden toteuttamisesta kuuluu kaikille. Am- mattimaisen työn tekemiseen tarvi- taan kuitenkin myös koulutettuja

osaajia”, kiteyttää johtava asiantuntija, dosentti **Kari Latvus** juuri julkistetun tutkimuksensa johtopäätöksen.

Latvuksen mukaan tutkimus tuo esiin vakavia väärinymmärryksiä se- kä diakonin viran että diakonia-sa- nojen ymmärtämisessä ja haastaa kirkkoa tarkastelemaan näitä uudel- leen. Uuden tutkimussuunnan käyn- nisti australialainen tutkija **John N. Collins**. Latvuksen tutkimus siirtää painopistettä aiempaa enemmän köyhyystutkimukseen ja vaikutush- istoriaan.

Diakonia ymmärretään kirkkojen ydintoiminnaksi, ja se on kasvavan globaalin mielenkiinnon kohteena. Samalla on noussut esiin kasvava tarve selkeyttää, mitä diakonia-sanat ovat tarkoittaneet ja mitä diakonit ovat historian eri vaiheissa todella tehneet.

”Väärintulkintojen itsekriittinen ja positiivinen käsittely on edelleen kesken ja heijastuu myös suomalai- sessa diakonaattikeskustelussa”, Lat- vus sanoo.

Carloksen ja Jorgen tarina

Kristina Kappelin:
Franciscus. Uuden ajan paavi.
Kirjapaja 2017

Roomassa asuva ja Roomasta ja Italiasta paljon kirjoittanut ruotsalainen toimittaja **Kristina Kappelin** käsittelee hiljattain suomennetussa kirjassaan **Jorge Mario Bergoglion** tietä **paavi Franciscukseksi**, uuden ajan paaviksi.

Kirja ei käsittele vain Franciscuksen tarinaa. Kappelin kertoo ruotsinargentiinalaisen **Carlos Lunan** ja hänen veljensä **Rodolfon** vaiheista. Lunan ja Bergoglion tiet kohtasivat jo 1960-luvun Argentiinassa. Kappelin todisti miesten tapaamista puolen vuosisadan ja monien draamaattisten elämänvaiheiden jälkeen. Toisesta oli tullut paavi, toisesta siirtolainen. Keskinäinen yhteisymmärrys oli ilmeisen vahva.

Kirja on rakennettu taitavasti ja lukijaystävällisesti. Kappelin avaa käsittelemiensä asioiden taustoja huolellisesti. Niin Argentiinan historian kuin Vatikaanin elämän yksityiskohdat lienevät jossain määrin vieraita monille lukijoille, joten taustoitusta tarvitaan. Samalla ote säilyy inhimillisenä. Tarinankuljetuksen ytimessä ovat ihmiset.

Jesuiitat, vahvat naiset ja yhteiskunnallinen kuohunta

Tarinan päähenkilöiden kautta Kappelin avaa laajempia näkökulmia yhteiskunnallisten muutosten ja ihmisten häidän vaikutuksiin yksilöiden ja yhteisöiden taustalla. Paavi Franciscuksen kasvuympäristöllä on ilmeinen vaikutus hänen valinnoilleen ja toiminnalleen paavina. Kertomus Jorgen ja Carloksen kasvusta on samalla katsaus Argentiinan poliittiseen historiaan, jossa sotilas- ja siviilihallinnot vuorottelivat. Epävakaa tilanne nosti voimatoimiin turvautuneita radikaaliryhmiä niin vasemmalta kuin oikealta.

Yhteiskunnalliset kysymykset jättivät jälkensä sekä nuoreen Jorgeen että nuoreen Carlukseen. Tulevaa paavia

kasvattivat suvaitsevaisuuteen, rukoukseen sekä yhteiskunnalliseen tiedostavuuteen ja aktiivisuuteen isoäiti **Rosa**, nunna **Dolores Tortolo** ja marxilainen aktivisti **Esther Balistrino de Careaga** sekä jesuiittaperinne. Carlosta kasvattivat ammattiyhdistys- ja vastarintaliikkeet.

Miesten tiet ovat olleet oleellisesti erilaiset, mutta ku-

ten Carlos toteaa, heidän tavoitteistaan löytyy paljon yhteistä. Carlos halusi muuttaa Argentiinaa oikeudenmukaisemmaksi vastarinnan kautta. Tämä vei hänet maan alle ja maanpakoon. Hän pakeni ensin Chileen – jesuiittojen auttamana – ja sittemmin Ruotsiin asti.

Uudistusta ja juonitteluja

Toimittajaa kiinnostavat konfliktit, ja niitä paavin tarina tarjoaa riittävästi useampaankin kirjaan. Kappelin kuvaa Franciscuksen työtä Vatikaanin uudistamiseksi ja sen herättämää vastarintaa. Osa uudistustyöstä on väärinkäytösten ja rikosten – kuten Vatikaanin rahasotkut ja pedofiiliskandaalit – selvittämistä ja kitkemistä. Osa on teologista työskentelyä, josta esimerkkinä toimii paavin koolle kutsuma perhesynodi.

Kappelin kuvaa Vatikaanin jännitteistä maailmaa ja konfliktien eri osapuolten toimintaa ansiokkaasti. Toi-

saalta teologinen taustoitus tuntuu jäävän paikoin ohueksi, vaikka esimerkiksi jesuiittaperinne ja vapautuksen teologia tulevat esitellyiksi. Kappelin näyttää mieltävän uudistusmielisyydeksi nykyisen läntisen liberalismien arvojen ja käytäntöjen mukaisen toiminnan. On ilmeistä, ettei Franciscuksen uudistusmielisyyttä tyhjene populaariin kehitysajatteluun, vaikka yhtäläisyyksiä näiden välillä on paljon, kuten naisten aseman parantaminen, ympäristöstä huolehtiminen ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ajaminen.

Esipuheessa Kappelin toteaa Franciscuksen ajavan prosessin olevan ”paradoksaalisesti” pikemminkin paluuta kristinuskon ytimeen kuin uudistusta. Paradoksaalisuus näyttää tässä historiattomalta ilmaukselta, onhan suuri osa kirkon historian aikana koetuista uudistusliikkeistä tukeutunut nimenomaan ytimeen ja lähteisiin – esimerkiksi kelpaavat niin **Martti Luther** kuin Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen sisältöihin suuresti vaikuttanut niin sanottu Nouvelle Théologie -liikehdintä, jonka piirissä vaikuttanut **Yves Congar** mainitaan kirjassa.

Paavin sanoma

Kuten Kappelin toteaa, jo paavin nimi Franciscus välittää viestiä. Pyhä Franciscus sitoutui köyhyyteen, ymmärsi luomakuntaa ja pyrki edistämään rauhaa. Paavi Franciscus on ollut uskollinen näille teemoille. Hän pukeutuu, autoilee ja asuu vaatimattomammin kuin edeltäjänsä, on ottanut ensyklikassaan *Laudato si'* näkyvästi kantaa ympäristökriisiin ja puhuu voimakkaasti rauhan ja oikeudenmukaisuuden puolesta.

Jotkut ovat pitäneet Bergogliota ja sittemmin Franciscusta oikeistolaisena, toiset marxilaisena. Toisille hän on ollut konservatiivi, toisille liberaali. Osa määrittelyn vaikeudesta johtuu historiasta. Argentiinan poliittisesti kompleksisessa tilanteessa käsitteiden riittävän yksiselitteinen tulkinta oli haasteellista.

Kenties vaikeudet leimojen lyömisessä johtuvat myös – ja suurelta osin – Franciscuksen evankelisesta elämäntavasta ja asettumisesta heikoimman puolelle. Vahva jesuiittaspirituaaliteetin perinne ajaa ratkaisuihin, jotka väistävät poliittiset jakolinjat. Franciscus toivoo kirkon lähtevän ulos marginaaleihin, missä sen sanomaa ei tunneta. Näissä marginaaleissa kirkko on itsekin oppijan paikalla. Totutut käsitteet eivät riitä. Symbolisilla teoilla on keskeinen asema.

Uuden ajan paavi ja reformaatio

Kirjassa on paljon mielenkiintoista pohdittavaa reformaation merkkivuoteen liittyen. Joissakin kohdissa kirjoittaja kuvaa rivien välissä – ja luultavimmin tahattomasti – katolisen kirkon toiseutta suhteessa pohjoismaiseen luterilaisuuteen. Kirjoittaja mainitsee Franciscuksen edeltäjän **Benedictus XVI:n** johtaneen aiemmin uskonopin kongregaatiota, joka on ”entinen pelätty inkvisitio”. Jäin pohtimaan, mikä on lisäyksen merkitys tekstissä.

Toisessa kohdassa Kappelin kuvaa reformaatio merkkivuoden avajaisia Lundissa 31.10.2016. Hän toteaa luterilaisten ja katolilaisten yhteisen tilaisuuden olevan ”pyhäinhäväistys traditionalistisille katolilaisille”. Kommentti jää yksipuoliseksi. Yhteistyötä kritisoivat myös monet sellaiset luterilaiset, jotka joko vastustavat lähentymispyrkimyksiä tai jotka pitävät katolista kirkkoa liian vanhoillisena.

Kappelin mainitsee Franciscuksen lämpimistä suhteista luterilaisiin. Hän kertoo mm. Jorge Bergoglion ja ruotsalaisen luterilaisen papin **Anders Ruuthin** yhteistyöstä tulvan koettelemien slummien asukkaiden auttamisessa. Paavin lausunto Ruuthista on paljon kertova: ”Jesuiitta ja luterilainen. Ymmärsimme toisiamme hyvin.” Kappelinin kirja kannattaa lukea, se lisää ymmärrystä entisestään.

Timo-Matti Haapiainen

TT

Varmalla pohjalla

”Niin muuttuu mailma”, tiesi Eskon isä kertoa pojalleen. Ja muuttuahan se, jopa siinä määrin, että hitaampaa huimaa. Samaan aikaan ihmiskunnan räpiköintiä katsoessaan tulee ajatelleeksi, ettei Saarnaaja niin kovin väärässä ollut: ”Mitä on ollut, sitä on tulevinakin aikoina, mitä on tapahtunut, sitä tapahtuu edelleen: ei ole mitään uutta auringon alla.” (Saarn. 1:9)

Muuttuvassa maailmassa on pysyviä periaatteita. Teknologian kehittyminenäkään ei muuta ihmisyyden ydintä. Edelleen jää jäljelle ikaikainen hyvän ja pahan kamppailu, se, jota käydään ”lihan ja Hengen” (Gal. 5:17) välillä. Vihamielisyys ja itsekkyyks huutavat monesti kovempaa kuin lempeys ja ystävällisyys, mutta vain jälkimmäisissä on jumalallinen voima.

Perusasetelma ei siis muutu, vain sen ilmenemismuodot muuttuvat. Siinä missä pahuus, ongelmat ja kivut keksivät uutta, myös hyvyys ja myötätunto voivat olla luovia ja innovatiivisia. Lopulta punainen lanka on aika yksinkertainen: Miten Jumala haluaa minun kauttani rakastaa kärsivää maailmaa tänään?

On syytä muistaa, että hyvän ja pahan kamppailu ei tapahdu ”siellä jossain”, vaan päivittäin minussa. Vanha vertaus ihmissydämessä asuvasta koirakaksikosta on osuva. Mustan ja valkoisen koiran tapellessa on varmaa, että se koira voittaa, jota ruokitaan. Tai niin kuin Paavali asian sanoittaa: ”Jos me elämme Hengen varassa, meidän on myös seurattava Hengen johdatusta.” (Gal. 5: 25)

Omin voimin ponnistetut hedelmät jäävät raakileiksi. Vain niillä, joita armon aurinko kypsyttää, voi ruokkia toisia. Ja sitähan se elämä Hengen varassa on, jatkuvaa lepoa ristin juuressa, armon auringon lämmössä.

”Ennustaminen on vaikeaa, varsinkin tulevaisuuden ennustaminen”, sanotaan. On kuitenkin jotain, mihin ihminen voi varmasti nojata: ”Jeesus Kristus on sama eilen, tänään ja ikuisesti.” (Hepr. 13:8) Kenties tulevaisuuden haasteista suurin ei olekaan se, miten pystyn omaksuma uutta, vaan se, miten maltan pysyä sillä pohjalla, joka on kantanut seurakuntaa jo vuosisatojen ajan.

Hanna-Kaisa Hartala